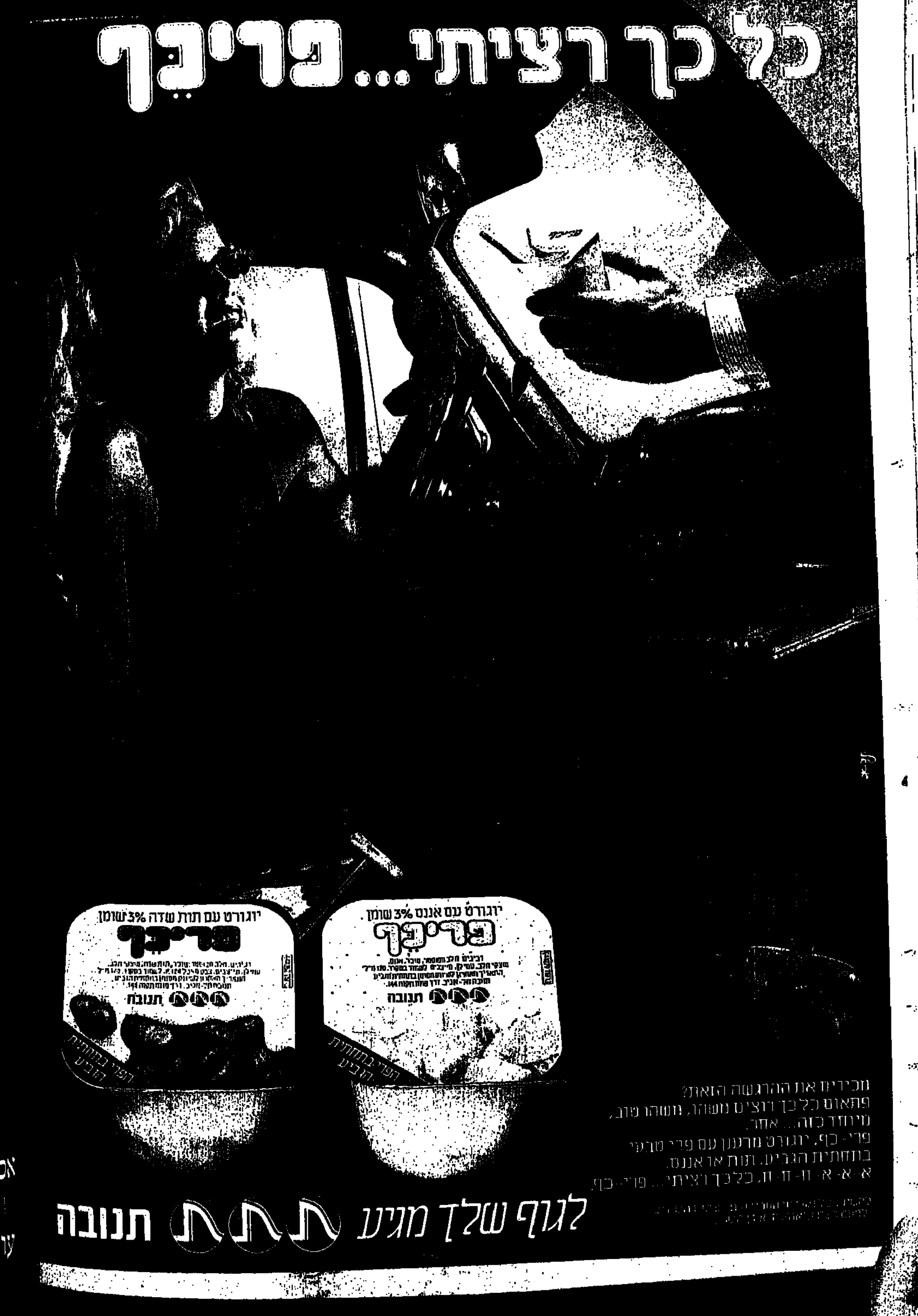
هذا من الأصل

מעריב סופשבוע

כ"ז בתמוז, תשמ"ז 24.7.1987

אסי דיין. נישואי בזק עם סמדר | גוטשים את רמת־הגולן. הערבים נכנסים
אברהם שפירא. יריבים מאחורי הפינה | זהבית אלוני. אהבה במאסר
עולם | ראיון עם אל | מועדון המציצים. החיים על פי אורי זוהר |

חדש בישראל!
שוופס דיאט
אותו הסטייל, בלי הקלוריות.
לבחירתך ב-3 טעמים נפלאים:
קולה, גולדן אורנג' ולימונדה.
אגפא. זה מה שנשאר.
Agfa
הזכרונות שלך שווים אגפא.
באלבום, בארון,
במסגרת או במגירה,
אגפא - זה מה שנשאר, ולתמיד.
AGFA
AGFA
COLOR

סופשבוע

כ"ו בתמוז, תשמ"ז 24.7.1987
This Magazine Is a Supplement to Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטיין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אודי דגן

קוראים יקרים,

החדשות המלוות את משבר המושבים תכופות ומבלבלות. קשה לקבוע עמדה לפי סגנון המאבק כפי שהוא משתקף בתקשורת. לא פחות קשה לנווט בין טפל לעיקר. מרוב מהומה נעלמת עד כה תוצאת לוואי מסוכנת של המשבר, כפי שנולדה בישובי רמת־הגולן. דוברי הרמה שהתראיינו בתקשורת, השתדלו להצניע אותה. יצחק בן־חורין, לשעבר כתב באיזור שעדיין שומר על קשרים הדוקים עם תושביו, חזר משם בסוף השבוע שעבר עם הסיפור הפותח את המוסף. היהודים נוטשים את הגולן. שיעור העזיבה נע בין 10 ל־15 אחוזים. עוזבים בעלי תפקידים מרכזיים, לפי שעה בנימוקים של "חופשה" או "שליחות". כמעט בחשאי נרקמות שותפויות סמויות בין חקלאים יהודים לערבים עשירים מהגליל ואפילו מיהודה ושומרון. מושבניקים שמים יד על חלקות של שכניהם שנטשו את הישובים, וה"ראיסים" מספקים את הממון והידיים העובדות. היהודים צופים שבעוד כמה שנים ישארו שם רק הערבים. בן־חורין שומע דברים בוטים מפי תושבי הרמה, כאלה שחושבים להישאר בכל מחיר, כאלה שנשארים על תנאי, ומפי הנכירים עם רגל וחצי בחוץ, שכבר מצאו פרנסה בתל־אביב. השורה האחרונה היא "קטסטרופה". ציון שמגיע גם לדברי האישים בממשלה ובסוכנות, שצריכים לסייע בפתרון המשבר, ושנתבקשו להגיב.

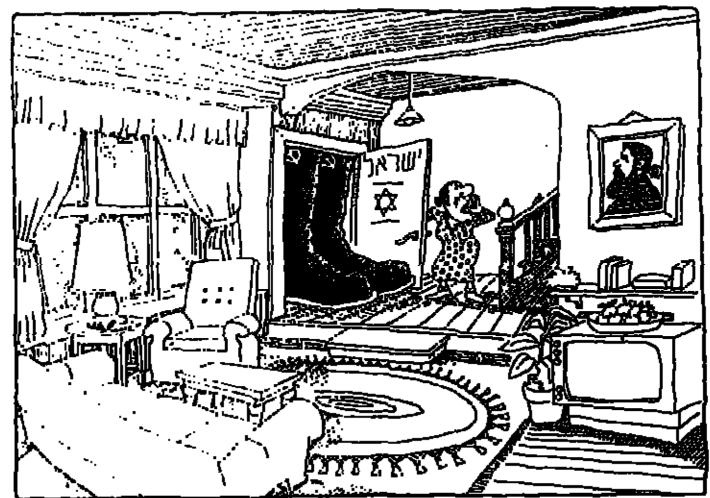
אסי דיין מפרסם את הפרק השני בסדרת "שנת האפס". סיפור נישואיו החפוזים לסמדר קילצ'ינסקי בלאס־וגאס אחרי היכרות בת פחות מחצי שנה בלוס־אנג'לס. חימור גדול על אהבה. הפרק הראשון של וידויו האישי שפורסם בשבוע שעבר עשה גלים. הוא סיפר בו על ראשית התמכרותו לקוקאין. עכשיו, בתאור פרשת רומן הבזק עם סמדר, הוא מכחיש שהרומנטיקה הזאת פרחה על גלי הסם. על הרומן הזה נכתב בתקשורת מכלי שני ושלישי. אסי, שנשאל בשבוע שעבר מה דחף אותו לכתוב על עצמו בגילוי־לב כה חושפני, השיב די בצדק כי את חייו שלו הוא מסוגל לתאר בכשרון רב יותר מכל אלה שמבקשים לכתוב עליו. פרק נוסף בשבוע הבא.

ועוד רומן. מוזר בפני עצמו. אבי מורגנשטרן מראיין את זהבית אלוני, מורה למתמטיקה מראשון־לציון, על סיפור אהבתה את אודי דרור, אחרי הטקס הצנוע שנערכה לפני שבוע בכלא רמלה. אודי מרצה עונש מאסר עולם על רצח אשתו נגה ז"ל. יצחק בן־חורין שיחזר כאן לא מכבר את סיפור הטרגדיה של משפחת דרור, מיד לאחר שבית המשפט גזר את דינו של אודי. ההיכרות שלהם, מסתבר, החלה עוד בחיי נגה. מעניין לשמוע איך היא מתכוונת לנהל עכשיו את חיי המשפחה. זהבית מדברת חפשי. כשמדובר בבעל שלישי, כנראה שרחוק מן העין לא מוכרח להיות גם רחוק מהלב.

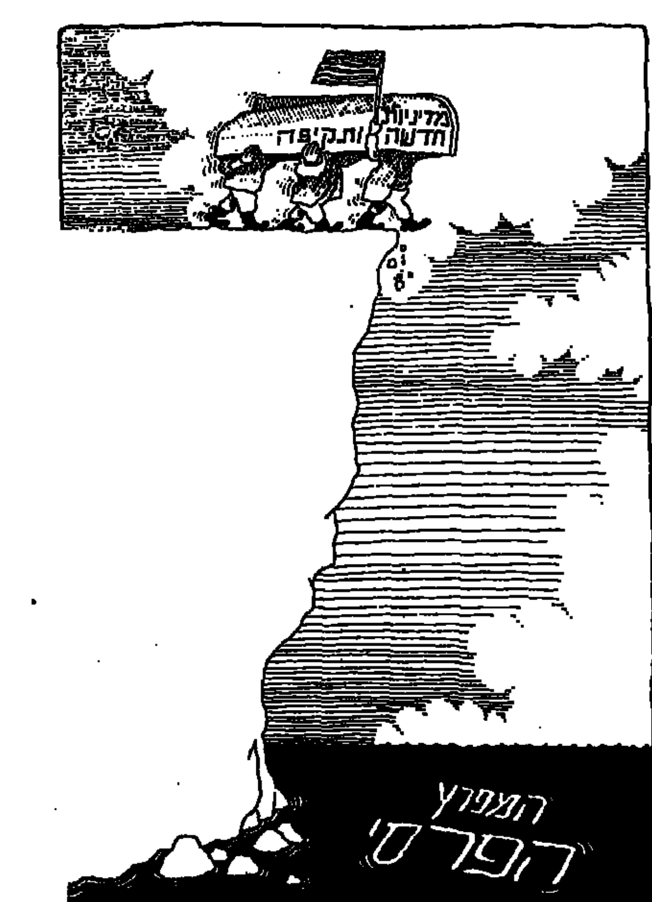
צ. לביא

בשער: טל אמיר ב"עלובי החיים" מטתר ב"קאמרי". צילום: ישראל הרמתי.

רענן לוריא

"שמעון, המשלחת הסובייטית המצומצמת הגיעה".

"אי־טויטו הגענו, חבר'ה. אני כבר מריח את המים".

יורדים ברמה

מאות חקלאים ובעלי תפקידים מרכזיים נוטשים את ישובי רמת־הגולן, עשרים שנה לאחר גירוש הסורים ושש שנים לאחר סיפוחה לישראל. במקומם נכנסים בעלי ממון ערבים, מהגליל והגדה, עם גייסות של ידיים עובדות ואיסטרטגיה של כיבוש אדמות. שותפויות שקטות נרקמות בחשאי. שמועות שאש"ף מכוון מאחורי הקלעים. הסחף בחיתוליו. אם יימשך, אומרים שם, הסורים לא יצטרכו לבזבז על הרמה אפילו פגז אחד. "האם יתכן שהממשלה קיימה ישיבה סורית והחליטה לוותר על הגולן בלי להודיע לנו?"

מאת יצחק בן־חורין

ראיס עלי החנה את מכונית הב.מ.וו. שלו בקצה מיקשת האבטיחים, וירד לחלק הוראות לקבוצת הפועלים הערבים שעיבדה את החלקה. יום שישי בשבוע שעבר. המקום: שדות מושב אליעד, דרום רמת הגולן, עשרים שנה לאחר שצה"ל הרחיק את הסורים מהרמה במלחמה קשה, חוזרים אליה הערבים עם גייסות של ידיים עובדות ואיסטרטגיית כיבוש אדמות באמצעות כוח הממון.

התהליך בחיתוליו. סימנים ראשונים שמקורם במשבר הכספי החמור הפוקד את ההתיישבות בכלל וזו של רמת־הגולן בפרט. 280 מיליון שקלים חייבים מתיישבי הרמה, ושנתם של רבים מהם נודדת בלילות. האגודות השיתופיות במושבים מצויות בתהליכי פירוק, והחקלאים חסרים הון חוזר לפעילות. מי מהם המבקש הלוואה לרכוש זרעים, דשנים, או אפרוחים לפיטום ולקיים פעילות חקלאית שיגרתית, מגלה לתדהמתו מציאות שלא היתה מעולם: מקורות המימון נסתתמו. לתפר הזה החלו לחדור בשבועות האחרונים סוחרים ערבים מהגדה והגליל, כאלה שעד היום סיפקו "רק" את העובדים, ועתה הם גם בעלי הממון. היהודים מספקים את אמצעי הייצור – קרקע ומים שהעמידה לרשותם המדינה. הערבים – שותפים סמויים. לפי הערכה מדובר בינתיים באלף דונם.

ראש המועצה האיזורית רמת־הגולן, איתן ליס, מאשר כי באחרונה נקשרו כמה שותפויות כאלה, המנוגדות לחוק. ליס תיכנן לקיים בימים אלה חגיגות במלאות 20 שנה להתיישבות בגולן, אבל המתיישבים מיואשים. הראש שלהם בהחלט לא בחגיגות. בשנה וחצי האחרונות עזבו את רמת־הגולן לא פחות מעשרה אחוז מתושביה המבוגרים. יש בגולן גם מי שמדברים על עזיבה בהיקף של 15 אחוזים. חוששים לפרסם נתונים העלולים להאיץ את העזיבה. בקיבוץ מרום־גולן, בכור ישובי הגולן והסמל המסחרי שלו, ירד מספר החברים מ־520 ל־420. פיחות של 20 אחוז!

חמור מכל: מזה שנה וחצי אין מועמדים חדשים להתיישבות בגולן. בעבר נערכו שם מיבדקים פסיכומטריים ומבחני קבלה, והתנהלו מאבקים על כל בית ויחידת משק. היום מגדירים את מצב ההתיישבות שם – קטסטרופה. מעולם לא היה רע יותר. אם לא יעצרו את הסוף – הסורים לא יצטרכו לבזבז על רמת הגולן אפילו פגז אחד. רמה שקטה תיפול בלא קרב.

"האם יתכן שהממשלה קיימה ישיבה סודית והחליטה בה לוותר על הגולן בלי להודיע לנו? אפשר להשתגע", אומר חבר מושב רמת־מגשימים, "לפני 13 שנה נהרגו חברים שלנו בעת חדירת מחבלים. חרשנו את השדות עם טרקטור משוריין כשסביבנו נופלים פגזים. נלחמנו שלא יפנו אותנו. בשביל מה עשינו את כל זה?" הם מוכנים להאבק. השבוע דיברו שם אפילו על "אלימות מבוקרת", אם לא יועילו המלים.

ראש המועצה איתן ליס: "אנשים השקיעו פה 20 שנות חיים, ופתאום הם רואים שכל מה שיצא להם זה חוב של 280 מיליון שקלים. חוב שנוצר בגלל ריבית מטורפת שהחלה לדהור מאז התוכנית הכלכלית, בגלל אי עמידה בהתחייבות של הממשלה והסוכנות, וגם בגלל טעויות ניהול של המתיישבים. מתיישב בן 40 שהשקיע כאן 20 שנות עבודה קשה, אפילו לפשוט רגל בצורה מסודרת הוא לא יכול. יהודי כזה קם ומחליט לעזוב את הייצור, והולך כמו כולם לתל־אביב ולפעמים יותר רחוק, לחתוך קופונים, יבוא־יצוא, מסחר. שם הוא לא לוקח שום סיכון. האנשים שלנו מוכשרים. עובדה שהם מסתדרים וחיים טוב, לא מייצור, מפני שכאן בגולן התמוטטה המערכת היצרנית".

גם המנהיגות המקומית סובלת מעייפות החומר.

(המשך בעמודים הבאים)

זאב דנציג (משמאל) בשדות מושב אליעד בדרום הרמה, עם ראיס ערבי המעבד את האדמה: "אני עובד עם פועלים ערבים מהגליל ומהגדה. בעוד שלוש שנים הערבים יישבו כאן כמעט לבד". (צילום: יצחק בן־חורין)

עודד שמיר: "הפרנסה מצויה בתל־אביב. דה־פקטו אני לא בגולן. את כל החסכונות שלי השקעתי בבית שהיום אינו שווה גרוש. אחרי 14 שנים אני יוצא משם עם שלושה ילדים וצריך להתחיל הכל מההתחלה".

עודד שמיר בתל־אביב

שמואל הורביץ, סוכן ביטוח (צילומים: ראובן קסטרו)

(המשך מהעמודים הקודמים)

חלק מנושאי התפקידים המרכזיים – אנשים מוכשרים אחד אחד שיכולים להסתדר יפה בעיר הגדולה – קמים ומסתלקים. בשלב ראשון הם מודיעים על יציאה לחופשת־שנה, או לשליחות. כל אחד מהם מציג סיבה אישית לשליחות או לחופשה.

רשימה חלקית: אמנון קרוקר, מי שהקים וניהל את מפעל הדפוס של קיבוץ אפיק, יצא לשנת חופשה. יושב בתל־אביב, בעסקי מחשבים. נחיק הלקין, מראשוני ידמות, ומוטי עשת, מנהל המיפעלים האיזוריים בגולן – יושבים בטבעון. עומר ערן, מנהל החברה לתיירות, נמצא בדרום־אפריקה. ציקי לוי, גזבר קיבוץ כפר־חרוב, עובד מחוץ לגולן. עופרה בן־גיא, מזכירת קיבוץ אפיק, חיה בתימרת שבגליל התחתון ועובדת בטבריה. רפי גולן, נושא בתפקידי מפתח במושב רמות ומהדמויות המרכזיות בגולן, מסיים עכשיו שש שנות ניהול בחברת מי־גולן – ויוצא לקליפורניה. עודד שמיר, קודמו בתפקיד, תושב בני־יהודה, מגלגל עסקים בתל־אביב. לפני שלומי רנות מקיבוץ מבוא־חמה, מנהל מצליח של אתר התיירות חמת־גדר, הניח קונצרן "כלל" הצעה שאי־אפשר לסרב לה. מלבדם ישנו יהודה הראל, האידאולוג של הגולן, שמנהל את "יד טבנקין" באפעל וחוזר בסופי־שבוע לקיבוצו מרום־גולן. שמעון שבס, עוזר לשר הבטחון רבין, מגיע לקיבוץ אפיק רק בסופי־שבוע.

חבר'ה לעניין אחד אחד. אידאליסטים שנתנו לגולן את שנותיהם היפות ביותר. באיזשהו מקום שברו להם את החלום.

רפי גולן: "במצב כזה, לא רע לקחת פסק־זמן. אבל שיהיה ברור שהנסיעה שלי תוכננה לפני זמן רב. הייתי פעיל הרבה מאוד שנים וביצעתי את תפקידי בצורה מסודרת. הנסיעה שלי אינה קשורה למצב של הגולן. אני לא המקרה הטיפוסי של 'עוזב הגולן'. חתמתי על חוזה עבודה לשנתיים בחברה ישראלית ליצוא של דבר חשוב. אני לא מוכר את המשק ברמות, ודואג שהמטעים שלי יטופלו".

איתן ליס: "רפי גולן ואני התחלפנו בינינו בתפקידי המרכז והגזבר ברמות מ־1969 עד 1974. רפי הקים את מכון המים של רמות, ובשש שנים האחרונות היה מנהל מצליח של אגודת המים שהקים, מפעל מים אדיר של הגולן. הוא יוצא לקליפורניה במסגרת פרטית. נכון שהוא יוצא לפרק זמן קצוב, אבל אני מכיר את התהליך. לדעתי זו התחלת מהלך של עזיבה. גם עומר ערן מרמות, שהיה מנהל התיירות של הגולן, יצא לדרום־אפריקה לשנה אחת לעשות שם פרוייקט מסויים, והוא יושב שם כבר שלוש שנים".

עודד (עודי) שמיר ושמואל הורביץ, צמד "פליטי הגולן" שהיו בעבר פעילים מרכזיים ברמה, הם היום בעלים שותפים של סוכנות ביטוח בקומה השלישית של בית ישן ברחוב מאז"ה בתל־אביב. משרדם פועל זה שנתיים. שמיר, בן 37, בא לגולן מגבעתיים בשנת 1970 "כי זה נראה כאתגר חשוב לי ולמדינה". עד 1978 היה חבר קיבוץ מבוא־חמה. אחר־כך התגורר במרכז האיזורי בני־יהודה. הקים וניהל את "מי־גולן", אגודת המים של ישובי הגולן. הקים וניהל את החברה לפיתוח הגולן. הקים את מפעל "רמה" לאריזות מזון ואת מחלבות רמת־הגולן. השקיע בעבודה ימים ולילות.

היום הוא אומר: "הפרנסה מצוייה בתל־אביב. האשה ושלושת הילדים עדיין גרים בגולן, ואני מצטרף אליהם לסופי־שבוע. דה־פקטו אני לא בגולן. לפני שנתיים היה קשה להשיג בית בבני־יהודה, ודמי השכירות הגיעו ל־400 דולר. השנה עוזבות שמונה משפחות, ולדירות הריקות אין דורש. את כל החסכונות שלי ואת הזכאות השקעתי בבית בבני־יהודה, שהיום אינו שווה גרוש. אחרי 14 שנים אני יוצא משם עם שלושה ילדים, וצריך להתחיל הכל מההתחלה".

דורון יער: "אני פוחד לקחת הלוואה, פוחד לבנות ולהשקיע פה אגורה נוספת, כי אני לא יודע מה יהיה. לא יודע מה מצבי הכלכלי. חי באי־ודאות מוחלטת".

שמואל הורביץ, בן גילו של שמיר, אומר במרירות שהוא מותק 15 שנה מחייו. "אין לי ציפיות שיתנו לי גרוש, ואם אתה רוצה לקחת את שטר החוב שלי – אתה יוצא מהמשרד הזה עם בית ויחידת משק על שמך במושב אבני־איתן. 30 אלף דולר. זה החוב שלי. עזבתי לפני שנתיים בתחושת כשלון. רצינו לעשות משהו, וזה לא הצליח. באתי לגולן בגיל 22 לא בשביל להתעשר. בדם שלי זרמה חלוציות, לא כסף. אני מרגיש שהייתי שליח של המדינה – והממשלה רימתה אותי. לפני שנתיים עזבתי כי הגעתי למסקנה שאין לזה עתיד, ואין לי יותר מה לעשות שם".

הורביץ הגיע לגולן עם גרעין נח"ל ב־197[illegible]. היה

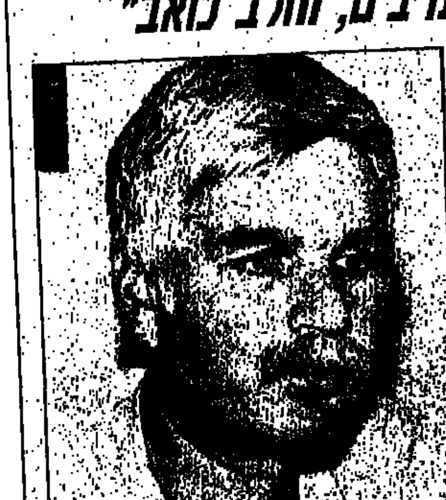
"מחזירים את האדמות לערבים, והלב כואב"

איתן ליס, ראש המועצה האיזורית, אומר: "הגולן הוא סיפור הצלחה. לא ניתן לממשלה להרוס לנו את החלום. באתי לכאן מדגניה בשנת 1970. ציונות נטו. לימדו אותנו שהגבול יהיה איפה שיעבור התלם.

"היום אנחנו 8,500 נפש ב־32 ישובים כפריים ובמרכז העירוני קצרין. 80 אלף דונם מטעים המניבים בשנה 20 אלף טון פרי. 350 אלף דונם למרעה, עם 15 אלף פרות ו־10 אלפים כבשים המניבים בשנה 30 מיליון ליטר חלב. ערך הייצור הכולל של רמת־הגולן מסתכם ב־110 מיליון דולר בשנה – 70 אלף דולר למשפחה, בממוצע. היקף גדול בקנה־מידה ישראלי. לקחנו הלוואות מכל מקור אפשרי כדי לפתח בקצב מהיר דברים שבגודה מקבלים בחינם – דיור, אמצעי יצור. כי בחמש השנים האחרונות קטנו תקציבי הפיתוח של הסוכנות, והמדינה התנערה מאחריותה לספק לנו אמצעים. הריבית הרצחנית הדשה אותנו.

"אנחנו מסוגלים לקיים את עצמנו ואפילו יישאר עודף, אבל לא מסוגלים להחזיר את הריבית המטורפת. הכשלון הגדול של ההתיישבות בגולן נבע מניהול־חסר ונסיון של אנשים צעירים, ומפני שלא ניחשנו את תעתועי הכלכלה הישראלית. אני מכיר רק בודדים שהחליטו לבנות באופן ראוותני והסתבכות לא עצרה אותם. זה לא הסיפור שבגללו החוב הוא כמעט פי שלושה מערך הנכסים. למשל, בהקמת כפר הנופש של מושב רמות הושקעו 3 מיליון דולר, יש לו דוח תיפעולי שנתי של 200־300 אלף דולר, אבל בגלל הריבית על ההשקעה צבר בתוך שנתיים חוב של 12 מיליון.

"הפוליטיקאים משחקים על גב המתיישבים, כאילו ההתיישבות היא לא של המדינה, על סף פרוק [illegible] לשובים מכל התנועות. המנהיגות נוהגת לשבל רק במקומות שצועקים. תראה איך האדמה [illegible] אצלנו [illegible] להיות ערך לאומי. מחזירים את האדמות לערבים, והלב כואב".

ליס: ציונות נטו

שמואל הורביץ: "באתי לגולן לא בשביל להתעשר. בדם שלי זרמה חלוציות. אני מרגיש שהייתי שליח של המדינה והממשלה רימתה אותי. עזבתי לפני שנתיים בתחושת כשלון. רצינו לעשות, וזה לא הצליח".

דורון יער ליד המכולה, התחליף לחדר.

בין שבעת הראשונים שעלו לאבני־איתן ב־1973. היה רכז המשק ארבע שנים. טיפח משק של עשרה דונם, תפוחים, שזיפים, גידולי שדה. משק שנשא עצמו כלכלית, אבל נשא על גבו – כמו משקים אחרים – הפסדים של מפעלים איזוריים.

שמוליק: "תאמין לי שלא היה לי זמן להסתכל בעיתון ולבדוק אם המארק עלה – או ירד. קמתי מוקדם בבוקר למטע, ומשם נסעתי לעבוד בחברת מי גולן. בערב חזרתי להשלים יום עבודה במטע. הקמתי את מאגרי המים של רמת־הגולן, ויום אחד אוכל להראות לילדים שלי שעשיתי שם משהו. עשיתי גם משהו להקמת אבני־איתן. נכון, השארתי שם גם חוב. למה? כי הממשלה קבעה לי כמה אשלם בעבור חומרי הגלם, קבעה כמה אקבל בעבור התוצרת ובין לבין תקעה לי ריבית היסטרית. שלא לדבר על הצורך להתמודד עם פגעי טבע וסיכונים מקצועיים אחרים. אפילו רייגן הקפיטליסט שומר על החקלאים שלו ונותן להם סובסידיה לכותנה. תראה איך שמרו אצלנו על ההתיישבות הצעירה בגולן: שלחתי תפוחים לבית השריה וקיבלתי מחיר של סנט לקילו.

"עכשיו אני מגיע לשם פעם בחודש ורואה חמישים אחוזים מהחברים רוצים לעזוב, אבל אין להם אומץ לקום ולהתחיל סיבוב שני בחיים. עד לפני שנתיים הקפידו שם על עבודה עצמית. בגלל המשבר עברו לגידולים אינטנסיביים המחייבים עבודה שכירה".

שמוליק בן־צור מבני־יהודה, מזכיר המועצה האיזורית, מציין תוך נסיעה לאורך עשרות ק"מ של שום־דבר בכבישי הרמה: "זה לא זה ולא זה. לא עיר ולא איכות־חיים של כפר. תראה את הדרכים המוזנחות. שום פיתוח לא נעשה פה במשך שנים. הממשלה ויתרה על רמת הגולן. זה התרגום שלי למה שקורה".

השנה, כידוע, היתה דווקא שנה מצויינת לחקלאות, אבל החקלאים חששו לייצר. דורון יער, בן 33 ממושב אליעד, העדיף שלא להיכנס לסיכונים נוספים. בינתיים הוא מבכר לעבוד כגוזר במושב שלו. כמו שאבנר וייס ממושב גבעת־יואב, בעל הרפת הגדולה ביותר שם, נהפך לעובד במסעדת הדגים של חמת־גדר. וכמו שדודי חמי מגבעת־יואב ויצחק אדרי מנאות גולן הם חקלאים העובדים היום כשכירים בחוף לונה־גל".

הבית של דורון הוא מבנה "סוכנותי" בן 64 מ"ר שקשה לגדל בו שלושה ילדים. ובאמת, אושר דורון לבנות חדר נוסף. אבל הוא לא בונה בגלל העתיד המעורפל. הוא ממתין. בינתיים הצמיד לבית מכולה, תחליף לחדר החסר. אפילו את הקירות אינו צובע. חי בסלון קטן עם ריהוט מיושן. צופה בטלוויזיה בשחור־לבן ומתקשה להירדם בלילות. "אני פוחד לקחת הלוואה, פוחד לבנות ולהשקיע פה אגורה נוספת, כי אני לא יודע מה יהיה. לא יודע מה מצבי הכלכלי. חי באי־וודאות מוחלטת".

דורון וחברו זאב דנציג, בן 34, הם בוגרי פנימיה חקלאית בכפר־גלים. לאליעד באו בשנת 1973 להיות חקלאים. עברו את כל התהפוכות, עד שהמקום הוכרז כמושב עובדים ב־1978. עכשיו הם מפרקים את האגודה. דורון וזאב, שני פעילים מרכזיים שנשאו בתפקיד המזכיר. עכשיו אינם מסתירים יותר את היאוש.

זאב: "אנחנו כאן 39 משפחות, ואין מועמדים נוספים להתיישב. פעם המועמדים היו מחכים אצלנו בתור גם חצי שנה. היינו מעבירים אותם מבדקים פסיכוטכניים כמו לפני קורס טיס. היתה מלחמה על כל בית. היום יש פה 15 בתים ריקים עם חלקות לא מעובדות. זו השנה הראשונה שכל־כך הרבה אדמות אצלנו לא מנוצלות. יש פה 13 משקי רפת, שלושה ירקנים, והאחרים עושים עבודות מזדמנות. לי יש משאית, אבל בשביל להפעיל אותה אני לא צריך לגור בגולן. את העבודה אני מוצא בתל־אביב ובבאר־שבע, אבל קשה לי להסתלק. באתי לכאן בן 21, השקעתי כאן את חיי ולא הכרתי שום דבר אחר בחיים. עשינו פה נח"ל, עברנו פה מלחמה. יש קשר נפשי־חברתי למקום. אני פה כבר 13 שנה. קשה לי סתם לקום וללכת. אבל מה שקורה בשטח מחטיא את המטרה".

(המשך בעמוד 55)

"מלבד לטפס על קירות עשיתי הכל"

ברמת־הגולן גיחכו כשתנועת "התחיה" איימה בהקדמת הבחירות למען עוד 100 מיליון שקל ליו"ש, ואותם שכחה. גם נציגי הליכוד והמערך מתעמתים בוועדת הכספים כאילו לא מדובר במצב חירום.

שאלת למתתיהו דרובלס, יו"ר המחלקה להתיישבות בסוכנות (נציג הליכוד): בגולן טוענים שהעברתם תקציבים ליו"ש ושכחתם את הגולן והבקעה. מדוע?

דרובלס: "מתיישבי רמת־הגולן קיבלו את מה שמגיע להם. הם קיבלו בממוצע למשפחה פי חמישה ממתיישבי יו"ש. זו התיישבות חקלאית".

איך נתתם לישובים להסתבך?

דרובלס: "אני לא שולט בישובים. אני יכול לכוון, לייעץ אבל לא לכפות".

ולכן הגענו למשבר החמור ביותר בתולדות הגולן?

דרובלס: "אני מאשר שהמצב לא טוב, אבל הוא אינו קשה כמו שאתה מציג אותו. עלינו לזכור שהיתה [illegible] והיום היא [illegible]".

•

שאלה למיכאל דקל סגן שר החקלאות (ליכוד, חבר מושב [illegible]):

החלטתם לוותר על רמת־הגולן?

דקל: "מובילים את ההתיישבות בגולן [illegible] בגלל [illegible] איך לחלק את [illegible] לחלק כסף ליו"ש או לגולן. אינכם יודעים מי סיבך את המושבים, ואיך אפשר להציל.

רמת הגולן היא בת ערובה של המערך בוועדת הכספים. הצענו שישוחרר מיד כסף לגולן, לבקעה ולישובי קו העימות, והקים מינהלה לחלק כסף בין המושבניקים. המערך כורך את זה שגם ארגוני הקניות יקבלו".

•

אריק נחמקין, שר החקלאות (מערך, חבר מושב נהלל) אומר: "כל מה שאתה מתאר לגבי חומרת המצב בגולן – אני מאשר".

הגולן והבקעה הם בני־ערובה של המערך?

נחמקין: "יושבת שם חבורה מנוזה, בוועדת הכספים. המצב חמור כתוצאה מחוסר מעש שלהם, מלבד לטפס על קירות עשיתי הכל".

דקל אומר שהליכוד מוכן להזרים מיד כסף לישובי הספר?

נחמקין: "הם אלה שמעכבים הסכם שהגעתי אליו עם שר האוצר, שהוא איש הליכוד. אני לא מרוצה ממה שהשגנו, אבל זה מה שהשגתי אחרי מו"מ מדהים. השגתי מחיקה של 77 מיליון דולר מחובות של ישובי הגולן והבקעה, ויתרת החוב תוחזר במשך עשרים שנה. ועדת הכספים רוצה הסכם יותר טוב. גם אני רוצה, אבל זה מה שיש. אני קודם שהוועדה תאשר את מה שסוכם עם האוצר, ושהכסף יוזרם לישובים – ואחר־כך יכולה ועדת הכספים לנסות להשיג יותר".

דרובלס

דקל

נחמקין

איש תמים היה

אברהם שפירא: "הצלחתי לסגור את אל־על בשבת ובכל זאת היא מרוויחה יותר". (צילום: שמואל רחמני)

"שפירא מתפקד יותר כסוחר מאשר כאיש פוליטי. מי שתופס את זה אצלו, יודע איך להתנהג איתו. והתמימות כביכול, היא חלק מזה".

שיחת חצות עם ח"כ אברהם שפירא. מחכים לו בפינה. יריבים במחנה החרדי מנסים לחסום את כניסתו לכנסת הבאה. למטה מכבודו להגיב על טענות שהן למטה מכבודו. טוען שלא מערבב כנסת ועסקים. מדבר כאילו המינוי כבר בכיסו. מתכוון להגן על מבצרו הפוליטי בקסם ובחן האישיים שלו. הנשק הסודי. מצליח בעזרתו לכבוש את לב סביבתו, גם של יריבים ממפלגות חילוניות.

מאת סימה קדמון

שבע שנים חלפו מאז הונחת חבר הכנסת אברהם שפירא היישר אל תוך כיבשנה של הפוליטיקה הישראלית, ויש עדיין כאלה שאומרים שהוא חסר חושים פוליטיים. "הוא פשוט תמים, לא מיתמם. אחד שלא מבין כלום בפוליטיקה", אומר עליו נשיא הרצינות כתב פרלמנטרי.

תמים? מיתמם? אברהם שפירא שומע וצוחק, כמו נהנה מתדמית שאולי בנה לעצמו בכוונה רבה. אבל שפירא, שהצליח למכור שטיחים פרסיים אפילו לפרסים, לא מצליח למכור לכולם את התדמית התמימה הזאת. ח"כ חיים רמון, לדוגמא, שיושב עם שפירא בוועדת הכספים, טוען שהתמימות הזאת גם ממוסחרת: "שפירא מתפקד יותר כסוחר מאשר כאיש פוליטי. מי שתופס את זה אצלו, יודע איך להתנהג איתו. כששפירא אומר משהו, אני חושב מייד למה הוא חותר. מה הוא רוצה להשיג בזה. איזה רווח הוא יפיק מזה. והתמימות כביכול, היא חלק מזה". אפילו ברחוב החרדי אמר לי מישהו, ממש במלים אלה: "שפירא לא בתולה פוליטית. הוא איבד את בתוליו הפוליטיים מזמן. הבעיה שלו עכשיו היא שהוא גם מאבד נוכח".

זה התחיל עם הופעתה של ש"ס. עד לבחירות ב־'84 היו שפירא וחבריו באגודת־ישראל "הרגל הרביעית של הקואליציה", כפי שאומר שפירא עצמו. הוא היה יושב ראש הקואליציה, החזיק את הממשלה בגרון, וכולם קראו לו "המנכ"ל של המדינה". הבעלים של "שטיחי כרמל", מעשירי המדינה, למד את שפת הכוח הפוליטי. "יהיה קשה לו לוותר על הכוח הזה", אומרים יריביו במחנה החרדי, "אך לא תהיה לו ברירה. לקראת הבחירות הבאות, הוא יאלץ לפרוש מתפקידו".

כמו כל מנהיגי אגודת ישראל כפוף שפירא למוצא פיה של מועצת גדולי התורה. הם קוצבים לנבחריהם בכנסת רק שתי קדנציות. האם ינהגו כן לפנים משורת הדין?

ארבע סיעות ב"אגודה". שפירא נמנה על הסיעה המרכזית, הגדולה מכולן.

(המשך בעמוד הבא)

אברהם שפירא: אם מועצת גדולי התורה תבקש ממנו להמשיך בכנסת "אני לא אוכל לסרב להם". (צילום: יוסי זמיר)

(המשך מהעמוד הקודם)

שמנהיגה הרוחני הוא הרב שמחה בונים אלתר, הלא הוא האדמו"ר מגור. מולה ניצבים: סיעת "הליטאים" בהנהגתו של הרב אליעזר ש"ך, שאחד מראשיה הוא שלמה לורינץ; סיעת "שלומי אמונים" של המימסד הירושלמי עם הרב מנחם פורוש; וחסידי ויז'ניץ עם הח"כ לשעבר שמואל הלפרט. בין הסיעות מתעוררים, במקרה הטוב, חילוקי דעות. במקרים היותר שכיחים, מריבות קשות. מחלוקות היסטוריות מרורי דורות. בדרך כלל לא בין המנהיגים המקפידים לשמור על חזית מלוכדת, אלא בין החסידים, 'המתנגדים', והעסקנים.

ציג הסיעה המרכזית מאייש את המקום הראשון ברשימת ה"אגודה" לכנסת. לפי השמועות המהלכות ברחוב החרדי, הציע אברהם שפירא לרב ש"ך עיסקה כדי להבטיח את מינויו לתקופת כהונה שלישית: הסיעה המרכזית תוותר בתמורה על הבכורה לטובת סיעתו של הרב ש"ך. שפירא מוכן להסתפק במקום השני ברשימה. לפי שמועה אחרת, קיצונית יותר, נערך הסכם "שלום בית" בין המחנות, עליו חתומים אברהם שפירא וראש עירית בני־ברק, משה ארנשטיין, לפיו תוכל כל סיעה לבחור את מועמדיה כראות עיניה, אפילו מקרב אנשים שאינם חברי המפלגה. אלא שהיה זה שלום־בית קצר־ימים. ועד חסידי גור נזעק שההסכם כמוהו כתקיעת סכין בגבו של רבם, ומיהר לפרסם ברבים שהוא בטל ומבוטל.

אני שואלת את אברהם שפירא אם אכן ויתר על הבכורה.

"שקר", הוא אומר, "אני פשוט מתבייש מהשאלה. זה בכלל לא בידי. לסיעה המרכזית שמור המקום הראשון. השאלה פשוט מביישת".

וההסכם בענין "שלום־בית"?

שפירא: "לא חתמתי עליו. אנשים, בין היתר ראש עירית בני־ברק, חתמו בראשי תיבות. כל סיעה היתה צריכה לאשר אותו. הסיעות לא אישרו ולכן הוא לא קיים. בכלל, מתחת לכבודי להתייחס לזה".

במבצרו הפרטי, ברחוב שטריקר בתל־אביב, לא נראה שפירא כמי שמאבד גובה. בחדר עבודתו, שהוא שילוב מופלא של חדר אורחים מרווח וכיתת לימודי קודש, והמצוייד במכשירי תיקשורת חדישים, הוא נשמע כמו לפני נסיקה. מתנהג כאילו שמע לראשונה את הרכילות מהרחוב החרדי, אך מגיב עליה כאילו הכין שעורי־בית. הוא מדבר בשטף, בבטחון, מעביר את מבטיו ממני אל עוזרו ויועצו הפוליטי, אריה פרנקל. קשר טוב יש ביניהם. לא קשה להבחין בהשפעתו של פרנקל על מיבנה המשפט היוצא מפיו של שפירא.

"כולם אוהבים אותו", אמר לי כתב פרלמנטרי. "יש משהו מתוק באיש גדל־המידות הזה, המתנהג כמו ילד". ואכן, יש משהו שובה־לב בדרך שבה הוא מנסה לדלות ממני אלו שאלות אני מתכוונת לשאול אותו. כמו תלמיד שמציץ תוך התרגשות וסקרנות בשיפולי טופס הבחינה ההפוך על שולחנו. עד השעה שלוש לפנות בוקר נמשכה שיחתנו. שפירא לא גילה סימני עייפות. למרות שבערב חזר מירושלים, ובבוקר מוקדם "יכנס להסגר", בהגדרתו, עד שיימצא פתרון לבעיית המושבים.

ארבע בנים ושתי בנות יש לשפירא. הבנות חיות בניו־יורק. בן אחד בלונדון. בן אחר נשוי לבת וינה וגר בארץ, השלישי נשוי לבתו של האדמו"ר מסדיגורה, ומנהל את עיסקי המשפחה בישראל. אחד מנכדיו של שפירא נולד בשבוע שעבר בברזיל בבית הורי כלתו, אשתו של הבן הרביעי. ביתו הגדול של שפירא שוקק חיים. בתו הגיעה מניו־יורק. בחצות ניכנס בנו שחזר זה עתה מברזיל. במהלך הפגישה יבקש שפירא את סליחתי וילך לארח מבקרים, "גויים שהגיעו בענייני עסקים". מדי פעם נכנסת אשתו. היא לא תלך לישון לפני שכל האורחים יקבלו טיפול מושלם. לאחר שהבית יתרוקן מזרים, יישבו בניו של שפירא סביבו, ויערכנו אותו בנעשה במפעלים לפרטי פרטים. "הוא מרגוח על כל נול, כל חוט, כמה מטר שטיח נארגו, אילו סוגי אריזה. וזה למרות שהוא טוען שאינו מתעסק בשטיחים מאז שהוא בפוליטיקה", סיפר אחד מהמקורבים למשפחה.

האם המיסוי על שטיחים מיובאים נועד להגן על התוצרת שלו? שפירא: "אין עלילה יותר שפלה מזו. לפני שהגעתי לכנסת, המס היה יותר גבוה. מאז שאני בוועדת הכספים, המס יורד כל הזמן".

אני שואלת את שפירא אם הוא מתקרב לסיום פעילותו הפוליטית.

"מועצת גדולי התורה", הוא משיב, "החליטה על רוטציה לאחר תקופה של שמונה שנים. וגם אז הם יכולים להאריך את התקופה. אני עוד לא גמרתי בליבי אם אני רוצה להמשיך. אבל אם אמשיך, זה יהיה בתאום עם כבוד קדושת האדמו"ר מגור"

ימים אחדים לאחר מכן, אומר לי הרובר והיועץ אריה פרנקל, שאין לו ספק שמועצת גדולי התורה תבקש משפירא להמשיך עוד קדנציה. אני שואלת את שפירא, טלפונית, אם כבר התבקש. שפירא, שיש עדיין אנשים שטוענים שהוא תמים, אומר שוב, שיפעל רק על פי ההוראות ממועצת גדולי תורה.

כלומר? אני מתעקשת.

"אם הם יבקשו אותי להמשיך, אני לא אוכל לסרב להם".

חוגים חרדים מתלחשים על התקרבות בין שפירא לרב ש"ך. ששפירא מבקר לעתים תכופות את הרב ש"ך. שהוא הולך אליו להתייעצויות. אני שואלת את שפירא שאלה שסופקה לי על־ידי מקור חרדי: "האם בכך שאתה, חסיד גור, הולך אל הרב ש"ך להתיעצויות, אינך מגיש לו את חסידות גור על מגש של כסף?"

אריה פרנקל מזדרז לענות במקומו. "זה היופי אצל שפירא. הוא הוכיח שאפשר להיות חסיד ולהיות ביחסים טובים עם המתנגדים. הוא יכול להושיב סביב שולחן אחד מישהו מהציבור הליטאי, ולידו את ראש ישיבת ויז'ניץ. אין הרבה דתיים שיכולים להרשות לעצמם להיות מיודדים עם נטורי קרתא ולגלות את אותה מידה של ידידות לרבנים הראשיים לישראל, שזה מוסד ציוני ממלכתי". ושפירא מוסיף: "האדמו"ר מגור יודע על כל צעד שאני עושה. כל פעם שהלכתי לרב ש"ך, הוא אישר ואפילו בירך על כך שחסיד גור, נציג שלו, יודע לכבד ולחיות עם כל חברי מועצת גדולי התורה".

ביום רביעי אחה"צ יוצא שפירא מן הכנסת. ביום ראשון אחה"צ הוא חוזר אליה. כתב פרלמנטרי מעיד שהוא אינו נעדר מהכנסת. שהוא מסוגל להיות בבוקר במפעל בקיסריה, בצהריים בירושלים, להמשיך לערד, לנהל את ועדת הכספים כמו בעל־בית, ולחזור ללון בביתו בתל־אביב. חצי מזמנו מבלה שפירא במכונית ה"לינקולן" שלו. "אני קשור מאד לנהג שלי", הוא אומר, "לא ראיתי מסירות נפש, אחריות וחיבה כמו שיש לבחור הזה כלפי". יש במכונית ספריה קטנה ובה כרכי התלמוד, כתבי הרמב"ם, ה"שולחן ערוך" וספרי פרשנות על פרשת השבוע. יש גם קלטות של שעורי תלמוד. במכונית הוא אוכל בדרך־כלל את ארוחותיו, מתוך צידנית צמודה. המכונית גם משמשת לו כחדר ישיבות. קורה ששפירא לוקח מישהו מתל־אביב לישיבה ממונעת שכזאת, ומוריד אותו בשער הגיא כדי לאסוף שם מישהו אחר לישיבה נוספת.

ההרגל הזה מזכיר את מנהגו של שר האוצר המנוח, פנחס ספיר. "בוודאי", מאשר פרנקל. "היו יחסים מיוחדים מאד בין ספיר לשפירא. השילוב של חסיד ותעשיין מצא מאד חן בעיניו של ספיר. אבא של ספיר היה יהודי דתי וספיר ראה בשפירא בבואה מהבית. למרות ששפירא מעולם לא היה מפא"יניק, ספיר שיתף אותו בעניינים הרגישים ביותר. כל יום שישי היו נפגשים במלון סמואל בתל־אביב".

ספיר לא היה חברו החילוני היחיד של שפירא. אנשים מצביעים על שורה ארוכה של חברים כאלה, ששפירא מכנה אותם "ידידי נפש". ביניהם נמצאים אהרון דברת, ישראל פולק, יהודה גיל, חיים צדוק "ועוד עשרות אנשים משטח הרפואה, רואי חשבון ועורכי דין". שפירא נזהר שלא להזכיר שמות, שמא יפגע באלה ששכח. יהודה גיל, יו"ר המפעלים הפטרוכימיים וחברו הקרוב של שפירא מזה 30 שנה, אומר: "אני מאחל לכל ידידי חברים כמו שפירא. חבר אמיתי. הדלת אצלו תמיד פתוחה לכל דורש. הוא איש דתי מאד, אבל לעולם לא ינסה לכפות את עמדתו הדתית. הרבה חברים חילוניים מגיעים אליו הביתה. הדבר היחידי שהוא מבקש,

(המשך בעמוד 59)

צילום: שמואל רחמני

אסי דיין

שנת האפס

תקציר הפרק הראשון שפורסם בשבוע שעבר: "שנת האפס" בחייו של אסי דיין החלה לפני כשנתיים, כשהתוודע לקוקאין בהנחה שזהו סם מעורר המסייע לכתיבה יוצרת. הוא החל לשאוף אותו בכמויות עד שהגיע אל סף ההתמכרות, תוך כדי עבודתו הקולנועית. הסם טיתח בו חסבין ורדיפה ותוקפנות שהתמקדו באשתו לשעבר, קרוליין לנגפורד, בעת שניסו לשקם את אהבתם. הוא הפך חשדן וקנאי ובלהט הסם, כשהטיחה בו משהו בסגנון "אתה חתיכת כלום", היכה אותה עד שברחה מביתם בקיראון והם חזרו ונפרדו. הוא עקר לתל־אביב, לדירת קרקע ששימשה משרד, והחל שוקע בדיכאון ובתחושת חידלון. כסמו אול. הוא נזכר בפגישה עם אביו, חודש לפני מותו, כשבא לבקש ממנו 1,500 דולר, והטיח בו דברים קשים. בעיניו, הסכום הפעוט שהוריש לו אביו בצוואה (מתוך רכוש של מיליונים), היה עדות נוספת לכשלונו של הבן. "חשבון הנפש" שהוא עורך עם עצמו מעודד אותו להגביר את קצב הרחת הקוקאין, אשר רק מדרדר לאפס את מצבו הנפשי והכלכלי. לאחר שרות מילואים ותרגיל חידוש צניחת שבו הסתבך עם מצנחו כמעט עד סף המוות, מזמין אותו מנחם גולן ללוס־אנג'לס לכתוב תסריט ולביים סרט. יש לו שם מסחרי לסרט. חסר רק הסיפור.

הטיסה ללוס־אנג'לס ארכה כשש־עשרה שעות. שש שעות הקרשתי לכתיבת שני תקצירים עבור הכותרת "לוחמי החופש", בהשפעת "בעקבות האוצר הרומנטי" ו"כננות". חיברתי "כמעט קומדיות" המתרחשות בארה"ב ודרום־אמריקה. היתה זו כתיבה אובססיבית, כמו הנסיעה שהזניקה אותי מאיזור הרימרומים של חיי, היכן שהייתי "פנוי להובלה".

שאר שעות הטיסה הוקדשו לשכני, זקן עיוור שניסה לשתות את הסלט, לאכול את הקולה, להשתמש בכף בתור סכין, ואי־שם מעל האטלנטי החליט שהמטוס נחת והוא קם והתארגן ליציאה. הסברתי לשלומפר שאנחנו עדיין בגובה 30 אלף רגל מעל לאדמה, ובמרחק חמש שעות מניו־יורק. אבל באיזה שהוא מקום קינאתי בו על שהוא רואה את האדמה, שחייו הם סידרה של טעויות בסגנון נאיבי לעומת הטעויות הבוטות, המאורגנות כמעט, של חיי.

בלוס־אנג'לס מצאתי את אותה עיר שכבר הייתי בה מספר פעמים. עיר עסופה בצלופן. בתים ענקיים שכולם חזית בלבד. אנשים שחיים מאחורי חלונות כהים של מכוניות. עיר שנראית כמו תוצאה של מרתון בין ארכיטקטים ובנקאים. העיר הזאת מדברת ומייצרת סרטים בכמות ואיכות של שוק הכרמל בסוף היום.

הפגישה עם מנחם גולן נקבעה להתקיים כמה ימים אחר־כך. בינתיים פגשתי מספר חברים ורכשתי קוקאין בכמות ואיכות שהספיקה למכור המצוי למשך שבוע. באותה הזדמנות טלפנתי וקבעתי פגישה עם מישהי שלא הכרתי, ועם ידיד שלה. הכוונה היתה לצאת לבלות בעיר בשניים וחצי המקומות שהיא יכולה להציע.

היא הגיעה למלון עם הידיד, ספר בשם יוקי. היא הרכיבה משקפיים עגולים נוסח טרוצקי ושערה היה אסוף, בחלקו, לאחור. קראו לה סמדר קילצ'ינסקי, ונדמה היה לי שפעם ראיתי אותה בסרט "בר 51". היא היתה בת 23, ומבעד למשקפיים והשמלה הנוירית עמדה מולי הבחורה היפה ביותר שראיתי מעודי. ומבעד ליופי המרהיב הזה נשקפה אישיות מיוחדת

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

במינה. צירוף מהפנט של חוזק וחולשה, חכמת חיים ונסיון, שהטיס אותה על פני החיים, העלה אותם לשיאים ברוגמנות ומשחק, והנחית אותה אל שרות הקיום של אמריקה. כאן היא ניהלה, בכוחות עצמה, ספארי אל הבלתי נודע, יורה לכל הכיוונים באומץ ושלוות נפש שרק קיימים בסרטים. ויחד עם זאת שמרה על פרופיל מוסרי מושלם.

יותר משנה לאחר מכן הערתי את תשומת לבה של ד"ר א. לעובדה, שאין אף ספר בפסיכיאטריה או בפסיכולוגיה אשר המצליח להסביר באופן מקיף ומרעי את תופעת האהבה. מהו אותו ריגוש המביא אותנו אל קצה הקיום הנפשי שלנו? מדוע אנחנו הורגים ונהרגים "על רקע רומנטי"; מוותרים על האגו, האיר והסופר־אגו לטובת הזולת; עושים דברים שבסך־הכל שלהם יכולים להחשב כסיבה העיקרית, בלעדית כמעט, לחיינו?

כחצי שעה לאחר הפגישה עם סמדר נמחקה פרשת קרוליין. האהבה, כמו סכר אדרנלין שנפרץ, הציפה והטביעה את העלבונות, הכשלונות והדכאון ששוטט בתוכי לכל רוחב־הלב. לאחר שהייה קצרה במלון יצאנו העירה ונכנסנו למועדון של "עליזים".

”

כחצי שעה לאחר הפגישה עם סמדר נמחקה פרשת קרוליין. האהבה, כמו סכר אדרנלין שנפרץ, הציפה והטביעה את העלבונות, הכשלונות והדכאון ששוטט בתוכי לכל רוחב־הלב.

”

נצמדתי לסמדר והמשכנו למועדון אחר שהיה בו שולחן ביליארד. שיחקנו והיא ניצחה. הצעתי שניסע ללאס־וגאס והיא הסכימה. אבל מכיוון שלא היה מטוס ב־2 בלילה, נסענו למקום שבו שוכרים רכב, ושנינו התיישבנו במכונית מסוג "לינקולן" בגורל של דירת רסקו עם פנים מצופה עץ. קסטות ליוו את הנסיעה שנמשכה כ־7 שעות בארץ שרוכה נראית כמו הנופים ב"פאריס־טקסס".

בתחילת הנסיעה חשבנו שנהמר בווגאס כמקובל. במחצית הדרך החלטנו להמר על משהו אחר מכספים. החלטנו להמר על נישואין.

לאס־וגאס היא מקום בלתי אפשרי במדבר נוואדה. אתה נוסע שעות בין שרות קקטוסים ולפתע – מודעות ענק מבשרות לך על הימורים ונישואין מהירים. נווה־מדבר למי שרוצה לצאת מדעתו, כספו או זולתו. איך לוקחים את כל זה ברצינות? אוהבים מספיק כבורי שכל זה יגיע, בסופו של דבר, לרבנות או שהולכים בעקבות המודעות האלו סטייל "נישואין בארבע שעות" ו"נישואין במחיר מציאה", שמתכוונות למשהו רציני אשר שחובק את כל ארה"ב, ואתה יוצא משם כדת וכדין.

סמדר ואני, אחרי לילה שנמשך, מבחינתי לפחות, חיים שלמים, היינו מוכנים להרפתקה הזאת שלא העמידה כמבחן את אהבתי אליה.

עצרתי ליד מה שנראה כקיוסק גדול, שמכר משקאות קלים, ארוחות קלות, קפה, סיגריות וגם תעודת־הרשמה לנישואין. יחד עם התעודה אתה משלם עבור פרטים בהתאם לרצונך: סוג הטכס, שושבינים, פרחים, לימוזינה, וכו'. הסתפקנו בלימוזינה שתיקח אותנו בשעה ארבע מהמלון ל"צ'פל" – מין היכל שבו נערך טכס נישואין אזרחי למהדרין.

מכאן נסענו לעיריית לאס־וגאס לצורך רישום רשמי. וזה כבר נראה רציני יותר, למרות שבין העומדים בתור יכולנו לזהות זוג – גבר ואשה שגם היא היתה גבר. אבל בנוואדה, גבולות השגעון הם המדבר בלבד.

בארבע אספו אותנו מהמלון כלימוזינה, כשאנחנו לבושים בבגדי־הנסיעה ורי המומים מהיעילות שבה מחברים אנשים בארה"ב. ב"צ'פל" היה תור וחנות קטנה שבה יכולתי לקנות טבעת וזר פרחים מבד.

למרות הנתונים – כל המוזרות הזאת ורוח העסקים ששרתה על הכל – למרות זאת, לא יצא לנו לצחוק, ללעוג, למתן את הכל ברוח ישראלית. פשוט התרגשנו, וכאשר קראו לנו, צעדנו פנימה לצלילי עוגב מיושן ובלווי צלם שהנציח את המאורע.

עורך הנישואין נכנס והקריא לנו את השבועה, "עד שהמוות יפריד בינינו". בתוך הרגשן שבין שנינו לא יכולתי שלא להזיל דמעה כשענדתי לה את הטבעת. כשיצאנו, סמדר האכילה את היונים שהיו בחוץ, ואני הרגשתי כל־כך נשוי לאשה הבלתי־רגילה הזאת (מקווה שגם היא הרגישה כך כלפי) שהצליחה ב־12 שעות להפוך לדבר החשוב בחיי, פרט לילדי מהנישואין הקודמים.

סמדר קילצ'ינסקי כדוגמנית (משמאל) וכשחקנית בסרט "בר 51" (עם ג'וליאנו מר), והמפיק־במאי מנחם גולן (למטה): "הרגשתי כל כך נשוי לאשה הבלתי רגילה הזאת, שהצליחה להפוך ב־12 שעות לדבר החשוב בחיי פרט לילדי מהנישואין הקודמים".

יותר מאוחר, ואחרי תשלום האגרה למשרד הפנים של מדינת נוואדה, הסתבר לנו כי אכן נישאנו כחוק, וכי אין שום הומור בנווה־ההימורים והנישואין הזה. ארה"ב רשמה לפניה שסמדר ואני נשואים. מעכשיו הגיע תורנו, כעצם תורה של האהבה, להתמודד על קיומה מול היממה המופלאה הזאת.

חוגים יודעי סמים יכולים לטעון שכל המהלך הזה התנהל בחסות הקוקאין. התשובה היא, לאו בכל מה שנוגע לאהבה אין לקוקאין השפעה, והעניין הזה נבדק. אותה אהבה נשארה גם ללא הסם. לעומת זאת, הסם מסוגל להביא בני־זוג למצבים מהסוג שנראה כ"מי מפחד מוירג'יניה וולף", בשל הפאראנויה, האגרסיה והדכאון שהוא מפתח בהגיעו לנקודת הרוויה. מסע הנישואין נמשך יממה והקוקאין שימש אותי כסם־מעורר, בלבד.

היתה זו אהבה ממבט ראשון וכל שאר המבטים. ועשיתי הכל בכדי לא לוותר על מה שנראה בעיני כסוד שלשמו אנו חיים.

חזרנו ללוס־אנג'לס וצילצלנו לארץ לדווח למשפחות. התוצאה: היסטריה בעתונות כאילו יחידת עילית של צה"ל כבשה את לאס־וגאס. ב"העולם הזה" התנגדו לכיבוש בצורת וידוי של קרוליין שהחליטה, חודשים מאוחר מדי, לדווח על המכות שקיבלה ועל האופי המחורבן שלי. בסך־הכל, הביקורת על הנישואין היתה נוקבת. משהו בנוסח "חתונה תורכית" שתרוץ בעיירות־פיתוח, היכן ש"נישואין ממבט ראשון" מסוגלים למכור כמה כרטיסים.

שלושה השבועות הבאים הוקדשו לכתיבת התסריט, לקוקאין ולכאבי־ראש. עבדתי בלילות,

”

עורך הנישואין הקריא לנו את השבועה, "עד שהמוות יפריד בינינו". בתוך הרגשן שבין שנינו לא יכולתי שלא להזיל דמעה כשענדתי לה את הטבעת.

”

כשמולי עשרה מילונים ששיקפו את השפה האמריקאית – שפה פואית ש"לא עושה חשבון" עם חוקי הדקדוק ומשתנה ממיעוט למיעוט. נהניתי מן הזרות שלי. הרגשתי את עצמי כמין ג'וזף קונראד, שהפך את המרחק מהשפה ליתרון. למרות שכבר כתבתי די הרבה תקצירים ותסריטים באנגלית, הרגשתי הפעם (גם בגלל היותי חתום כבמאי) שאני עושה שרירים. למעשה נכנעתי לפסיכוזות ה"לעשות את זה" האמריקאית. רציתי להצליח, למרות שמזה שנים התייחסתי אל הקולנוע כחלק מגלישת המאה ה־20 אל עידן הטיפשות. בעידן זה התרבות הופכת, אחרי פליני והביטלס, לעיצוב פנים, לנוחיות, לכורסה עמוקה שבה אתה שוקע וצופה במסכים (טלוויזיה וקולנוע), וכל "איברי" המוח, הדימיון, החשיבה, האינטואיציה – תופסים חופשה.

כמה אירוניה נראה הקולנוע כשהוא מנסה להתקרב אל הספרות. במאי שעבדתי איתו, ג'ון יוסטון, עשה לצערי צחוק מעצמו כשביים את התנ"ך (מזל שמנחם גולן לא הפיק את התלמוד בתור סרט המשך), והסתכך עם אחת מיצירות המופת בכל הזמנים – "מתחת לוולקאנו" של מאלקולם לורי. אורסון וולס הפך את קפקא בקיברו כשעשה את "המשפט", וקופולה החליט ש"אל לב האפלה" של קונראד זה סיפור בענייני ווייטנאם בשם "אפוקליפסה עכשיו". הספרות הופכת אותך, הקורא, ל"במאי" והיא כופה עליך להפעיל את התכונות המייחדות אותך מלאסי. הקולנוע, ברוב המקרים, מאכיל אותך בכפות שעסנו של דיאלוג מאת פינטר, מוסיקה של מוצארט, צילום של אלמנדרוס, משחק של פאצ'ינו ופופ־קורן.

”

הביקורת על הנישואין היתה נוקבת. משהו בנוסח "חתונה תורכית" שתרוץ בעיירות־פיתוח, היכן ש"נישואין ממבט ראשון" מסוגלים למכור כמה כרטיסים.

”

בסופו של דבר הקולנוע הוא צורת בילוי שנועדה להצדיק את היציאה מהבית, והמסעדה שאחרי הסרט. מי שלא מכיר את העוסקים בקולנוע יופתע מהגאוותנות, היוהרה, החשיבות העצמית והמגלומאניה שהם מפתחים. בארץ מספר השחקנים הוא קטן: צפל, מיכל בת־אדם, אבי נשר ויקי יושע. המשותף לכולם זה הכשלונות שהם מתעקשים לצלם. בחו"ל, הנטל העיקרי של האגויטריפ נופל על השחקנים. יצא לי לעבוד עם אנשים כמו ריצ'ארד ווידמארק, אוליבר ריד ומלינה מרקורי, שתרומתם לאנושות קטנה משל בני לאק'ים, אבל הם היו מגיעים לצילומים כמי שמנדב פתרון למחלת האיידס. הרעיון לדבר עם מישהו שהוא פחות מבמאי נחשב בעיניהם כעוול חברתי, ואם שכחו את הקלוזאפ שלהם היה סיכוי סביר שהשחקן פשוט יכנס למכונית ויעזוב את אתר הצילומים. בקיצור, נארות נפוחים שזכו בתאורה מן ההפקר, ואלה רק דוגמאות מיני אלפים.

אז מאיפה הרצון הזה להצליח שהושיב אותי לילות על ההר הצופה אל מול גולדגלוכוס?

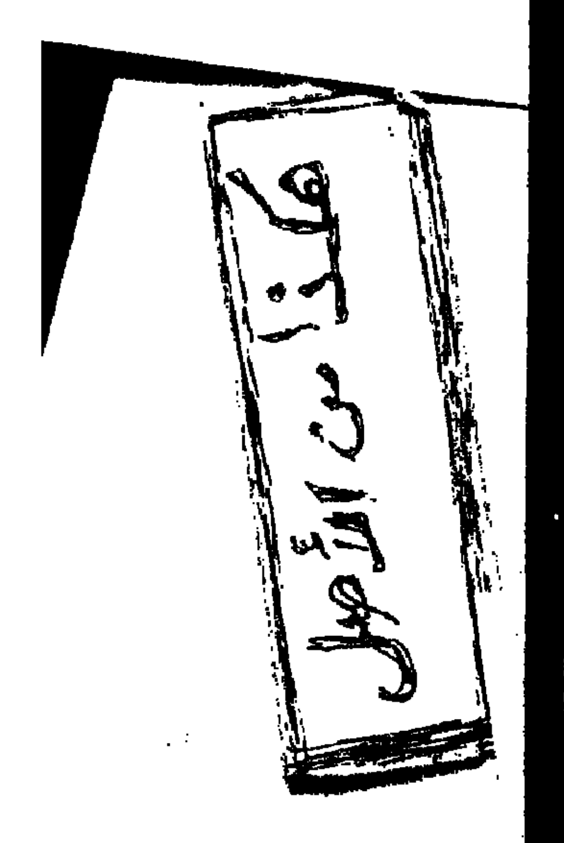
אולי משום שאמריקה חיה, נושמת וקיימת באחת משתי הצורות: "סיפור הצלחה" או "סיפור כשלון". אולי הקוקאין הוא שהקטין אותי למימדים של יורד ממוצע, כשהצטרפתי לחבורה הנלעגת של הישראלים שהתמקמו במושבתם של גולדגלוכוס.

עסקתי בכתיבה בעוד סמדר מציירת להנאתה ולהנאתי. יש לה מה שנקרא "יד טובה", והיד הזאת ציירה דברים נפלאים. מדי פעם הייתי יוצא מהמטבחון ומביט בה. היא ישבה בפינת הסלון, צמודה לתנור, מוקפת במיברשות, צבעים ומדללים, כשפניה וידיה מוכתמים בצבעים. ואני אהבתי אותה עד דמעות והיא היתה יופי מדהים בפינה שליד התנור.

לקראת סוף התסריט ירדנו מן ההר תורה ללוס־אנג'לס ולמלון, היכן שסיימתי את הכתיבה. הגשתי את התסריט למחלקת התסריטים של האימפריה, והם הגיבו שזהו אחד הדברים האינטלגנטיים ביותר שהגיעו לשולחנם מזה זמן רב. אך לפני שהספקתי לשמוח הם הוסיפו שיהיה צורך להוריד את הרמה שלו בכמה דרגות לטובת גולן.

הסכמתי לכתוב גירסה נוספת, ספשית יותר. הצעתי לעשות את זה בארץ, משום שהגעגועים לילדים גבלו בהיסטריה. גולן וקוראי התסריטים לא

(המשך בעמוד 28)

שואה אלמונית

28 שנים לאחר שנאלץ לברוח מטיבט הכבושה בידי הסינים, הדאלאי־למה הוא עדיין המלך־האל של מאות־אלפי מאמינים בחלק הבודהיסטי של כדור־הארץ. "אני בשר ודם, פשוט בן־אדם", הוא אומר בשיחה עם סופר "מעריב". הוא גם עצוב. העולם הצופה בביתו בעשרות סכסוכים, מלחמות ושואות לאומיות מדי שנה, יודע מעט מאוד על השואה הטיבטית, וספק אם היא מעניינת אותו. אבל היא קיימת. קשה, מחרידה, מזעזעת, והדאלאי־למה יודע שבמצב הנוכחי, אפילו אלוהים חיים צריכים להיזהר. כתבה שנייה בסדרת סיפורי מסע במזרח הרחוק.

כתב וצילם עמנואל רוזן

"עשרות אלפי טיבטים נהרגו. הוצאו להורג ללא משפט, ב'אשמת' התנגדות לקומוניזם או מפני שלא היו מוכנים לוותר על דתם. הם עונו, נשרפו, הוטבעו, גופותיהם בותרו; הם הורעבו למוות, חנקו אותם, תלו אותם, הם נקברו חיים, הוציאו להם את המעיים והתיזו את ראשיהם".

"אני בשר ודם, פשוט בן־אדם", אומר המלך־האל, הוד קדושתו הדאלאי־למה של טיבט, ופורץ בצחוק אנושי מתגלגל. בכניסה לביתו חונה מרצדס משוריינת, בוהקת בצהוב־לימון, ומסביב משוטטים בעצבנות אופיינית שומרי־ראש גלויים וסמויים. הדאלאי־למה יודע שבמצב הנוכחי של כדור הארץ אפילו אלוהים חיים צריכים להיזהר. אבל בביתו המוקף חומה שבכפר הקטן דרמסלה־עלית בצפון הודו, דאלאי־למה חייב לגייס מידה לא מבוטלת של הומור כדי לכנות עצמו "פשוט בן אדם". בחלק הבודהיסטי של העולם, דאלאי־למה הוא השם המפורש. כמי שכבר נפטר ועזב את עולמנו אך חזר אליו תוך ניצול יכולתו לשלוט בגלגולי נשמתו, דאלאי למה אינו מקרש אמנם בקבוקי מים, אבל עושה זאת לצעיפים ולשרוכים אדומים שעשרות אנשים מכל העולם, המשחרים לפתח ביתו מדי יום, מגישים לו בידיים רועדות.

הם ממתינים במשך שבועות, לפעמים חודשים, עד שיזכו לדקות ספורות של שיחה, השתפכות נפש, קבלת עצה, בקשת סליחה, לחיצת־יד חמה. אלפים שאינם זוכים לפגישה ממתינים ליד הבית או בפתח המקדש, מקווים לתפוס שבריר מבט של המנהיג הקדוש החולף לידם במרצדס או צועד ברגל לתפילה, מוקף פמליה מכובדת של מלווים.

הם תולים את תמונותיו בבתיהם, מקיפים את המסגרת בצעיפי קדושה ומשתחווים בכל בוקר בפני הצילום. הוא, צריך לומר, מקרין סימני מבוכה מגילויי ההערצה האלה, אולי משום שבפקודת אנשי יחסי־הציבור שלו הוא נאלץ לחתום גם על אוטוגראפים, ואולי פשוט שדווקא ממרום קדושתו מודע הדאלאי־למה בעיקר לחולשותיו.

(המשך בעמוד 21)

דלאי־למה: "אתם, היהודים, עם מאושר. יש לכם חופש אמיתי, דמוקרטיה אמיתית. אני רואה הרבה משותף בין מה שארע לכם ולעם הטיבטי. אני רק יכול לקוות שיהיה לנו הכוח לשרוד כמוכם".

"גם כשכבר הבנתי שהסינים מחריבים את טיבט בברוטאליות, עדיין חשבתי שהממשלה בבקין אינה יודעת בדיוק מה נציגיה עושים בשמה...".

נשים טיבטיות צובעות בדים במחנה פליטים בנפאל (הצילום הקיצוני מימין), ונזירת בדארמסלה משתחווה למראה הדאלאי־למה. מרכז רחוק: אשת משבט השרפה בשוק של נמצ'ה, ליד האוורסט. השרפים לא כל־כך אוהבים את אחיהם הטיבטים. בתמונה מימין: דאלאי־למה. אדם פשוט, בלי גימנים. למעלה: טיבטית טווה צמר במחנה פליטים בנפאל, ובצילום העליון בעמוד: מקדש בודהיסטי בחבל לדאק שבצפון הודו.

פליטים טיבטיים מפגינים בלונדון נגד הכיבוש הסיני. צילום (יונייטד פרס) משנות החמישים

שואה אלמונית

(המשך מעמוד 19)

את הכותרת לתולשות האלה הוא מספק בעצמו: נאיוויות. 28 שנים לאחר שנאלץ לברוח מטיבט הכבושה בידי צבא סיני חמסן שהמיט שואה על אנשיו ועל תרבות שלמה, העולם שמאיית בברור את פרטי־פרטיהם של עשרות סכסוכים, מלחמות ושואות לאומיות יודע מעט מאוד, אם בכלל, על השואה הטיבטית. איש אינו זוכר מתי עלתה טיבט על סדר היום של האו"ם, למשל.

"ולאי־למה: "אלפי טיבטים נאסרו או נלקחו ליעדים בלתי־ידועים. רבים מתו בעבודת פרך, אחרים התאבדו מצער ויאוש. כאשר הגברים עלו להרים להצטרף לכוחות הגרילה, באו הסינים לכפרים וקצרו את הנשים והילדים במכונות־ירייה. אלפי ילדים הופרדו מהוריהם, ומי שניסה להתנגד, נורה בו־במקום".

ברחובות דרמסלה־עלית מדביקים תיירים מערביים על התרמיל סטיקרים עם כתובות "שחררו את טיבט", אבל מי שאינו מגיע לשם, סביר להניח שהוא מקשר עדיין את המזרח לקונג־פו, למסאג' תאילנדי ולגיישות יפניות יותר מאשר ללהסה, בירתם של שישה מיליון טיבטים שהחופש נשלל מהם. זהו ללא ספק פרופיל של הסכסוך השקט ביותר בעולם. דאלאי־למה לוקח על עצמו את האחריות לנאוויות. הוא יודע שבעולם האלקטרוני צריך להדליק את דעת הקהל בפרובוקציות בוטות, אבל ממשיך לכבות כל שמץ של נסיון, בעיקר בקרב צעירים טיבטים, להוציא את השואה שלהם מאלמוניותה ב"אמצעים המקובלים".

בדרמסלה לובשים הצעירים מכנסי ג'ינס ונהנים מ"פינק פלויד" ומדונה. הם אומרים שהגיע הזמן לעשות משהו כדי לזעזע את דעת הקהל. אבל הם אומרים זאת כמעט בלחש, רחוק מאוזני המלך־האל שלהם. אין שום תחושה של תסיסה, גם לא כאשר בשבוע בו שהינו שם הגיעו לכפר שמונה ילדים שהוברחו מטיבט לאחר שהוריהם נרצחו בדם קר בידי חיילים סינים.

בדרמסלה, על־פי הנחיתו הברורה של המנהיג הגולה, עוסקים בשימור המסורת, בתפילה, בעבודת כפיים. לא בהכנות צבאיות. דאלאי־למה רוצה שהכפר הקטן שבראש ההר יהיה נר־התמיד של התרבות הטיבטית. הכפר נמצא אלפיים מטרים מעל פני הים, ובכל זאת רק למרגלות ההימליה. שני שבילי עפר, כמה בתים ישנים ושני בתי־מלאכה לטווית שטיחים נראים כתחליף עגום ללהסה, הבירה המפוארת ששכנה במרומי ההרים הגבוהים ביותר בעולם וריכזה תרבות אדירה. המקדש העלוב בו מתפלל כיום הדאלאי־למה אינו מזכיר אפילו את הפוטלה המפוארת של הבירה הטיבטית. כלהסה גר דאלאי־למה בארמון שמעטים בעולם היו מפוארים ממנו. בדרמסלה ביתו פשוט, בנוי בסגנון משעמם, עצוב.

אבל זהו התחליף. ברחובות להסה – עכשיו עיר סינית נטולה כמעט כל שמץ מעברה הבודהיסטי העשיר – סובבים חיילים חמושים, ובבתי־הספר לומדים הילדים היסטוריה קומוניסטית משוכתבת. בדרמסלה הקטנה, בה מרוכזים מעט האוצרות שניצלו מידי הצבא הסיני, בתי־הספר הם טיבטים ואפשר להשתחוות מול פסל בודהא בלי לצפות לכדור בגב. מדרמסלה מבריחים לטיבט חומר כתוב ומוקלט הכולל גם את דברי הדאלאי־למה לאנשיו שבארץ הכבושה, ומטיבט מוברחים לדרמסלה עשרות אנשים מדי שבוע, תגבורת לגרעין הקטן היושב בהודו ומנסה לשמר את מה שנותר.

"אין לי אשליות לגבי המצב בטיבט תחת השלטון הסיני. אני יודע שהיא לא תשוב להיות עצמאית".

דאלאי־למה אינו מתכוון לחזור לטיבט. גם לא אחרי שהסינים הודיעו מפורשות שהם מעניקים לו חנינה ואפשרות לשוב למולדת. בשיחה איתנו הוא אומר ברורות: "אין לי שום אשליות לגבי המצב. אני אולי נאיווי, אבל אני יודע שטיבט לא תשוב להיות עצמאית, ודאי לא במצב הנוכחי. במקום לשבת בטיבט ולהיות נתון לצנזורה שתחסל סופית כל זכר לתרבות הטיבטית, אני מעדיף לשבת כאן, להנות מהחופש שמאפשרת לי הממשלה ההודית ולעשות כל שביכולתי כדי לשמר משהו מהעבר הטיבטי".

ירח מלא בדרמסלה. אחד מאותם ימים קבועים שהם הזדמנות לפסטיוואלים ולארועים דתיים. ביום הזה יוצא הדלאי למה מביתו, פוסע למקדש הסמוך ושוקע שם בתפילות. מאות אנשים מתרכזים ברחבה שלפני המקדש, כולל הצעירים בג'ינסים, מעריצי ה"פינק פלויד". מבט ההערצה שבעיניהם מופנה עכשיו לעבר דאלאי־למה. אצל המבוגרים יותר מהולה ההערצה ביראה, חרדת קודש. דלאי־למה מפזר חיוכים, לוחץ ידיים, איש עגול במשקפיים וסנדלים, רחוק מגינוני טקס.

ך עם האנשים שלו וכך גם איתנו, בשיחה המתקיימת בחדר התפילה שלו. יד עבה המחוברת לגוף שרירי מעניקה לי ולאריק להיצת־יד הגונה. טלי ותמי זוכות גם לליטוף בצוואר. טנזין גיאטסו, בן 51. האלוהים הראשון שאני זוכה לפגוש, ובתור שכזה הוא הרבה יותר חביב מכפי שיכולתי לדמיין לעצמי.

אלוהים של הטיבטים ושל עוד כמה מיליוני מאמינים הנוהים אחר הבודהיזם הטיבטי, בעיקר בהודו ובנפאל, הוא גם – מאז אובדן העצמאות – ראש הממשלה והמנהיג הפוליטי שלהם. שליטה ישירה על עשרות קהילות רומות לזו שבדרמסלה ומנוהלות בידי למות

(המשך בעמוד הבא)

אווירה מיסטית

למרות שהיא מרוחקת מנתיבי התיירות המרכזיים בהודו, משמשת דרמסלה אתר משיכה פופולארי לתיירים מערביים רבים. בדרמסלה, ה"אתר התיירותי" היחיד הוא האווירה. זו אינה ניתנת לצילום (ולכן לא תמצאו שם טיולים מאורגנים), אבל אפשר לשוטט במשך שעות בשתי סימטאות העפר שמרכיבות את הכפר, לשוחח עם האנשים שטוחי המצח והחייכנים האלה, לשבת במסעדה מאולתרת הצופה להימליה ולאכול מומו – בצק ממולא בבשר או בירקות. תאווה.

המרצדס של הדאלאי־למה שביתו שוכן בצמוד למקדש שבקצה הכפר, הוא ה"פריבט" היחיד שם. כלי הרכב המקובל הוא גבו של הסבל, הסוחב משקלות אדירים למרחקים הנמדדים בימי הליכה. לפנות ערב, כאשר השמש השוקעת מאירה את העמק המרווח שמתחת לכפר, נשמעים מכל עבר הלמות תופים ומצילתיים וקולות שירה מונוטונית של גברים – התפילה היומית, פוג'ה: איש־איש בביתו, יושבים על המיטה ברגליים שלובות, שרים לבודהא, מפזרים גרגרי אורז וטיפות יין על פסלי שעווה צבעוניים ובאוויר הכפר עולה ריח חריף של קטורת.

האווירה המיסטית הזו מושכת לדרמסלה תיירים רבים שמגיעים כדי להישאר – עם הבודהיזם. ביער שמעל לכפר, היכן שקופי הבבון מהלכים חופשי, נמצא המקדש בו יכולים מערביים להשתלם בבודהיזם סתם כדי לדעת או – לפעמים – כצעד פתיחה לשינוי אמונה. כמה מהמורים שם הם מערביים שעשו זאת כבר לפני חמש, עשר וחמש־עשרה שנים.

הדאלאי־למה הוא אחד המרצים בקורסים האלה. אנחנו שואלים אותו לדעתו על התופעה:

"אני מתנגד לכך שאדם ימיר את דתו", הוא אומר. "אם נולדת יהודי, נוצרי או מוסלמי – סימן שאתה צריך להיות כזה. אינני מעריך אנשים שבאים לכאן וזורקים את כל מורשתם. אנחנו לא מעודדים איש לעשות זאת, למרות שאיננו יכולים לעצור את מי שהחליט לעשות כן על דעת עצמו. אבל אני חושב שכל אדם, בין שהוא יהודי, נוצרי או מוסלמי, יכול להמשיך לקיים את דתו ובאותה עת לנהל את חייו על־פי עיקר העיקרים של הבודהיזם: טוב לב. בודהיזם הוא אורח־חיים, לא דת, ואדם שאינו בודהיסט יכול לסגל לעצמו את עיקרי אורח החיים הזה למענו ולמען חבריו, בלי לשנות את דתו."

דלאי־למה: "אני מתנגד לכך שאדם ימיר את דתו. אם נולדת יהודי, נוצרי או מוסלמי – סימן שאתה צריך להיות כזה. אינִי מעריך אנשים שבאים לכאן וזורקים את כל מורשתם. אבל אני חושב שכל אדם, בין שהוא יהודי, נוצרי או מוסלמי, יכול להמשיך לקיים את דתו ובאותה עת לנהל את חייו על־פי עיקר העיקרים של הבודהיזם: טוב לב. בודהיזם הוא אורח חיים, לא דת".

(המשך מהעמוד הקודם)

הכפופים ללמה הראשי. שלט־רחוק למיליונים שנותרו בטיבט. המידע על המצב שם זורם ללשכתו של הדאלאי־למה בקצב משתנה: זהו בעיקרו מידע מוברח – כתוב, מוקלט או עדות חיה של טיבטים שחצו את ההרים המפרידים בין טיבט לשאר העולם והגיעו לדרמסלה לאחר מסעות ארוכים בשלג. חלקם חוזרים למשפחותיהם, נושאים מסרים מהמנהיג הגולה, חלקם – בעיקר יתומים וזקנים – נשארים בגולה.

האם הפתיחות היחסית בסין שלאחר מאו משפיעה לטובה גם על מצב הטיבטים?

"יש שינוי קטן", אומר דאלאי־למה, "אנשים כבר לא מתים מרעב ברחוב". חיוך מריר של מי שהיה פעם מעיין של אופטימיות ותמימות.

זה האיש שבעיצומו של המצור הסיני על להסה כבר עמד לצאת מארמונו לפגישה עם נציגי הצבא – ללא שומרי ראש וללא מלווים – משום שהסינים הבטיחו לו, נשבעו ממש, שלא יגעו בו לרעה: נאמניו, שנחרדו מתמימותו, יצרו שרשרת אנושית חיה ומנעו את יציאתו לקראת מוות בטוח. זה האיש שלא האמין שחייו בסכנה עד שקיבל דיווח שהסינים מפגיזים את ארמונו בארטילריה כבדה בהיותם בטוחים שהדלאי־למה שוהה בפנים. אחר־כך סיפרו לו כיצד חיטטו הסינים באמוק בין מאות הגוויות שבארמון כדי למצוא את שלו, הגופה שחיכו למצאה יותר מכל. זה האיש שאחרי הכל, בהיותו כבר בגלות בהודו, התקשה להאמין לדיווחים המזעזעים של הפליטים שהגיעו מטיבט, וסירב לומר לעתונאים מלה רעה אחת על הסינים משום ש"ידעתי שבכל זאת יש בסין כל־כך הרבה אנשים טובים, ולא האמנתי שסין לא תסכים להיכנס איתנו למשא־ומתן הגיוני". זה האיש שכותב בספרו בהלקאה עצמית: "גם כאשר כבר הבנתי שהסינים מחריבים את טיבט בברוטאליות, עדיין חשבתי שהממשלה בפקין אינה יודעת בדיוק מה נציגיה עושים בשמה; ואני עדיין מתקשה להאמין שמאו טסה טונג אישר להם לעשות את זה"...

העובדות היכו את הדאלאי־למה בהלם. בספרו "ארצי, אנשי" הוא מפרט: "עשרות אלפי טיבטים נהרגו, לא רק בפעולות צבאיות. הם הוצאו להורג, ללא משפט, ב'אשמת' התנגדות לקומוניזם, אגירת כספים, השמעת עמדות או סתם כך, בלי שום סיבה. רובם נרצחו מפני שלא היו מוכנים לוותר על דתם. הם לא סתם נורו למוות; הם הוכו מכות רצח, עונו, נשרפו בעודם חיים, הוטבעו, גופותיהם בותרו; הם הורעבו למוות, חנקו אותם, תלו אותם, הם נכוו במים רותחים, נקברו חיים, הוציאו להם את המעיים בעודם חיים והתיזו את ראשיהם. כל זה נעשה בפומבי, לעיני קהל. אנשי משפחתו של הקורבן, חבריו ושכניו הוכרחו לצפות בהוצאות להורג... גברים ונשים הומתו באיטיות לעיני בני משפחותיהם, וילדים קטנים נצטוו לירות בהוריהם ולהורגם.

טנזין גיאטסו, בן 4, בצילום רשמי משנת 1942, כאשר הוכרז כדלאי־למה הי"14.

"לכוהני הדת (למות) נשמרו עינויים מיוחדים. הסינים אמרו שהם אנשים לא יצרניים שחיים על חשבון הזולת. הם עשו הכל כדי להשפילם, במיוחד את היותר זקנים ומכובדים שביניהם. הם רתמו אותם למחרשות ורכבו עליהם כמו על סוסים, הצליפו והיכו בהם ונקטו בעוד שיטות עינויים – נוראות מכדי שניתן יהיה להעלותן על הכתב. ובעוד שהם נותנים להם לגסוס באיטיות נוראה, חרפו וגידפו את דתם, לעגו להם על שאינם מסוגלים לעשות קסמים כדי להציל עצמם מכאב ומוות.

"אלפי טיבטים נאסרו או נלקחו ליערים בלתי־ידועים. רבים מתו בעבודת פרך, אחרים התאבדו מצער ויאוש. כאשר הגברים עלו להרים להצטרף לכוחות הגרילה שניסו לבלום את האסון, באו הסינים לכפרים וקצרו את הנשים והילדים במכונות־ירייה. אלפי ילדים, מגיל 15 ומטה, חלקם תינוקות בני יומם, הופרדו מהוריהם ונלקחו, ומי שניסה להתנגד נורה בו־במקום. הסינים הסבירו להורים שנוח יותר לעבוד בלי ילדים ואמרו שהילדים יישלחו לסין לקבל חינוך קומוניסטי הדוק.

"טיבטים רבים טענו שהסינים עיקרו או סרסו אותם. הם דיווחו בנפרד לוועדה הבין־לאומית בהודו, בלי לתאם ביניהם את העדויות, על עינויים שנעשו באברי המין שלהם. הוועדה לא קיבלה עדויות אלה שכן שיטות העינוי שתוארו לא תאמו למה שההורים הכירו כעיקור או סרוס, אבל מאז סיימה הוועדה את עבודתה ורמו עוד ועוד עדויות על כפרים שלמים שגבריהם ונשיהם סורסו ועוקרו".

מאז, ראלאי־למה אינו חושש לפנות לעתונות, לפרסם מאמרים וספרים, לקרוא לעזרת העולם. אבל עדיין, גם דבריו החמורים ביותר נאמרים באיפוק, בזהירות. אתה מחפש את השנאה, את חריקת השיניים, תאורי הזוועה, התקפות ארסיות על המפלצת הסינית. איפה הנפת האצבע? האיום? האלטימטום? הנה מה שאנו שומעים: "היום, הסינים כבר לא יורים בנו בלי אבחנה. הם רגועים יותר. היום, לאדם בטיבט מותר לחשוב על בודהא, אבל הפולחן האישי עדיין אסור והסינים דואגים שלא יהיה זמן לקיימו. הם גם מדברים כבר על חופש, אבל ממשיכים לגזור גזירות".

אתה מוכן להכנס למשא ומתן עם הסינים?

"בוודאי. אז אם מי אדבר, עם עצמי? הרי הם האויבים שלי, ולכן איתם אני צריך לדבר. אני מאמין בקשר אנושי, לדבר, לשוחח."

אתה שונא אותם?

"למנהיג אסור לשנוא".

הרבה טיבטים צעירים סבורים שרק הפגנות אלימות מצידם יוכלו לעורר את רעת־הקהל ואולי להזיז משהו אצל הסינים.

"אני מתנגד לאלימות בכל תוקף. אלימות יכולה לפתור בעייה אחת, אבל ליצור חמש חדשות".

אם תדבר עם הסינים, תבקש עצמאות לטיבט?

"אני לא משלה את עצמי; הסינים לא יחזירו לטיבט את עצמאותה. אני אבקש חופש דת לאנשים, שוויון זכויות, אפשרות חופשית להגירה – אלה חשובים כיום יותר מדגל".

הטיבטים קיפלו לפי שעה את הדגל. מהדאלאי־למה אנחנו מקבלים במתנה מטבעות כסף ששימשו את המדינה העצמאית. באו"ם, כאשר מדברים על "אוקיופייד טריטוריס" ו"זכות הגדרה עצמית", מתכוונים לדברים אחרים. את המרירות שלו שופך הדאלאי־למה עליהם, שם באו"ם, על העולם המערבי שמחריש. את האינטרס הסיני הוא מבין, אחרי הכל הוא חי באיזור שבו מלחמות

(המשך בעמוד 28)

גלגול נשמתו הי"14 של אל הרחמים

טנזין גיאטסו הוא הדאלאי־למה ה־14 בשושלת שתחילתה במאה ה־15, גלגול נשמתו של אל הרחמים העוברת מאדם לאדם. כאשר מת דאלאי־למה היו משלחות של כוהני דת, מכובדים וקוסמים יוצאות לרחבי טיבט לחפש את התינוק שנולד בערך באותה תקופה, ולגופו עברה נשמתו של אל הרחמים.

בחיפושים הללו נעזרים כוהני הדת והקוסמים ברמזים מיסטיים שהשגחה עליונה מספקת להם. פיעמתם, בנוסח הרקולה פוארו, נמשך זמן רב. כאשר מת קודמו של טנזין גיאטסו, ראו כוהני הדת שראשו פונה מזרחה למרות שקודם לכן פנה לכיוון אחר. זה היה הרמז הראשון לכיוון המשוער בו יימצא היורש. אחד מכוהני הדת הלך מזרחה, הגיע לאגם ולאחר מספר ימים בהם ישב על שפת המים וציפה לרמזים נוספים, השתקפו במים תמונות כפר מסויים, בית ומשפחה.

משלחות רבות יצאו לחפש את הכפר שיתאים לזה שהשתקף באגם. כאשר הגיעו לכפר הקטן בחבל אמאדו שבצפון־מזרח טיבט, שנתיים לאחר מותו של הדאלאי־למה ה־13, מצאו בבית שהתאים לתאור תינוק בן שנתיים. זה היה טנזין גיאטסו. כדי לבחון את התינוק, לבשו כוהני הדת סחבות והתקבלו באגף המשרתים של המשפחה. אך טנזין הקטן לא הוטעה. מיד זיהה את הכהן הראשי וביקש לשבת על ברכיו. בימים שלאחר־מכן עמד בשורה ארוכה של מבחנים. בין השאר הציגו בפניו שני כלי קודש, והוא הצביע מיד על זה שהיה שייך לדאלאי־למה המנוח. הציגו בפניו שני תופים טיבטיים, האחד גדול וצבעוני, והשני, קטן ופשוט, שהדלאי־למה ה־13 נהג להשתמש בו. טנזין בחר מיד בתוף הקטן.

כאשר כבר לא היה ספק, הוכרז הילד טנזין כדאלאי־למה ה־14, ובהיותו בן ארבע הובל לארמון שבלהסה הבירה והתקבל שם על־ידי עשרות אלפי טיבטים מריעים.

טנזין היה וגותר נזיר, גם כאשר נוסף להיות מנהיג פוליטי. "כל כוחי" – הוא אומר – "שאוב מהאמונה שהאנשים מאמינים בי. ביום בו יפסיקו להאמין בי, לא אהיה שווה דבר. היה פעם דאלאי־למה שאחרי בחירתו פשט את מדי הנזיר, אבל הוא נאלץ לפנות את כסאו כי האנשים חדלו להאמין בו. אני נשאר נזיר".

זהבית אלוני־דרור (צילום: ראובן קסטרו) ואורי דרור בעת משפטו, בעמוד ממול: "מאז המקרה שלנו אני מאמינה בגורל. כל אחד חי את חייו, ופתאום נפגשים מחדש, בסיטואציה כזו".

אהבה במאסר עולם

אורי דרור, אסיר עולם, רוצח אשתו נגה, פנוי לטווח קצר. החל מהשבוע שעבר נשוי לזהבית אלוני, מורה למתמטיקה מראשון־לציון. הוא בעלה השלישי. חתונה צנועה בכלא רמלה. "רבע־עוף" ותזמורת קטנה שעשתה שמח. זהבית אשה חזקה, מציאותית, שופעת אופטימיות. שתי רגליים איתנות על הקרקע. יש הרבה קשיים. גם תקווה יש. הפגישות הקטנות והקצובות עם אורי בכלא, נותנות לה זריקות מרץ להמשך הרומן.

מאת אבי מורגנשטרן

ביום ראשון שעבר נישאה זהבית אלוני לאורי דרור. ארבעה ימים לפני שהיתה אמורה להיערך החתונה עדיין לא ניתן אישור הרבנות. זהבית טוענת שמירדו את חייהם, שניסו למנוע את הנישואים בכל דרך אפשרית. היא ואורי החליטו שיתחתנו בכל מקרה, עם או בלי רב. "אבל מאוד רצינו שזה יהיה טקס דתי. שנינו חושבים שבטקס כזה יש הילה וטוהר", היא אומרת. לערב הכלולות קנתה שמלת תחרה זרוקה, וחברה הניחה על ראשה זר פרחים. לאורי קנתה מכנסיים וחולצה של "סאבי", משהו זרוק־אופנתי. בחתונה הצנועה נכחו ידידים, כמה קרובי משפחה ואסירים. היתה גם תזמורת שעשתה שמח. רקדו, אכלו. כמעט בכל החתונות "רבע עוף" ממוצעת. כמעט.

החתונה נערכה בין כתלי כלא איילון. אורי דרור, בעלה של זהבית, מרצה שם עונש מאסר עולם שנגזר עליו לאחר שהורשע ברצח אשתו הראשונה, נגה. סיפור טראגי שהחל להתמקם בכותרות לפני כשנה.

אורי ונגה דרור יכולים היו להיות דגם אופייני למרי לחיי זוג ישראלי צעיר, כאן ועכשיו. בדרך־כלל חיים יפה, פה ושם רבים. היתה גם מכה, לעתים, מה שאולי אינו כל־כך אופייני, אבל היתה גם אהבה גדולה. יום אחד באה ההתפרצות. פיצוץ של רגשות. ויכוח נוסף שבמהלכו רדפה נגה אחרי אורי עם מוט ברזל. הוא אחז בידה, נטל את המוט והלם בראשה 14 פעמים בצינור ברזל באורך 58 ס"מ. לאחר מכן הכניס את גופתה למכונית והידרדר את המכונית לתהום.

למורת העיר אורי את בנו מורן והלביש אותו, כאילו לא קרה כלום.

כשנעצר אורי, היו בני משפחתה של נגה המומים. תחילה התקשו להאמין שהצעיר הזה שאהבו כל־כך, בעל בתם ואבי נכדם, רצח את נגה. בית־המשפט המחוזי בנצרת עלית גזר על אורי מאסר עולם לאחר שהורשע ברצח בכוונה תחילה.

זהבית אלוני, בת 37, מטופחת, על פניה חיוך כמעט תמידי. אשת אסיר עולם. השאלה ההגיונית ביותר שאפשר להפנות אליה היא – למה? מדוע היתה צריכה להכניס עצמה למערבולת הזו. מדוע החליטה להתחתן דווקא עם אסיר עולם שהיכה את אשתו 14 פעמים בראשה. בשביל מה היתה צריכה את הצרה הזו, לעזאזל.

אם מצפים למצוא בה דמות אומללה, שבורה, לא היא הכתובת. זהבית אשה חזקה, מציאותית, שופעת אופטימיות. שתי רגליים איתנות על הקרקע. מסיטה את כל הקשיים הצידה ומתבוננת קדימה בנחישות. מכשולים וקשיים יש, הרבה. אבל גם תקווה יש. הפגישות הקטנות והקצובות עם אורי נותנות לה בכל פעם עוד מעט כוח להמשיך.

"בוכה בלילות? למה שאבכה? אני חולמת חלומות בצבעים ורודים"

היא כבר רגילה שמרימים לעברה גבה תמוהה. בחורה נחמדה, גרושה פעם שנייה פלוס שניים, מורה למתימטיקה, חיה חיים פחות או יותר שלווים בדירה מרווחת ויפה במרכז ראשון לציון. לסיפור של משפחת דרור נכנסה זמן קצר לאחר שהפרשה הטראגית התפרסמה לראשונה בעתונים, במאי 86'. השם היה מוכר לה. היא לא ידעה בדיוק מהיכן, אבל כשניסתה לחבר קצוות רופפים מהעבר נזכרה באורי דרור שהכירה כשלמדו יחד ב"מכון אבשלום". "קראתי בעיתון על תאונה, אשה בשם נגה דרור, שמתה. אחרי קריאה שנייה אמרתי לחברה שלי שהשם דרור מוכר לי. החברה הציעה שאשלח מברק תנחומים לאורי בגלל מותה של אשתו. עשיתי את זה. היום ברור לי שהוא לא קיבל את המברק".

אז עוד לא ידעת שהוא מואשם ברצח?

"לא, מה פתאום. רק אחרי־כן קראתי שהוא הואשם. כולנו היינו המומים. מי זה כולנו? כל מי שהכיר אותו בעבר, כל מי שלמד איתו באוניברסיטה או ב'מכון אבשלום'. לא היינו מסוגלים להבין איך בחור עדין ויפה־נפש כמו אורי עשה מעשה כזה. זה פשוט לא התקבל על הדעת. התקשרתי לעו"ד שלו ושאלתי אם אפשר לעזור במשהו."

מדוע, בעצם?

"זו היתה בשבילי תדהמה איומה. בן־אדם שרובצת עליו אשמה כל־כך חמורה. זה פשוט לא התלבש לי עם הדמות שזכרתי. זה כמו לשים כושי באלסקה. שני דברים שונים. אורי – ורצח. הרגשתי שאני חייבת לעזור".

וכאן למעשה מתחיל הסיפור. זהבית החליטה לנסות לעזור לאורי למרות שלדבריה לא ראתה אותו שנים ארוכות. ב"מכון אבשלום" הם למדו יחד באמצע שנות ה־70'. "הוא היה בחור נחמד. גבה־קומה. סימפטי. חכם. כולם ידעו שהוא חכם. כולם אהבו אותו. הוא היה כזה עדין שלא הירשה לאיש לגעת אפילו בחרק. בסיורים שלנו בכל ארץ ישראל, כשמישהו היה מרים אבן, הוא דאג שיחזירו אותה למקום. הוא אמר שזה הבית של החרק. כולם ידעו שהוא צמחוני."

אבל מאז הלימודים לא היה בינינו שום קשר. הוא יצא עם מישהי ואני יצאתי עם מישהו. לא היה בינינו שום דבר שהתקרב לאהבה. היום כשאנחנו יושבים ומדברים, אני שואלת אותו: אתה בטוח שלא היה מבט, איזה 'קליק' – ושנינו מאשרים אחד לשני שלא היה כלום. הוא אומר לי: לא הסתכלתי עלייך בתקופה ההיא."

זהבית, גרושה פעמיים, היא טיפוס עצמאי. "כשאני רואה שאני לא מסתדרת עם מישהו, אני קמה והולכת. יש לי האמת הפנימית שלי. אני טיפוס שמסתדר לבד". על נישואיה הקודמים אינה רוצה להרחיב את הדיבור. בעלה הראשון היה תוצר של אהבה שצמחה בקיבוץ. צנחן. אוהבים צעירים עם הרבה תקוות ותוכניות שהתפוגגו בעיר. בעלה השני היה, היא אומרת, "טעות גדולה". "פשוט חוסר התאמה טוטאלי, ולמרות זאת אנחנו שומרים על קשר תקין". מאותו חוסר התאמה נולדו שני ילדים, כיום בני שש וארבע.

זהבית, כאמור, החליטה להתקשר עם עורך־הדין הקודם של אורי דרור. האיש הבהיר לה שאורי נמצא במצב נפשי קשה ואינו מסוגל ליצור קשר עם אנשים, "אבל", הוסיף העו"ד, "אימו הקשישה חיה לבד, והיא תשמח לדבר איתך בטלפון. זה יכול לעודד אותה".

"פעם הייתי לוקחת כל דבר ללב. היום אני יותר מחוסנת"

זהבית הרימה טלפון, חיוג שפתח בשבילה מסכת חיים חדשה. האם שמחה מאוד והודתה לזהבית על התעניינותה בבנה. אחרי־כן באה פגישה עם האם. אורי הועבר מכלא קישון לכלא רמלה, קרוב למקום מגוריה של זהבית בראשל"צ. אמו, בת 76 וחולת סרטן שידעה בחייה הרבה סבל, שאלה את זהבית אם תוכל ללון אצלה בליל שבת כדי לבקר את אורי בשבת בבוקר. זהבית הזמינה את האם לביתה, וגם הסיעה אותה לפתח בית־הכלא. עד אז לא חשבה להיכנס. אבל כשהגיעה לפתח הכלא, חשה איזה דחף פנימי. היתה חייבת להציץ. לראות איך נראות החומות מבפנים. מי זה שם, בין הסורגים. עכשיו, כשהיא נזכרת בסצנות האלו, היא צוחקת. התחולה הסיאמית שלה מתרוצצת בדירה, מבקשת פינוק. גם לה מגיע.

"שם הסתקרנתי. כמו בקרקס. נכנסנו פנימה. אנשים ישבו על ספסלים, ואז הגיעו האסירים, בשורה. ראיתי את אורי, לא מגולח, עייף, רזה. הכרתי אותו רק לפי העיניים. הוא נראה כל־כך מושפל, אחד מ'עלובי החיים'. שאלתי אם הוא זוכר אותי, והוא אמר שכן. רוב השיחה נסבה סביב מורן, בנו. הוא מאוד התעניין בו."

לפני שנפרדו שאלה זהבית את אורי אם הוא זקוק לספרים. הוא ביקש ממנה שתנסה לסדר לו העברה לאגף אחר. היא הסכימה לעזור. לא חשבה לרגע שיהיה מדובר ברומן. לא היו ניצוצות אהבה, רק רצון להושיט יד. אבל החלה שם איזו דינמיקה שקשה היה לעצור אותה אחרי־כן.

זהבית הסיעה את אימו של אורי לכפר־סבא, לבית אחיה של נגה דרור, כדי לפגוש במורן. היא נזכרת בסצינה קשה שהתרחשה שם מול עיניה, וכללה מריבה צועקת על עתיד הילד בין אימו של אורי לבני משפחת ברק, משפחתה של נגה. "נוצר שם מצב מוזר. הרגשתי כאילו אני בפנים, שייכת לכל מה שמתרחש. גם הפגישה איתו בכלא השאירה עלי רושם חזק. אחרי־כן אימו הוסיפה וסיפרה לי עליו, וזה עוד חיזק את האהדה שהתעוררה אצלי."

הוא לא עורר בך רתיעה? הרי מדובר באדם שהורשע ברצח.

"רתיעה? מה פתאום. לא ראיתי בו קרימינל, אלא אדם שזקוק לעזרה. בהתחלה הייתי רק מביאה לו ספרים ודברים אחרים שביקש, ומשוחחת איתו. האנשים היחידים שהיו לו בעולם היו אמו ובנו. אלה היו שיחות נפש שמאוד עזרו לו. אורי דיבר על עצמו ושיחרר המון דברים שהיו לו בפנים."

דיברתם על הרצח?

"כן, הוא סיפר לי בפירוט מה קרה. אמר שאיבד את העשתונות באופן טוטאלי. הוא לא זוכר כלום מאותם רגעים. יש לו 'בלאק־אאוט'. היום אני מחפשת פסיכולוג שיעזור לו להשתחרר מזה. זו היתה התפרצות של המון דברים. אורי הוא בן־אדם סגור, לא היו להם חיים קלים. הוא לא זוכר את המכות. השלב הזה מחוק אצלו. הוא רק זוכר שידרדר את האוטו. הוא היה בתוך הרכב. רצה להתאבד. רק ברגע האחרון קפץ החוצה. בבית־המשפט לא קיבלו את כל דבריו. הוא הרי לא פושע שיודע איך לשחק עם החוקרים שלו. הוא לא הסתיר מהם שום דבר, סיפר להם את האמת."

השיחות בין השניים התקיימו לעתים יותר ויותר תכופות. גם תוכנן השתנה, קיבל מימד אחר. הם החלו לספר איש לרעהו דברים שהיו חבויים אצלם עמוק. זהבית אומרת שהיא חשפה לפניו עוכרות ורגשות שמעולם לא חשבה שתוכל לספר אפילו לחברים קרובים. גם ניצוץ קטן של אהבה החל לבעור.

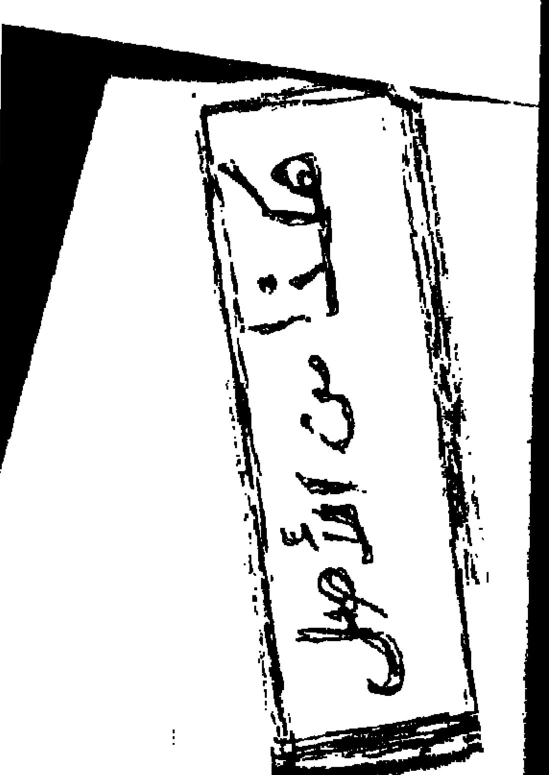
היו לה לבטים. אלה גברו כשחשה לפתע שמעבר לשיחות ישנה גם משיכה. "תחושה שהם מתקרבים זה אל נפשה של זו". במיוחד היא זוכרת נסיעה מסויימת מכלא קישון לראשל"צ. נסיעה ממושכת במזג־אוויר סוער. הגשם היכה על חלון המכונית וגם בתוכה התחוללה סערה לא קטנה. "עברו לי המון דברים מול העיניים. קשה לי לתאר במלים את התחושות שהציפו אותי. פחדים, התלבטויות. היה רגע שנורא פחדתי. אמרתי לעצמי – אני הולכת להתאהב באורי. ואני טיפוס שבדרך־כלל לא מתאהב. אני לא זקוקה לאף אחד. ופתאום משהו משתנה בי. אבל אורי היה זקוק לי מאוד, ואז התחלתי להבין שגם אני אוהבת אותו."

"פעם היה אכפת לי מה אומרים עלי, היום זה כבר לא מפריע לי"

איך הגיבו ההורים שלך?

"כמו כל הורים אחרים, ברור שהם היו מעדיפים שאורי יהיה בחוץ. בהתחלה היו ניסיונות לשכנע אותי לרדת מהעניין. לא, לא היו לנו שיחות ארוכות ונוקבות. כשאתה מחליט לעשות משהו, אף אחד לא

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

יכול למנוע ממך להגשים אותו. היום הם לא בער, ולא נגר. אמי ואחותי היו בחתונה שלנו".

מתי החלטתם שאתם מתחתנים?

"היו הרבה שיחות ארוכות, תהליך ארוך. נגה היתה בשבילו הכל. היא היתה החברה הטובה שלו. הוא דיבר איתי על חייו איתה. לא היה רגע ספציפי. בכלא הדברים מאוד ברורים. אין זמן למשחקים. כל דקה חשובה. אין משפטים מיותרים. אומרים רק מה שבאמת חושבים. או שזה הולך – או שזה לא הולך. הזמן, בכלא, שונה לגמרי מאשר בחוץ".

לא היה לך רגע אחד של פחד, בו אמרת לעצמך: אורי אדם מסוכן?

"מסוכן? אורי? אף פעם לא. אפילו לרגע לא חשבתי כך. בחברה שלנו הרי מסתובבים כל־כך הרבה אנשים באמת מסוכנים, אז הוא מסוכן? כבר היו הרבה אנשים שאמרו לי שכל מה שקרה בין אורי ונגה יכול היה לקרות לכל זוג. אני לא בטוחה שכל אחד היה מגיע לאיכור עשתונות, אבל יש גם מקרים כאלה".

זהבית גם גרמה לאורי להחליף את עורך־הדין שלו. זה קרה לאחר שהוא התפרץ וצעק – "לא רוצה מאסר עולם. רוצה לצאת החוצה". היא פנתה לעו"ד דן שיינמן שלאחר הרהור הסכים לקחת על עצמו את התיק. היא מאוד קיוותה שאורי יואשם בהריגה ולא ברצח. את פסיקת בית־המשפט שמעה ברדיו. היא ליוותה אז את בתה לניתוח בבית־חולים. כששמעה שרגנו את אורי למאסר עולם – הרגישה צריכה. אבל היה לה ברור שהיא לא תיסוג. להפך, היא תמשיך ותעזור לאורי.

"לא תפסתי את הראש בין הידיים אבל התאכזבתי, מאוד. הרגשתי שהיה כאן חוסר צדק. אני חושבת שלא ידעו איך להתייחס למקרה שלו, ובעיקר להיבט הפסיכולוגי. ברור לי שלא ירדו לעומקם של דברים אלא שפטו אותו לפי הספר. לא התייחסו לאותו רגע שבו איבד את השליטה העצמית. באותו יום בהחלט הרגשתי רע."

במרבית הדיונים שקדמו לפסק־הדין לא נכחה, העדיפה לשמור מרחק. פעם אחת, כשהגיעה לבית־המשפט, התפרץ לעברה אביה של נגה ז"ל. את הרגע ההוא היא זוכרת היטב. "אני יודעת שזה כואב להם, מבינה את כאבם אבל אני לא עשיתי להם כלום. אני הרי לא מכירה אותם. עכשיו הם מכפישים את שמו של אורי."

"חשוב לי הקשר ביני ובין אורי. זה נותן לי כוח"

הפעם השנייה בה ביקרה בבית־המשפט היתה ב־9 במאי 87', כשאורי והיא הגישו תצהיר נגדי לזה של משפחת ברק בקשר לבקשת האפוטרופסות על הבן, מורן. זהבית אמרה שם שהיא עומדת להינשא לאורי ומוכנה לגדל את מורן עד הגיעו לבגרות, תוך התחשבות מירבית בהוריה של נגה, סבא וסבתא של מורן. דוד ברק, אביה של נגה, אמר לפני הריון: "אורי רצח את בתי, ועכשיו הוא רוצה לקחת את ילדה. אאבק נגדו על מנת לקבל לתמיד את ילדה של נגה". זהבית מצידה חושבת שהילד צריך לגדול בביתה. "השכל הישר שלי אומר – נשאר ילד, שכיום הוא בן תשע, בינו לבין אורי יש קשר מאוד חזק, הרבה מעבר לקשר רגיל בין אב ובנו. מכיוון שאני נייטרלית, יהיה זה לטובת הילד שיגדל אצלי. אני לא מבקשת שום תמורה."

מצד הוריה של נגה מדובר בפרשה כאובה מאוד. בתם נרצחה, ובאופן טבעי הם אינם רוצים לוותר על הבן שהשאירה.

"אני חשה את כאבם, אני מבינה אותם. אבל מה הטעם שהילד יגדל כשהם יכניסו בו רעל נגד אביו. מה יצא מכך שהוא ישנא את אביו? עדיף שהוא יגדל במקום חדש. מה קורה כשזוג מתגרש?"

אבל זו סיטואציה שונה לגמרי.

"יתכן, אולי טעיתי בעניין הזה. אבל אהיה מוכנה לשתף איתם פעולה על הצד הטוב ביותר למען עתידו של הילד".

נכון לעכשיו, הורי נגה קיבלו אפוטרופסות זמנית על מורן, בשיתוף עם אורי, למשך שנה. פעם בשבועיים הילד יבקר את אביו. בעוד שנה שוב יפתחו הפצעים. גם כך הם מסרבים להגליד. אווירה טרגית אופפת את כל הקשור במשפחות הללו. אין כאן מנצחים, ואין מפסידים.

מהיכן את לוקחת את הכוח להתמודד עם כל מה שכרוך בהיותך אשת אסיר עולם?

"מהשמיים".

את אשה מאמינה?

"לא. יש חוסן שנמצא בשעת הצורך".

חברים עוזרים לך?

לא. אני מתמודדת עם הכל לבד. אני טיפוס כזה. החוסן שלי והכוח שלי זה אורי".

אורי סלח לעצמו על מה שעשה?

"אורי לעולם לא יסלח לעצמו. הוא אהב את נגה, היא היתה החברה הכי טובה שלו. הוא יגרור איתו את הצלקת עד סוף החיים. הסיפור הזה ילווה אותנו, ונצטרך ללמוד להתמודד איתו."

"הוא היה כזה עדין שלא הירשה לאיש לגעת אפילו בחרק"

את סלחת לו?

"אני? מה אני, שופט? אני יכולה רק להבין אותו. קטונתי מלשפוט אותו."

איך מגיבים על העניין שכנים, אנשים בשכונה?

"אנשים שלא דיברו איתי קודם אומרים לי עכשיו שלום, ואחרים – שדיברו – ניתקו מגע. הרי את האנשים לא מעניינים הרגשות, האהבה שיש בסיפור הזה. מה שחשוב להם זה לקרוא עיתונים על חוף הים או על כוס קפה, רצוי עם כותרות מפוצצות וסקופים. כולם חושבים שאני לא נורמלית, בחורה שהשתגעה לגמרי. אני יודעת שמדברים עלי מאחורי גבי, אבל אני כבר מחוסנת. הרכילות שבאוויר לא מפריעה לי".

עכשיו היא עוסקת בחישובים. כמה זמן ישב אורי בכלא, מתי יקבל חופשה, אולי יזכה לחנינה מהנשיא ואולי יורידו לו "שליש" על התנהגות טובה. היא מאמינה שבעוד עשר שנים אורי כבר יהלך חופשי. זה הגבול שלה. אבל היא גם מוכנה נפשית לכך שתצטרך לחכות גם מעבר לעשר שנים. על הקשיים שהיא מתמודדת איתם ותמשיך להתמודד גם בשנים הבאות היא מעדיפה לא לדבר, מעדיפה לחייך, להרים ראש. חיה במין אופוריה פרטית. "זה לא מפחיד אותי. בסך הכל אהיה יותר מבוגרת בעשר שנים", היא אומרת בחיוך.

כל זאת מדובר בשנים רבות. מצב לא פשוט.

"מה זה עשר שנים? אתה זוכר מה עשית לפני עשר שנים? הזמן רץ. אני הרי לא יושבת בבית ומחכה. יש לי עיסוקים משלי. אני מורה, יש לי ילדים נפלאים שאני מקדישה להם המון זמן וגם עברתי קורס מחשבים. אני לא יכולה לשבת רגע במנוחה. אני גם מאמינה באורי. זה לא יהיה קל. בעיקר לא בחמש השנים הראשונות. הקשר בינינו אינו כמו של זוג רגיל שרואה אחד את השני בכל יום ובסוף הם בקושי מדברים אחד עם השני. יש בינינו משהו אחר. חזק. אני מקווה שאחרי כמה שנים יהיו חופשות, ויהיה יותר קל. גם שירות בתי־הסוהר מאוד עוזר, הם ממש נהדרים. גם בחתונה שלנו הם עזרו לנו מאוד."

דיברת עם אורי על ילד משותף?

"בטח שדיברנו. יש מחשבות, אבל בשלב הזה העניין לא אקטואלי".

הילדים שלך, בני ארבע ושש, יודעים שהתחתנת עם אסיר עולם?

"הסברתי להם, אבל הם לא כל־כך מבינים. אמרתי להם שכשבן־אדם עושה דבר רע, הוא צריך לשלם עליו, הוא מקבל עונש. לכל עבירה יש העונש שלה. קיימים חוקים שלפיהם צריך לחיות. ככה זה גם אצלנו בבית. אבל לא ירדתי איתם לעומקם של דברים, כי זה יבוא עם הזמן".

היו לך לבטים לפני הנישואים, בגלל הילדים?

"בוודאי. שאלתי את עצמי האם הם יקבלו את זה, הרי מדובר במישקע שילווה אותנו כל החיים. החברה שלנו היא חברה אכזרית. יותר מכך. היא פנאטית. אוהבים סקופים, אוהבים את הרוע את הכאב. נצטרך להתמודד עם זה ביחד, ואני מאמינה שכשהם יכירו את אורי – הכל יהיה בסדר ולא יהיו בעיות."

איך את מתמודדת עם העובדה שבמשך שנים רבות לא תוכלי לקיים עם אורי יחסי מין?

"אני לא יודעת איך אתמודד עם זה. אולי כדאי שתפנה את השאלה הזו לנציבות שרות בתי־הסוהר. מגבלות קיימות, ולא רק ביחסי מין, אלא גם בחופש, בזמן. צריך לדעת להתעלות מעל כל הדברים האלה. אנחנו הרי לא זוג שיוצא לבלות בכל ערב, לראות את טינה טרנר. יש כאן מערכת חיים מאוד אכזרית. מלחמת קיום יומיומית".

מה היתה הסיבה העיקרית שגרמה לך לרצות להתחתן עם אורי. רצון לעזור, אהבה?

"אורי עצמו. האישיות שלו. תוכמת החיים, חוכמה עצמית. מעטים האנשים שאפשר לומר עליהם שהם באמת חכמים, כמוהו, ואני לא אומרת זאת משום שאני מסונוורת".

היו שמועות שהיית המאהבת של אורי גם לפני כן?

"זה שקר. מעולם לא היה בינינו קשר. פעם הלכתי לסרט עם חבר ופגשנו את אורי ונגה ברחוב דיזנגוף. אמרנו שלום־שלום, וזהו. לא הכרתי אותו לפני־כן. העלילו עלינו הרבה דברים. טענו שהייתי מאהבת מסתורית שלו ועוד כל מיני שקרים. אני יכולה רק לומר שאם באמת הייתי המאהבת שלו באותה תקופה, האסון הזה לא היה מתרחש. כולם יודעים שהיחסים בין אורי לנגה לא היו מושלמים. לא היו להם חיים קלים. לאורי היה רומנים קטנים, ולנגה היה חבר תקופה ארוכה. היו להם נישואים פתוחים. במקום להשמיץ את אורי ואותי אני מציעה למשפחה של נגה שיעשו בדק־בית אצלם."

"כשאני רואה שאני לא מסתדרת עם מישהו, אני קמה והולכת"

לדברי זהבית, הרבה עיתונאים ביקשו לראיין אותה בתקופה האחרונה. היו, היא אומרת, גם מי שהציעו לה סכומי כסף מפתים, והיו כתבות שהתפרסמו שהכאיבו לה מאוד. "מאז ששמי עלה לכותרות רדפו אחרי וביקשו לראיין אותי. כתבו עלי דברים מסולפים. היו עיתונאים שסרבתי להתראיין אצלם והם כתבו נגדי דברים איומים. עד היום הסכמתי להתראיין רק ב'העולם הזה', וזו היתה כתבה מאוד אובייקטיבית, חיובית. לצערי, העיתונות בכלל היתה לאורך כל הדרך מאוד חד־צדדית. ראיינו רק את בני משפחת ברק, ולמרות שמדובר בנושא כאוב, הריווחים, לדעתי, לא היו הוגנים".

את בוכה לפעמים, בלילות?

"בוכה? למה שאבכה? אתה בוכה בלילות? אני לא. אני חולמת חלומות בצבעים ורודים, וכמה שזה נשמע מוזר, אני מוצאת בכל רע גם את הטוב."

חל בך שינוי בשנה האחרונה?

"בטח, שינוי גדול. אני יותר מחוסנת. פעם הייתי לוקחת כל דבר ללב, ומאוד היה אכפת לי מה אומרים עלי. היום זה כבר לא מפריע לי. למדתי להתמודד עם זה. חשוב לי הקשר ביני ובין אורי. זה נותן לי את הכוח. ויש עוד שינויים שעדיין קשה לי לעמוד עליהם בשלב הזה."

את מאמינה בגורל?

"מאוד. המקרה שלנו אני מאמינה בגורל. לכאורה לא היה שום סיכוי שניפגש. כל אחד חי את חייו, ופתאום שני אנשים נפגשים מחדש, בסיטואציה כזו. זו בטח יד הגורל. אין אפשרות אחרת".

נשואי ביקדרגע

(המשך מעמוד 17)

התנגדו ובלבד שאכתוב משהו שיתאים להצגות יומיות בפיליפינים. הסכמתי. הייתי מוכן לכתוב את התסריט באספרנטו ובלבד לעוף מהעיר ותעשיית התחתונים הזאת. נזכרתי במסיבת יום־הולדת שערכו לגולן באחת המסעדות בעיר, כשאחת המתנות היתה בחורה שהגיע בתור מברק ברכה שהתפשטה כחלק מהטכסט. מי שהגיב היה דווקא הסופר נורמן מיילר שהתפשט אף הוא, וכולם שמחו נורא במסגרת הצחנה הכללית של לוס־אנג'לס.

יצאתי את ארה"ב בהרגשה שעברתי דיאטה אינטלקטואלית. הרזון הרוחני התיש אותי. ראשי הפך לקופסת צעצועים שמתוכה נשלפו מכוניות ארוכות, בריכות שחיה, סרטי נינג'ה ושעשועוני־טלוויזיה. איזור ההצלחה האמריקאי הוא כמו אופק כוכבים. אינך יודע אם בחמש הדקות הבאות נדבר על זריחה או שקיעה.

הארץ חיכתה לנו עם עטים שלופים, מוכנה לכסות כל נישה בחיינו, לתעד את נישואי־הבזק כאילו עברנו את מהירות האור או משהו כזה. אבל הסכנו בהצהרות, פרט לאלו שנגעו לסרט "בר 51" שסמדר כיכבה בו. מפיקי הסרט הרפיסו תמונות עירום שלה, ובתמורה קיבלו צו־מניעה מבית־המשפט ויותר מאוחר "צו הימנעות" מקהל הצופים, שוויתר על העירום ונשאר בבית. הסרט נכשל, אך הביקורת שיבחה את סמדר שהצליחה לשמור על שפיות בתוך ערימת השאריות מפאזוליני ופליני, שהסרט ניסה להנציח על המסך.

גהנו במשרד־דירה, וכמו שהגעתי ניגשתי לכתיבה של הגירסה השניה של הסרט. הפעם הייתי זקוק לקוקאין גם מסיבות טכניות – על מנת לשבת לילות ולכתוב, בידיעה ברורה, משהו מטופש לכל המשפחה והשכנים. רק קוקאין היה מסוגל להשאיר אותי ער לנוכח הדבר הזה, ורק קוקאין היה מסוגל לשכנע את המוח ש"הדבר הזה" הוא לא נורא כל־כך.

מדי פעם היו מגיעים ידידים שהתנדבו לסייע לי בהברחת החומר. אנשים אחרים שהכרתי והתנסו בעסק הזה הגיעו לקצה המסוכן של הסם. הם פיתחו תסביך רדיפה נוראי, שהביא אותם למצבים בהם ראו דמויות עוקבות אחריהם או מצלמות אותם. ידיד טוב שלי אף הגיע אלי יום אחד כשהוא מצוייד במשקפת־שדה.

> **נזכרתי במסיבת יום־הולדת שערכו לגולן באחת המסעדות בעיר. אחת המתנות היתה בחורה שהגיע בתור מברק ברכה שהתפשטה כחלק מהטכסט, כשהסופר נורמן מיילר התפשט אף הוא.**

הנורית האיומה לא נדלקה אצלי. גם מבחינה כספית צבעתי את חשבונות הבנקים בוורוד, וגם מהבחינה האישית לא הבחנתי איך הקוקאין מחליף את סמדר ואיך היא, בצדק, מתחילה לפתוח בהליכי נסיגה מן האהבה. שוב עליתי על הדרך שהובילה לשום מקום.

בתוך חודש הגעתי למצב שבו הייתי ישן בערך יום עד יומיים בשבוע, אוכל לעיתים נדירות, מרגיע את הסינוס וכאבי־הראש בעשרות כדורים. הצירופים האלה הפכו אותי לקצר־רוח ועצבני, באופן שכל מגע עם אנשים הפך לעינוי, שלא לדבר על הימנעות מספרים, סרטים, טלוויזיה וכו'. הקוקאין והכדורים גילו את הצד האפל שלהם. יכולתי להרגיש איך מישהו מותח את מערכת העצבים שלי, ואני מאבד שליטה מבלי לדעת איך יוצאים מזה.

לפני סיום הגירסה השניה של התסריט יצרתי קשר עם המפיק המקומי של "קנון" – איציק קול. השיחה התפתחה לחילופי מהלומות מילוליות. בסופו, טרק קול את הטלפון ושיגר מברק לגולן שבו הוא מציין, בעצם, כי אני לא שפוי, מסוכן, וכי אין לסמוך עלי. לאחר ששמעתי על המברק, טלפנתי לגולן ללוס־אנג'לס. בעצם רציתי לבשר לו כי סיימתי את התסריט, אבל הוא פתח את השיחה במשהו כמו "תשלח את זה ונראה".

הבנתי שהוא "קנה" את המברק של קול, והחלטתי ללכת עד הסוף. מבלי לחכות שיפטר אותי, פרצתי בצעקות שחלקן לא ראוי לדפוס וחלקן הגדירו את גולן כאפס שיכול ללמוד אצלי קולנוע. בסופו של המונולוג הודעתי כי אני מתפטר, כי אין זה מכבודי לעבוד עם חברה ואנשים שכל קשר בינם לבין קולנוע הוא מקרי בלבד. וטרקתי את הטלפון.

יותר מאוחר נודע לי שגולן הלבין מכעס, מילמל ש"מעולם לא דיברו אלי ככה" ואימץ סופית את מברק ההלשנה של קול.

ואני נשארתי ריק מתכניות, עם חצי־שנה של כתיבה נושרת אל פח הזבל.

(רשימה שניה בסדרה. המשך בשבוע הבא)

אסי דיין

שואה אלמונית

(המשך מעמוד 22)

אינן כפופות לאמנת ז'נווה, אבל שתיקת העולם ה"מתורבת" מרגיזה אותו.

בספרו הוא מספר בזעם כיצד התקפלו "תכריו" הבריטים והצרפתים מלהסה מיד עם תחילת המשבר. זמירות מוכרות. מרירות הוא חש גם כלפי אכזריות הגורל: "דווקא אנחנו, שדתנו אוסרת עלינו להרוג בעלי־חיים, שמעולם לא חשבנו שנזדקק לצבא ולחיילים, דווקא לנו זה קרה".

בלי רעיונות גדולים על תקומה וקוממיות, הטיבטים חיים עתה את היומיום. רבים מהם מפוזרים במחנות פליטים בהודו ובנפאל, אורגים שטיחים וסורגים סוודרים שנמכרים בשוק החופשי במחירים טובים. מאות צעירים ממשיכים להבריח את הגבול מדי שנה. בודדים זוכים לאישורים מטעם הממשלה הסינית המאפשרים להם לחצות כרגל או על גבי יאקים את מעברי ההרים שבין טיבט לנפאל, למכור את סחורתם בשווקים שבאיזור האוורסט, ולחזור. בטיבט הם משאירים את בני־משפחותיהם, כשטרי־עירבון, יוצאים למסעות קשים בשלג, מביאים לנפאלים עורות ובשר כבש וחוזרים כעבור מספר ימים באותה דרך.

אנשי שבט השרפה, המאכלסים את איזור האוורסט, אינם אוהבים את האורחים מטיבט. בני השבט, שהגיעו לנפאל מטיבט לפני עשרות שנים, התפרסמו בשעתו כאשר אחד מאנשיהם, טנזין שרפה, היה חבר במשלחתו הידועה של סר אדמונד הילרי שכבשה לראשונה את פיסגת האוורסט. מאז, עם מכנסי ג'ינס, משקפי רייבן ובעלות על לודג'ים ומסעדות לתיירים, הם מביטים בזלזול באחיהם, גברים נמוכים ומוצקים, כהי עור, עם צמות, עגילים גדולים ומעילים מעור יאק בלתי־מעובד, ומפטירים: "הטיבטים האלה אנשים רעים ובלתי מתורבתים. צריך לשמור מרחק מהם, הם ממש פראיים".

בודמסלה כבר מדברים על הדאלאי־למה הבא. על פי המסורת, ביום בו יעזוב טנזין גיאטסו את העולם הוא יעביר את־רוחו לתינוק שיוולד באותו יום (ראה מסגרת) ושיהיה, לפיכך, הדאלאי־למה ה־15. אלא שאיש אינו מוציא מכלל אפשרות גם את המחשבה שגיאטסו הוא הדלאי־למה האחרון. ההחלטה עוד לא נפלה. בסופו של דבר היא שמורה לדלאי־למה עצמו, שאומר לנו: "טרם החלטתי. יתכן שבלי מדינה עצמאית אין עוד תפקיד לדלאי־למה ככוח מאחד, אבל רק אחרי שאמות אראה מה המצב ואחליט אם להעביר את נשמתי הלאה".

את הדברים האלה הוא מתבל בחיוך. אמונה־אמונה, אבל טנזין גיאטסו אינו אדם שרגליו בשמיים. הוא יודע שהעם הטיבטי זקוק למנהיג, ושתינוק בן־יומו אינו בדיוק מתאים לתפקיד. כאשר מונה הוא עצמו לדאלאי־למה, כהיותו בן ארבע וכתום שלוש שנות חיפושים (ראה מסגרת), ישבה בלהסה ממשלה טיבטית חזקה ואפשר היה להמתין עד שהמנהיג הרוחני יתבגר. אבל כשהחלו הצרות ביקשו הפוליטיקאים מטנזין ליטול את היוזמה. הוא היה אז בן 16. "נמלאתי פחד", הוא מספר, "הייתי עדיין צעיר מאוד, רחוק מסיום תקופת החינוך הדתי ולא ידעתי דבר על העולם. לא היה לי שום נסיון בפוליטיקה, ובכל זאת הייתי מבוגר דיי כדי לדעת שאני לא יודע".

האם טנזין הוא הדאלאי־למה האחרון? הוא יחליט בעניין, כאמור, אחרי מותו. אבל ישנם בקהילה הטיבטית הגולה צעירים שחושבים שאולי עדיף שלא יהיה דאלאי־למה חדש. הם, למרות הג'ינס וה"פינק פלויד", קנאים למסורת ולחגיהם הלאומיים, אבל חושבים שאולי עתידה של טיבט טמון דווקא באפשרות שמנהיגה הבא לא יהיה אישיות רוחנית דגולה, שטופה בטוב־לב ואופטימיות, שאולי הגיע הזמן בו יעמוד בראש העם הטיבטי פוליטיקאי גס־רוח, ערמומי, תקיף. אם טנזין היה נועץ בהם ערב מותו, היו וודאי אומרים לו: "הוד רוממותך, שחרר אותנו בבקשה מכבלי טוב ליבך. אל תחזור".

עמנואל רוזן

"אתם אשכנזים או ספרדים?"

עשר דקות הוקצבו לפגישה בינינו לבין הדאלאי־למה, אך כשחלף הזמן המוקצב לא עזרו איתותיו הנרגשים של מזכירו (בחוץ המתינה לפגישה משלחת גדולה של אנשי כנסיה נכבדים מאנגליה); המנהיג הטיבטי רצה להשמיע, ובעיקר לשמוע.

הוא בחן, נרגש, את כתב־ידי ("אחו זו העברית העתיקה, נפלא") ואמר: "אתם עם מאושר. לכם יש חופש אמיתי, דמוקרטיה אמיתית. אני רואה הרבה משותף בין שארע לכם ולעם הטיבטי, אבל אתם התגברתם בזכות העובדה ששמרתם על דתכם גם בקהילות היהודיות בגולה, ואני רק יכול לקוות – אם כי קשה לי להאמין – שיהיה לנו הכוח לשרוד כמוכם".

טנזין גיאטסו, ממרום מושבו בכסר המבודד שלמרגלות החימליה, מתעניין כמעט בכל דבר. את המפגש איתנו – תמי, אריק, טלי ואנוכי, ארבעה תיירים מישראל – ראה כהזדמנות לברר שאלות המעניינות אותו כמו השלום עם מצרים, השרות בצבא, המתיחות בין דתיים לחילוניים, אפילו סוגיית "מיהו יהודי". "בטיבט", הוא מספר, "היו תושבים מוסלמים שחיו איתנו בשותפות מלאה. האם זה אפשרי גם אצלכם?"

אחר־כך שואל אותנו הדאלאי־למה: "האם אתם אשכנזים או ספרדים?", ו"האם אתם בעד שמיר או פרס?" – שאלה עליה הוא מתנדב לענות בעצמו: "אני מנחש שבעד פרס"...

מאת נילי פרידלנדר
צילמה שי גיונות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

31. ובאבירים כבר הייתם?

זה טיול לכל מי שאוהב לשוטט בקיץ בהרי כרתים ויוון – ונשאר הקיץ בארץ.

לנסוע לצפון הגליל המערבי, לחופי הים ההדרים של אכזיב וראש הנקרה, ולעשות פה נופש בבתי ההארחה ובמלונות של נהריה, באכסניית גשר הזיו או במשב נס עמים. ובשעות אחר הצהרים, כאור הרך ובאוויר הקריר, לעלות ולשוטט מעט בכבישים צרים ומפותלים בין ההרים המכוסים אלונים ירוקים וסבוכים ממטן לנחל כזיב.

כביש קצר מתפתל מכביש נהריה־מירון אל אבירים, ישוב קהילתי קטן ויפה בנוף הגליל הרחוק, השכן הצעיר של הכפר הערבי פסוטה. אם קראתם את "ערבסקות" של הסופר הישראלי אנטון שמאס, אתם מכירים את תיאורי ילדותו בכפר. וכאן בקיץ עדיין יש לתאנים ריח וטעם, יש חלקות של טבק במדרגות ההרים וסוכות גפנים שמצלות על בתי הכפר הגלילי שתושביו ערבים נוצרים. ככל שנעמיק אל תוך הקיץ, יתלשו את עלי הטבק הטוב הצומח כאן באוויר היבש, וישחילו אותם, עלה אחר עלה, על חוטים. ומחרוזות עלי הטבק המתייבשים על גדרות הסלעים ילוו אתכם בדרך הגלילית.

לפני פסוטה פונים לאבירים. ישוב של משפחות צעירות שבאו להשתלב בנוף הגלילי הטבעי, הרחק מההמון הסוער. פשוט לחיות כאן ולעבוד בסביבה. הבתים הצנועים חבויים בגבעה, ונבלעים בחורשות הטבעיות של האלונים. שיחי בר של אזוב ומרווה צומחים יחד עם פרחים עונתיים בגינות המדורגות שמפרידות בין הכביש העגול לבתים. כאן לא כיסחו בבולדוזרים את הגבעות. לא עקרו את הצומח הטבעי הנהדר שעל ההרים בגדה הצפונית של נחל כזיב.

טיול קצרצר ורגלי מאבירים אל תוך החורש הטבעי, ואל הריח של עלי הדפנה שצומחים כאן, מגלה לנו הפתעה שמונחת פה כבר כ־850 שנה. מיצד מרשים שבנו כאן הצלבנים בלב האיזור ההררי והחקלאי שהיה כאן מאות שנים לפנינו. יש יחסי שכנות טובים ואמיתיים בין פסוטה לאבירים. ככה זה כשבאבירים, כמו בפסוטה, חיים התושבים בקיץ תחת סוכות גפנים.

● **הדרך לאבירים:**
מעכו: פונים מזרחה, כאילו לכיוון צפת, ואחרי שמונה ק"מ פונים שמאלה לכיוון כפר יסיף. בשלט הירוק כתוב שלומי. נוסעים צפונה בדרך יפה, בין מטעי זיתים עתיקים, בכביש מורחב, המקביל לכביש עכו־נהריה. עוברים על פני ג'דידה משמאל וכפר יסיף מימין, ומגיעים לצומת כברי. פונים ימינה. לנסוע בזהירות.
מצומת כברי: צומת כברי על כביש נהריה־מעלות־סאסא. בצומת כברי נוסעים מזרחה, ימינה ואחרי שלושה ק"מ יש התפצלות דרכים.
מומלץ לקחת את הכביש הימני לכיוון יחיעם, קיבוץ געתון ומושב עין יעקב. כביש זה יביא אותנו אל מעלות־תרשיחא, והוא יפה ונופי יותר מהכביש הראשי. הוא חולף בנופי הרי הגליל המכוסים חורש טבעי ים־תיכוני, ומסתיים במושב מעונה שממנו יוצאים למעלות וממשיכים לנסוע עם הכביש לכיוון צומת סאסא עוד כשישה ק"מ.
כאן ממשיך הכביש ישר לעבר חורפיש, כפר דרוזי, אבל אנחנו פונים ליד הנישרון שמאלה וממשיכים לנסוע צפונה לתוך מושב אלקוש. אחרי אלקוש מתפצל הכביש צפונית־מזרחית לעבר בירנית וכביש הצפון, אבל אנחנו פונים שמאלה, מערבה לכיוון פסוטה ואבירים.
פה קל למצוא את המערב כי למטה רואים את הים הכחול כאן מאוד.
נוסעים בין השדות החקלאיים של פסוטה והתאנים מימין. לפנינו פסוטה ואפשר לעשות סיבוב קטן בכפר, רצוי ברגל. אם נוסעים, אז בזהירות בין הסימטאות. לפני פסוטה תיראו שלט שמפנה אתכם שמאלה, לאבירים

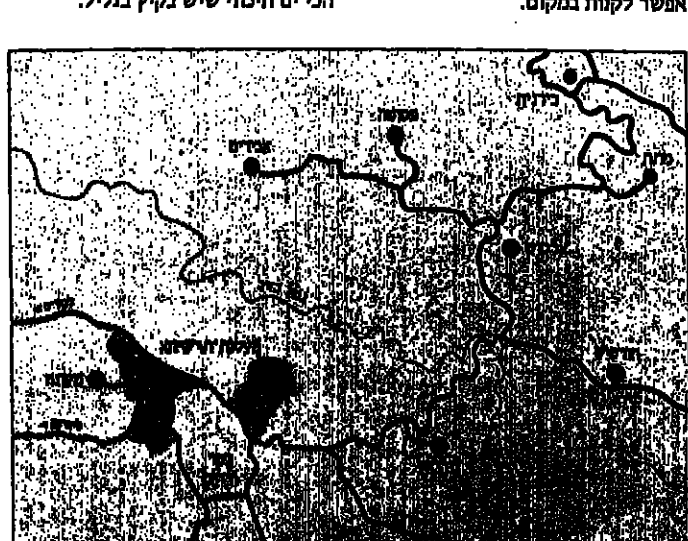
● **בתוך אבירים:**
נכנסים לישוב ומימין מגרש חנייה. חונים ועושים סיבוב ברגל. אחרי חדר הגנרטור, ממשיכים ללכת בכביש. בבית הראשון, מימין, גרה נורית הקרמיקאית. לדפוק על הדלת ולהיכנס.
בבית הרביעי מימין גרה אילת מימון שעושה תכשיטי כסף בעיצוב נקי ואלגנטי. אפשר לקנות במקום.
הבית השני משמאל הוא של אילן ואורלי מורג. אילן עושה צעצועי עץ ושולחנות. המכירה במקום.
הבית הבא אחריו הוא ביתו של מיכה נור לביא שמגדל אילים אדמוניים שהובאו לארץ כדי שיכרסמו את העופים הרכים של האלונים, יעזרו להם לגדול לעצים גבוהים ויפלסו דרכים בחורש הטבעי. בחצר יש עופר אילים אדמוני.
אחריו, בבית השני משמאל, גרים איל ועדנה חפר שמגדלים עיזים לבנות.
בבית האחרון בסיבוב, מצד שמאל – הבית של מיכה רגב, בעל החווה לגידול הכלבים שאותה ראיתם בכניסה לאבירים. והנה מגרש החנייה.

● **אל מיצד אבירים:**
חמש דקות הליכה מהכביש לאבירים. בצד הדרך לאבירים יש סיבוב חד, לפני הכלביה. שם, בשיא הסיבוב, כחצי ק"מ לפני אבירים, חונים והולכים שמאלה לתוך החורש. יש סימון שבילים. השביל בתוך החורש הסבוך חוצה גדר בקר ועולה למיצד.
המיצד שימש כמגדל שמירה צלבני. שמו הצלבני לא נשתמר. בערבית – חירבת מיס'ה. זהו מגדל מרובע גדול שבנוי אבנים גדולות המונחות זו על זו עם שוליים מסותתות. חוזרים באותה דרך.

● **הדרך נחזרה:**
נוסעים באותה דרך למושב אלקוש. מי שרוצה לחזור לכיוון ראש הניקרה, פונה שמאלה לעבר בירנית ועולה לכביש הצפון הגולש מול שקיעה נהדרת לעבר ראש הניקרה וכביש החוף. כאן מסתיים הטיול הכי ים־תיכוני שיש בקיץ בגליל.

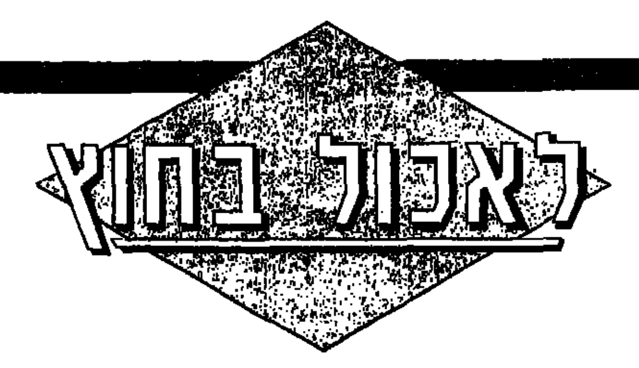
מיצד אבירים (בצילום העליון בעמוד): לראות את מה שנשאר מהצלבנים ביער טבעי של אלונים ודפנה. למעלה: צעצועי ורהיטי עץ לא יקרים בעבודת יד – באבירים.

יש לך פלא-פון ? אין פלא שאתה מקדים את כולם.
אתה מקדים את כולם כי אינך מנותק
לרגע ממה שקורה סביבך. אתה נמצא
בקשר כל הזמן עם כולם ולפני כולם.
לגביך אין "שעות מתות" ולכן אתה
יכול לנהל את עסקך ב„זמן אמיתי",
בלי לבזבז או להפסיד זמן יקר.
אין פלא שבעלי מקצועות שונים,
עצמאים ושכירים, מספרים כיצד
הצליחו, בזכות הפלא־פון, להרחיב
את עסקיהם, להתייעל, לגדול,
לחסוך זמן, טירחה ולהרוויח כסף.
מדהים להיווכח באיזו הוצאה
הם עושים זאת: 10 ש"ח ליום
(בממוצע) בלבד.
גם כשאתה מחייג בפלא־פון
השיחה עולה לך (לדקה) רק בין 14
ל־70 אג' יותר מאשר בטלפון
מכשיר הפלא־פון יותאם לצרכיך
המיוחדים. ביכולתך לבחור
המיועד להתקנה ברכב, לנשיאה
או שילוב של שניהם יחד.
טלפן למוטורולה תדיראן עוד היום
והזמן הדגמה ללא התחייבות. ניתן
לקבל את המכשיר גם בתנאי שכירות.
מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ
קרמניצקי 16 ת"א. טל. 03-388307
משרד חיפה טל. 04-725209/3
משרד ירושלים טל. 02-716346
פלא-פון
אין פלא שאתה מקדים את כולם.
MOTOROLA
בזק
החברה הישראלית
לתקשורת בע"מ.

כל הארץ דגים

בתחיל בירושלים. מסעדה שקוראים לה "ההבדל הקטן" ובי־נה לבין כמה מסעדות־דגים אחרות שאנו מכירים יש הבדל גדול. לעתים גדול מאוד. "ההבדל־הקטן" היא מסעדה עם מטבח יומרני, וברוב המקרים ליומרה הזו יש גם כיסוי. מטבחה של המסעדה מרחף בשטח ההפקר שבין ה"נובל־ קוזין" לבין המטבח הצרפתי הקלאסי. נוטל מזה את יתרונותיו ולא מחמיץ את יתרונותיו של האחר, והסועד המאושר זוכה בשני העולמות גם יחד.

"ההבדל־הקטן" מסתופף תחת איצטלה יוקרתית: מיקומו בקריית־וולפסון בירושלים, בגוש בתי המידה המשקיפים על הכנסת ומוזיאון ישראל (כתובת מדוייקת: רחוב דיסקין 9). כדי להגיע למסעדה אתה נכנס נרכבך לחניון בניין הקומות, נכנס לאכסדרת המעליות ומשם, דרך דלת הזכוכית, אל תוך המסעדה.

בערבי הקיץ ניתן לשבת במרפסת הפתוחה. שם אתה יכול לסעוד את לבך בארוחת דגים כשרה (ולפיכך המקום סגור בשבתות), או להסתפק בספל קפה עם בלינצס משובחים. תלוי בשעה ובתיאבון. כדי לשמור על הכשרות מצד אחד ומצד שני להעניק לדגים ולשאר המנות את המירב, לא תוכל להזמין במסעדה זו מאכל בשרי. החמאה והשמנת חוגגים, איפוא, במרבית המנות.

מסעדות הדגים אינן מסעדות זולות במקומותינו. אבל זו, למרות היוקרה ומטבחה המקצועי – אולי משום היותה חדשה ומשום רעבונה המובן ללקוחות – מחיריה לא נוראים. בעבור דג אמנון על הגריל, או בורי מטוגן, יגבו ממך כאן פחות מ־15 שקל (כולל דמי שרות, לא כולל מע"מ). בעבור דג דקר (לוקוס) תתבקש לשלם כ־17 שקל. בעבור מרק מוקרם של אילתית ודקר תתבקש לשלם פחות מ־7 שקל, אבל אם תבקש מרק גספצ'ו צונן – מחירו יהיה פחות מ־4 שקל.

ובכן, אנו יוצאים לדרך: דלי קרח ובו בקבוק יין גולן גליל (הר חרמון) לבן, צונן, שהוא והבאים אחריו ילוו אותנו לאורך כל הארוחה; לחמניות קטנות, טריות מאוד, מצויינות; מימרחי חמאה; מבחר סלטים; מתאבנים חמים. אנו מדלגים על פרק המרקים, המציע שני מרקים על בסיס דגי ושלושה על בסיס של ירקות. מזלג ראשון אנו נועצים במה שקרוי בתפריט "סלט לאניני טעם", שהוא סלט ירקות, עם חסה מיוחדת (מ"חוות־המידבר" שבמעלה־אדומים) ובתוכו רצועות של אילתית מעושנת, שמך מעושן ופלמידה מעושנת. מגרה את הדמיון והחיך בעת ובעונה אחת.

ביצה עלומה נוסח "ארלקין" מגיעה לשולחננו במסגרת המתאבנים החמים. זו, כמו שצריך, עשוייה עם חמאה ויין, מבושלת קלות בעשבי מאכל עדינים, עטופה ברוטב "הולנדס" – שהייה קצרה ומבוקרת בתנור, כדי שהרוטב לא "יישבר" – ולשולחן. את מקום ה"שפק" הלא־כשר תופש במאכל זה הסלמון המעושן, והתוצאה, אנו מוכרחים להודות, לגמרי לא רעה. מנה חמה נוספת הן הפטריות (שמפיניון טריות) העשויות בשמנת וירקות ומוגשות על גבי טוסט חם. טעים. פחות התלהבנו מ"קרפ אילת" – חביתית המקפלת בתוכה פיסות של שני סוגי דגים ומוקרמת בשמנת. חסרה כאן ה"נשמה היתרה" שאיפיינה, למשל, את הביצה העלומה.

במדור המנות העיקריות אתה מוצא מבחר של כ־20 הצעות. מלבד הפריטים הקונבנציונאליים, אתה יכול למצוא שם כופתאות דג פרידה ברוטב פטריות, פילה דג סול ברוטב ריחן, דג שמך ממולא בקוביות אילתית, דג שמך במאפה בצק־עלים וברוטב טחינה, פילה דג אילתית ברוטב חמציץ – ועוד ועוד. אנחנו הזמנו מה שקרוי בתפריט פילה של דג השמך, עשוי ביין לבן ומאודה עם זיתים שחורים ושקדים; דג דקר ("עמק־המצלבה") מוקפץ בעגבניות, חמאה, זיתים ובצל; פילה דג אילתית עם גרגירי פלפל אנגלי ורוד ולימון. שלוש המנות היו בלתי־שיגרתיות וטעימות, ומהן יכולת ללמוד על ייחודו של מטבח המסעדה הזו.

כמנות קינוח קיבלנו מיקפא אגוזים, חביתית נוסח נורמנדי ושטרודל וינאי עם רוטב וניל. כל השלוש ברמה טובה, כשהשטרודל, לטעמנו, מוביל בראש.

דגים בלבד ובשר לא ייראה במטבח "ההבדל הקטן" בירושלים (צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80").

דגים על הרציף, בלי נמל

מסעדה קטנה ברחוב יורדי־הסירה. בפתח הנמל. בערבים יושבים בחוץ, ממש בתוך הסטנץ. הבעלים – אתלט גרמני לשעבר שנשא נערה ישראלית שהלכה אחריו לארצות־הים. נדדו, הקימו פה ושם מסעדות, וכעבור זמן שבו לכאן, לנסות מזלם ברחוב יורדי הסירה. מטעימה ראשונה אתה למד כי לא מדובר כאן בעוד מסעדת דגים אחת. ידו ומיומנותו של הבעלים מורגשת. הטעמים של פרי הים, הרטבים למיניהם וכל השאר מעידים על טבח בעל סגנון.

ברוב עוונותינו איננו משתגעים אחרי מרק דגים. עניין אישי בהחלט. אבל כאן, אצל "דגי הרציף", חיסלנו את תוכנה של הקערה עד תום. היינו מכנים את המרק הנ"ל מרק ירקות־דגים. הוא לא הדיף ריח של דגה כי אם ריח של עשבי תיבול. היו בו פיסות דגים, קטנות מאוד, וחסילונים זעירים. את הדומיננטיות של הירקות העניקה למרק העגבניה המבושלת, אם כי ניתן היה לגלות בו אפילו פיסות מלפפון חמוץ. מאוחר יותר סיפר לנו הבעלים כי הוא מעשיר את המרק בצלפים, עלי רפנה, מיץ לימון טרי, סוייה ושמנת חמוצה. את הדגים הוא מבשל בסיר נפרד, יוצק את הנוזלים למישרת הירקות ורק לפני ההגשה מוסיף לתערובת המרק את הדגים ופרי הים.

המשכנו בפרי הים. קיבלנו חסילונים בשלושה אופני הכנה, וקלאמארי. החסילונים ב"נוסח ספרדי" מיועדים למי שאוהב אותם חריפים. השום והטבסקו מסייעים לטעם החריף, ואילו הפפריקה המתוקה – לחזות החריפה. מנת החסילונים השניה היתה עשוייה בפטריות ושמנת. השלישית בבצק בירה וסומסום. נילוו אל החסילונים שתי צלוחיות. כאחת רוטב על בסיס שום, וכשניה רוטב "קוקטיל" ארמדם. הקלאמארי היה עשוי בחמאה, שום, לימון ויין, כשטעם החמאה מככב בתפקיד הראשי. כל ארבע המנות הנזכרות טעימות ולא שיגרתיות. קינחנו באבטיח צונן ובצפייה מהנה על קטע זה של רחוב יורדי־הסירה, שהוא רחוב תוסס של מיוללות ומקומות בידור.

מאו"ל

אחרי הסטירה התייסרתי. לפני־כן מעולם לא הרמתי יד על מישהו

דב תבורי: "כמעט שאינני מזמין בעלי מלאכה הביתה. אני נהנה לעשות את התיקונים בעצמי. גם הרחבתי ובניתי את הבית בעצמי. לאט לאט"

שטח פרטי

דב תבורי

ראש עיריית פתח־תקווה ויו"ר מרכז השלטון המקומי

בן 57. נולד בת"א, גדל בפתח־תקוה. יצא לעבודה בגיל 15; ניגש לבחינות הבגרות לקראת גיל 30. עשה תואר ראשון בקרימינולוגיה ותואר שני בפסיכולוגיה קרוב לגיל 40. בסוף 1978 נבחר לתפקיד ראש עיריית פתח־תקוה. נשוי, אב ל־3, סב לאחד, גר בשכונת קרית־אלון, פתח־תקוה.

מדי פעם אני מבשל. בעיקר בשבתות, כשהילדים באים. אני אוהב להכין דברים לא־שיגרתיים, כמו מטעמים מכבד אווז או תבשילים עם הרכבים מיוחדים של צירים ורטבים שונים, ואני די משתולל עם זה. אני אוהב שארוחה בבית תהיה חגיגה. יש לנו המון ספרי בישול ואני מדפדף בהם, מנסה, מוסיף, משנה. אני נהנה מהתכנון ומהבישול, ומחמיא לי כשהילדים מתלקקים ומבקשים תוספת. בכלל, אני אוהב לעשות דברים שלא למדתי לעשותם. זה אתגר בשבילי. למשל לבנות משהו ולראות אותו אחר־כך שלם. כמעט שאינני מזמין בעלי מלאכה הביתה. אני נהנה לעשות את התיקונים בעצמי. במקור, היה זה בית של 45 מ"ר. הרחבתי ובניתי אותו לאט לאט; כל מה שאת רואה – הקירות, הגג, הנגרות, אפילו חלק מהריהוט.

בסוף השבוע אני עובד קצת בגינה, עושה דברים בבית, נפגש עם חברים ומשתדל לישון כמה שיותר. במשך השבוע אני בקושי ישן ארבע שעות בלילה. אני אוהב להיות עם הילדים והכלות והנכדה. הבית שלנו מאוד פתוח. חברים של הילדים באים בהמוניהם, ואני שמח על כך.

השבת מוקדשת למנוחה ולפעילויות שלי ושל משפחתי. ואם צריך להגיע למקום כלשהו – אני נוסע בשבת. אני לא עושה דברים בשביל להרגיז, להכעיס או להתפרסם, אלא מפני שאני חושב שהדברים ראויים שייעשו, אני חי עליפי עקרונותי. לא ממיין אנשים לפי השקפת עולמם, ואין פריבילגיות למי ששייך למפלגה שלי. אני לא שונא דתיים ולא חילוניים. אבל לא מתקבל על הדעת שבעלי שררה או בעלי כוח פיזי יכפו רצונם על אחרים. אני מאמין בזכותו של כל אדם לחיות על־פי אמונתו וצרכיו, כל זמן שאינו פוגע בזכויות וברגשות של האחר. להערכתי, זה העקרון החשוב ביותר לקיום חברה מתוקנת.

אינני יכול להסכים לסתימת פיות, ומכל נבעה אותה סטירת לחי. אנחנו כבר יודעים שאם לא עוצרים את הדברים האלה, הם מתפתחים, פי. במישטר דמוקרטי – שהוא בעיני המישטר היחידי האפשרי – יש הרבה פרצות. אותו בחור שלא נתן לי לדבר כבר צולם בטלוויזיה כי התפרע בבית־דין צבאי והשתולל ברמת עמידר, והברים שלו כבר איימו על ערכי שגו בפתח־תקוה.

לא נעים לעמוד בבית־משפט על תקן של נאשם ולשלם בסופו של עניין לעשרת אלפים שקל (כולל שכר עורך־דין). זה סכום־עתק בשבילי. אנשים הציעו לשלם במקומי, אבל אני לא מוכן לקחת, גם מפני שאסור לי. התייסרתי הרבה אחרי הסטירה; הרי מעולם לא הרמתי יד על מישהו. אבל אני לא יכול להמלט מהתחושה שאם לא אקיים עקרונות מסויימים כאיש ציבור – לא אמלא את שליחותי. אחרי הכל, ראש עיר הוא גם מנהיג, לא רק ממונה על איסוף הזבל. אני רואה עצמי אחראי גם על איכות החיים בעיר. בנוסף לשירותים הבסיסיים הניתנים באופן אוטומטי, צרכי התושבים מגוונים באין־סוף ואריאנטים, והאמצעים העומדים לרשות ראש העירייה כמעט אפסיים, וצריך לקבוע סדר עדיפויות, מה לעשות קודם ואיפה.

אני מתחיל מוקדם בבוקר וחוזר הביתה בסביבות 11 בלילה. פעם־פעמיים בשבוע אני משתדל לבוא הביתה להפסקת צהרים, אבל לא תמיד זה מסתדר. התפקיד מרתק, מלא אתגרים ואין בו כמעט רוטינה. כל בוקר עשייה אחרת, התמודדות חדשה. השלטון המקומי הוא המימשל האינטגרטיבי היחיד. הוא עוסק בחינוך, בריאות, נקיון, תכנון, שיכון, איכות הסביבה. מעורב בכל התחומים, מרגע שאדם נולד עד לרגע שהוא נקבר.

בהתחלה הבאתי עבודה הביתה, חשבתי שזה יותר אפקטיבי, אבל גיליתי שאין לזה גבול, זו שחיקה נוראית שאי־אפשר לעמוד בה, והפסקתי. בעניינן עבודה, למעט מקרי חירום, אין קבלת קהל בבית, גם לא שכנים ומכרים. אין לי טענות, איש אינו מכריח אותי, אני נהנה מהתפקיד והייתי מרגיש מאוד לא נוח אילו לא הייתי עוסק בדבר שדורש פעילות אינטנסיבית. אני מוכן לעבוד יותר שעות במשרד, אבל בבית אני רוצה להיות אני, לא ראש עירייה. ללכת לתיאטרון, למפגשים קצרים, לקרוא ספר, לצפות בטלוויזיה, לא להיות מוטרד.

צפייה בטלוויזיה או בסרט וידאו, זה אחד הדברים שעוזרים לי להשתחרר מהעומס. לא סובל את הסדרות המטופשות, מעריך סרט טוב, בלש או קומדיה, מערבון או קלאסיקה. מאוד אוהב סרטים המתייחסים לתקופות הסטוריות. אנחנו אוהבים קולנוע ותיאטרון, אבל מחוסר זמן הולכים רק לעתים רחוקות.

לקונצרטים אני לא הולך. לצערי, אינני יכול להתברך בהשכלה מוסיקלית. יש כמה יצירות קלאסיות שעושות לי טוב על הנשמה, אבל אינני מבין גדול. אני אוהב שירים שיש בהם תוכן ומשמעות, כמו השירים של חוה אלברשטיין או יהודית רביץ. לריטה יש קול שמדבר אלי. לא יכול להתרגל בשום פנים למוסיקה צרחנית עם הווים מטופשים ופעלולי תאורה.

כשמשמיעים ברדיו מוסיקה שאני לא אוהב, אפשר להחליף תחנה או לסגור. לא כך עם תמונה. התמונות שתלויות על קירות ביתנו הן כאלה שכשאני יושב בכורסה ומתבונן בהן, הן מעניינות אותי, מעבירות לי משהו. ציורים שאני נהנה לחיות איתם. אם לא – בשבילי זה ציור לא טוב ולא אתלה אותו בבית, גם אם הוא של צייר מפורסם. יש לנו שני אורגינלים של יוסי שטרן, דווקא מהתחום שיש לי קונפליקט גדול איתו, הדתיים. השאר זה ליטוגרפיות ורפרודוקציות. אני מקנא ביכולתו של אמן להסתכל על משהו ולהעבירו בצבע לבד, בכתיבה לספר, בתווים למוסיקה, בכשרון כזה שגם אני אוכל לספוג ולחוות את החוויה.

"אני אוהב שארוחה בבית תהיה חגיגה. יש לנו המון ספרי בישול ואני מדפדף בהם, מנסה, מוסיף, משנה. אני נהנה מהתכנון ומהבישול, ומחמיא לי כשהילדים מתלקקים ומבקשים תוספת."

אני משתדל לקרוא סופרים ישראלים. לא מכבר קראתי את "קופסה שחורה". לא נהניתי מהספר אבל נהניתי מעושר השפה של עוז ומיכולתו לתת לכל דמות את הביטוי שלה. זה מהפנט. מאחר שיש לי ילדים בוגרים בבית, מדי פעם אני חוזר איתם לספרים שקראתי בנעורי. אני אוהב גם ספרי מתח וריגול ובעיקר ספרים הקשורים למאורעות היסטוריים וביאוגרפיות של אישים שהשפיעו על מהלך המאורעות. אחת לכמה שנים אני חוזר לקרוא את צ'רצ'יל, וזה תמיד מרתק אותי.

"אני מאוד אוהב לקרוא על תקופת העלייה הראשונה והשנייה, אז התהווה השורש שהצמיח את הגזע של המדינה. לפעמים אני מדמיין לעצמי איך הייתי משתלב בקבוצת צעירים שעזבו בתים טובים ובאו לשממה ונאבקו בקשיים, ואפשר היה לראות איך דברים שעשית אתמול מקדמים את המחר".

אני מאוד אוהב לקרוא על תקופת העלייה הראשונה והשנייה, תקופה שבה התהווה השורש שהצמיח את הגזע של המדינה. לפעמים אני מדמיין לעצמי איך הייתי משתלב בקבוצת צעירים שעזבו בתים טובים ובאו הנה לשממה ונאבקו בקשיים, בלהט אמונה של עשייה. ואפשר היה לראות איך דברים שעשית אתמול מקדמים את המחר. גם אז היו ויכוחים כוחניים וירידה, אבל השאור שבעיסה נשאר. מאות אנשים ששמם לא מוזכר היום השפיעו על סביבתם בחשיבה שלהם, בהתנהגות האישית. מנסים להשוות בינם לבין ההתנחלויות, אבל זו השוואה לא נכונה. מה שהיה טוב בתקופה מסויימת ובסיטואציה מסויימת, לא נכון להיום. אי־אפשר היום לקבוע גבולות ע"י הקמת התנחלות של וילות.

"אני לא שונא דתיים ולא חילוניים. אבל לא מתקבל על הדעת שבעלי שררה או בעלי כוח פיזי יכפו רצונם על אחרים".

עד לפני עשר שנים הכרתי כל אבן בארץ, הסתובבתי בכל השבילים וידעתי את המשמעות. זה טובע עקבות שלא נימחים, וקובע התייחסות לדברים. אני מרבה לצלם נוף ואת בני המשפחה. התמונה היא אחד האמצעים הטובים לתעד ולשמר אירועים ומראות, ואני סנטימנטלי.

פעם היינו צוחקים מאבי שהיה מסוגל לעמוד, להתבונן בילדים משחקים ולהתחיל לבכות. היום אני מוצא עצמי נחנק מדמעות בארועים מסויימים, במעמדים שיש בהם מטען רגשי עמוק. אני לא מתבייש בזה. לפעמים אני מתרגש למראה פגישה בין אנשים שאינני מכיר, פגישה אחרי פרידה ארוכה בין הורים לילדים, למשל. וכשבאים אלי אנשים עם מצוקות אמיתיות – הלב נצבט. אין זו רגשנות המשפיעה על שיקול הדעת, אבל אני לא חושב שצריך בכל מחיר להראות קשוח.

ראיינה: נורית ברצקי

צילום: ראובן קסטרו

אילו היו בחירות אישיות, במי היית בוחר כנציג איזורך? באדם אמין ואמיץ, שאי־אפשר לקנות אותו בשום סיטואציה פוליטית. טיפוס כמו יוסי שריד, חיים רמון, אפילו רפול – למרות שאני מאוד לא מסכים לדעותיו.

את מי היית רוצה לראיין? עתונאים. שהקהל יכיר את האנשים המעצבים את דעתו.

את מי היית רוצה לפגוש? ברל כצנלסון, שוחט, בן־צבי, אוסישקין, בן־גוריון.

באיזה מצב אתה אוהב להימצא? בלב המערבולת. אני אוהב להיות מעורב.

מה היתה נקודת־המיפנה בחייך? כשבגיל שש־עשרה וחצי, בקורס מ"כים של ההגנה, גיליתי בעצמי כישורים ותכונות מנהיגותיות.

אתה אדם חזק? כן, ביכולתי להתמודד עם לחצים אדירים המופעלים עלי.

מה מעצבן אותך? התחרות המתמדת בין המנקים והמלכלכים, והעובדה שיד המלכלכים על העליונה.

מה מרגיע אותך? לבוא הביתה.

מה משעמם אותך? חוסר מעש.

מה קושר אותך לאנשים? יושר אישי, הומור טוב.

על מי אתה מרחם? על אנשים המעמידים פנים שיש להם יכולת ואפשרות לעשות יותר ממה שהם באמת מסוגלים.

את ידו של מי אינך מוכן ללחוץ? כהנא וחבורתו.

את מי אתה שונא? לקקנים, חנפנים שבאים ומזמרים כל מה שנדמה להם שנעים לך לשמוע.

מי השונאים שלך? חרדים פנאטיים הרואים בי עוכר ישראל ומטילים עלי חרמות, וחבורה של כמה פוליטיקאים שלא הצליחו להתמודד עם בחירתי בדרך דמוקרטית וניסו להדיחני, בין השאר ע"י מימון התביעה המשפטית נגדי.

על מה אתה מתחרט? על דברים שיכולתי לעשות ולא עשיתי. למשל, שאין לי עוד שני ילדים.

איזו תכונה מאפיינת אותך? נחישות.

מה הבעייה שלך? תמימות מסויימת. אני שופט אחרים באותן אמות מידה בהן אני שופט את עצמי.

מה היית עושה אילו הגרלת בוחטה של כסף? מחלץ את הילדים מהמשכנתאות, וקונה מצלמת וידאו.

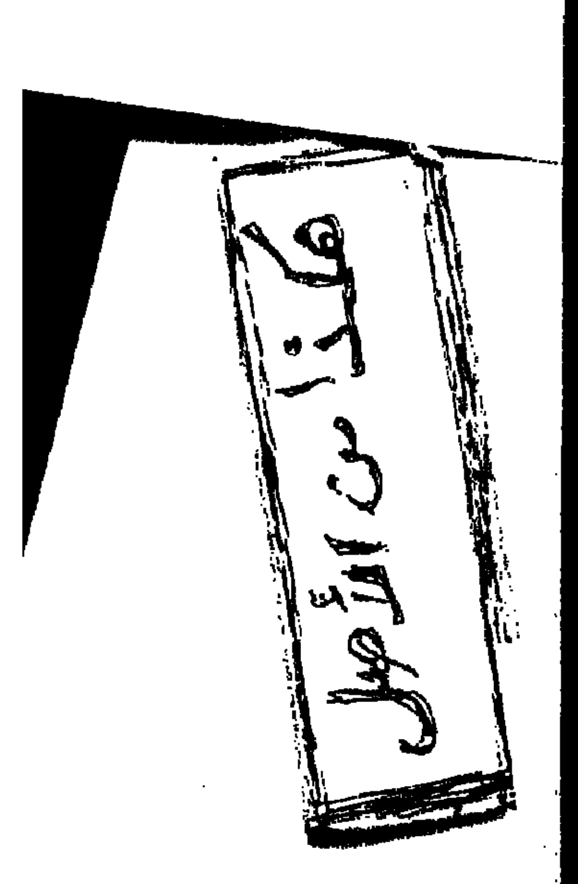
מי היו גיבורי ילדותך? טרזן, וינטו, דוד קופרפילד.

מה רצית להיות בילדותך? מפקד מכבי אש, כמו אבי.

מה ישראלי בעיניך? גאווה לאומית. אנשים שאוהבים את הארץ, שמתרגשים כששרים את התקוה. אנשים שעושים ולא מתהדרים בהישגיהם. לצערי, יש פחות ופחות כאלה.

מה אתה שונא בארץ? אנשים הבוחנים כל בוקר לאן הרוח נושבת, ולצערי יש הרבה כאלה, בעיקר פוליטיקאים.

במה אתה גאה? אין לי רשימה. אולי בזה שילדי יודעים שהם צריכים להיות כאן, כי זה מה שהנחלנו להם.

כשהלך לעולמו לפני קצת יותר ממאה שנה, חלקו מליוני אנשים כבוד אחרון ל"נוטר דַם דה פאריס". ויקטור הוגו, אדם ויוצר גדול מהחיים. גראפומאן מלכלך נייר אמיתי וכפייתי, שכתב ונאף וצייר ונאם בדהרה עוצרת נשימה. המצפון החברתי של תקופתו, תמיד היה בצד העניים, הדחויים, המסכנים. "עלובי החיים" שלו, מתחר על במת "הקאמרי" בגל גולו המוסיקלי, היה הצלחה סנסציונית כשיצא לאור, זיכה אותו בתואר "לוחם החירות הגדול" ו... הכניס סכומי־עתק לכיסי כל מי שעסקו בו מאז ועד היום.

הוגו בעטו של גנג'מין: "ענק האור ומלאך החושך"

"אני עלם נצחי"

ויקטור הוגו "סבל" כל חייו מבריאות מצויינת. רופא שבדק אותו כשמלאו לו שמונים שנה, מצא בו גוף של בן ארבעים. להוגו לא היו מעולם בעיות בקיבתו, ומעולם לא חש בשיניו. "הוא אחד מאיתני הטבע", אמר עליו היסטוריון נודע. מישלה, בהתכוונו לאוכזתו הספרותית כפי שנתגלתה ב"עלובי החיים". והוגו המזדקן לקח את הדברים לתשומת לבו. "גופי יורד, אך מחשבתי עולה. בסביבתי יש התבקעות ויש פריחה. אני עלם נצחי".

ומכל "עלם" לא התנזר הקשיש מתאוות הבשרים. לא במאכל ולא במשקה ונשים. ברגע של התיחות־דעת מעצמו אמר: "הטבע נתן לגבר מפתח כדי שיודרוך את אשתו כל עשרים וארבע שעות". והוגו דרך, כידוע, לא רק את אשתו, אלא כל לובשת שמלה בסביבתו [illegible] את תורתו. "זה הרבה [illegible]

מותו של גברוש, אחד מהתתריטים שליוו את "עלובי החיים" בהוצאתו המקורית, כמו גם תרגומים רבים של היצירה. בתחילת הטקסט: דמותה של קוזט הקטנה, סמל ההצגה בכל המקומות.

עלובים מצליחים

מאת אריה יאס

בתחיל מן הסוף: ויקטור הוגו היה אוהב את זה. את הרעש, ההצלחה והפופולאריות. אולי היה מסתייג משהו מן ההסתה לדבר עבירה של מבקר אמריקני מתלהם שכתב: "אם אינכם מצליחים לקנות כרטיס ל'עלובי החיים' – תגנבו אותו" – אבל המחמאה שבביקורת מן הסוג הסרסורי הזה היתה ודאי באה בעצמותיו כשמן הטוב. במיוחד לאור העובדה שהאיש שכתב ספרים, מחזות ושירים בקצב רצחני של ספר בחודש, גילה בגיל 60 שהוא מתייסר כבר 15 שנה בחבלי הלידה של "עלובי החיים", יורק דם בכתיבה שבדרך־כלל באה לו בקלות מעוררת קנאה.

לא שויקטור הוגו היה חולה פרסום ומכור ליחסי־ציבור. למרות שאויביו וידידיו טענו כולם שבמקרה שלו, זו לא אגוצנטריות, אלא הוגצנטריות, הוא המשיך לקרוא לזה "עממיות". "תיאטרון האתמול פנה לקהל", כתב פעם בהקדמה לאחד ממחזותיו, "התיאטרון החדש פונה, מהיום והלאה, אל העם".

והרי לכם כל התורה כולה על רגל אחת: תיאטרון וספרות כשעשוע אינטלקטואלי לאניני־טעם ושאר פיינשמעקערים, לעומת תיאטרון שנועד לעורר בהמוני העם את חוש הצדק הסוציאלי. תיאטרון סנובי מול תיאטרון עממי וחינוכי, עד כמה שזה נשמע כמו מינשר מטעם הנהלת ביה"ס תיכון ישראלי בראשית שנות ה־50.

הוגו עצמו ידע היטב איך לשחק על בימת חיי היומיום את הסופר הדגול ויקטור הוגו, העממי והמחנך. פעם, למחרת ראש השנה האזרחית, כתב מכתב למערכת שנועד למנכ"ל חברת הטרנספורט והתחבורה בפאריס של אותם ימים: "אדון נכבד, אני נוסע בקביעות בשניים מן הקווים שלכם, (וכאן בא הפירוט המדוייק של הקווים), ואני מקבל בהם שירות מצויין מהנהגים והעגלונים שלכם. לכן, לרגל ראש השנה, הייתי רוצה להביע לכם את תודתי. הרשה נא לי, אדון נכבד, להציע באמצעותך סכום של 500 פרנקים, המצורפים בזה, לנהגים ולעגלונים הללו. חלק אותם ביניהם, בשני הקווים. כתרומה זהו סכום אפסי, אבל כדוגמה ומופת לאחרים זה אולי משהו. אהיה מאושר אם אחרים יחקו אותי וילכו בעקבותי. מכל מקום, אני כבר מאושר מעצם העובדה שאני מעניק משהו מכל הלב לעובדים המסורים והאינטלגנטים שלך..."

נדיבות וטוב־לב, או תנופת סתם? איך שלא יהיה, ג'סטה תיאטראלית נהדרת נוסח "משכמו ומעלה" יש כאן, ללא ספק.

"המטורף הזה הסבור שהוא ויקטור הוגו", אמר עליו ז'אן קוקטו חד־הלשון, וסיכם בכך את ההתלבטות בין ההערצה והסלידה שחשו וחשים צרפתים רבים נוכח אוקיאנוס המלים ששפע מעטו. האיש – פשוט – היה גדול. בכמות ובאיכות. כל נסיון לכלול את "כל כתבי הוגו" בפחות מ־15 כרכים עבי־כרס, נידון מראש לכשלון.

"אל תסכימו לעולם לפירסום מיבחר מתוך כתבי", הורה הגדול בצוואתו לבניו. "כל נסיון לערוך מיבחר שכזה הוא סירוס. פיחות בכוח ובעוצמה. המסורס הוא גבר שהשאירו בו רק מיבחר מגבריותו. אל תסרסו אותי".

ובענייני גבריות, כמו בענייני כתיבה, היה ויקטור הוגו רב־אמן ורב־תנופה ומעללים, מעיין מתגבר. הוא לא "בחר" בין נשותיו ואהובותיו. הוא אהב את כולן וסיפק את כולן. במיוחד את המשרתות ועוזרות־הבית, עלובות החיים. את אשתו החוקית, אדל פושה, שילדה לו ארבעה ילדים, נשא לאשה כשהיה בן 20 ושמר עליה בקנאות של מאצ'ו מודרני מפני מבטיהם החומדים של ידידיו ושאר זאבים. קנאתו לאשתו לא מנעה ממנו לחמוד כל אשה אחרת שראה. פרפר רציני. עם השחקנית ג'ולייט דרואה ניהל, בידיעת אשתו הסבלנית והסובלנית, רומן שנמשך 50 שנה, עד שהמסכנה הלכה לעולמה. הוגו קנה לה דירה ודאג לכל מחסורה, אם בצלחת או במיטה.

היו, כמובן, גם דירות נוספות ונשים נוספות. איש פורה כבר אמרנו?

והיו גם "הרפתקאות שובבות". הרבה וללא הרף. אפילו שרה ברנאר, השחקנית הדגולה, נפלה בקסמו ולמיטתו תוך ערב אחד. והיא רק פנינה אחת במחרוזת ארוכה.

קשה להבין מנין היה לו הכוח ומתי מצא זמן לנאוף ולכתוב ולצייר בכמויות אדירות שכאלה. כן – ויקטור הוגו גם צייר בהערכה גסה כ־5000 או 6000 ציורים ורישומים. הוא אולי לא היה גדול ציירי הדור, אבל כמו בכל דבר אחר בחייו, נוצר רושם שהוגו האמין שבכמות יש גם איכות.

גראפומאן מלכלך־נייר אמיתי וכפייתי, הוא כתב ונאף וצייר ונאם וכתב ונאף וצייר ונאם־כתב־נאף צייר בדהרה עוצרת נשימה. קדימה. תמיד קדימה. מבלי לעצור, לתקן, לסדר, לזקק מן הפסולת ולנכש את עשבי הבר. "הוגו היה מן המשוררים והסופרים המפזרים את כשרונם לארבע הרוחות, המשדרים מתוך סערת נפש. הוא לא היה מאלה המלטשים ומגבשים את הסגנון והצורה עד שהם מוציאים מתחת ידם יצירה מן המובחר".

ואנחנו הרי כבר יודעים מה חשב הוגו על "מיבחר ומובחר".

אצלו חיפו הכשרון והנשמה הגועשת על כל מגרעת אפשריות. "המשורר הגדול ביותר של צרפת הוא, לרוע מזלנו, ויקטור הוגו", אמר באנחה אנדרה ז'יד, באותה נימה של משיכה־דחייה כלפי "אבי העם". ופול ואלרי, משורר וסופר, הגדיל לעשות. "ויקטור הוגו הוא לא נסיך", אמר בבוז. "הוא בסך הכל מיליארדר". עוד סיבה מושחזת ועוקצנית במיוחד האמורה להינעץ ב"גדול ביותר".

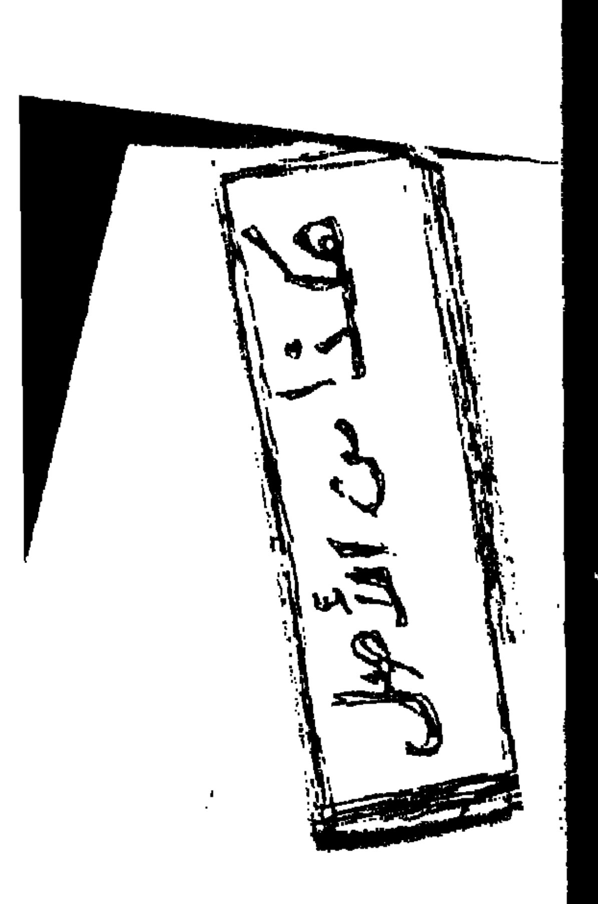
אבל יגידו מה שיגידו ויספרו מה שיספרו על אנוכיותו, נריכותו ושגעון הגדלות שלו, (בצד האחורי של צילומים שלו נוהג לרשום כהקדשה: "ויקטור הוגו בעת שיחה עם האלוהים") – העם אהב ועדיין אוהב אותו.

כשהלך לעולמו לפני קצת יותר ממאה שנה, ב־1885, עמדו שני מיליון אנשים לאורך הדרך בה עבר באיטיות "ארון הקבורה של העניים", משער הנצחון ועד לפנתיאון, וחלקו כבוד אחרון ל"נוטר־פַּר (אבינו) דה פאריס". הוגו אמנם דרש שיקברו אותו בטקס פשוט, כאילו היה אחד מעלובי החיים "שלו", אבל הפגנת הענק של המון העם הפאריסי הפכה את לווייתו ללוויית אליל. לא חסרה, כמובן, גם שערוריה קטנה. הפנתיאון, שחזר להיות כנסיה, הוכרז בעקבות מותו של הוגו בהחלטת ממשלה מיוחדת כמקום חילוני, המיועד לקבורת גדולי האומה. הכנסיה הקתולית התקשתה לבלוע את העובדה שמפקיעים מרשותה נכסים כלשהם. "זהו חילול הקודש", זעקו כותרות מאמרים מלאי־זעם נבואי, "מגרשים את אלהים כדי להחליפו בויקטור הוגו".

וגם הרעיון הזה היה בוודאי מוצא חן בעיני הוגו. התהילה היא דבר נעים מאוד. במיוחד אם יש בה גם משהו מטעמה המתוק של הנקמה באויביך.

ואויבים היו לו בלי עין הרע, לאבא הוגו. מבית ומחוץ. פעמיים ניסו אפילו להתנקש בחייו. פעם אחת בפקודת מי שהיה לאחר־מכן לקיסר צרפת, נפוליאון השלישי, ופעמים אחרות בגלל הפכפכותו הפוליטית. "אני לא הפכפך", טען בלהט מעל בימת הפרלמנט בו היה ציר. "ב־1848 האדומים היו המדכאים, ולחמתי בהם. כעבור שנתיים, האדומים הם

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
המדוכאים, ואני מגן עליהם. האם פירוש הדבר שאני משנה את דעותיי?"

לשון אחר: הוגו נשאר תמיד באותו צד של המיתרס, בצד של הדחויים, העלובים והמסכנים. המחנות הם שעברו והחליפו צדדים. עלובי החיים המסכנים של אתמול אינם בהכרח המסכנים של היום ומחר. וצרפת של אותן שנים סוערות ראתה לא מעט עלובים דורשי ושוחרי צדק שנהפכו לנפוליאונים קטנים, רוונים צמאי־דם ונקמה.

אביו של הוגו היה גנראל בצבא נפוליאון בונפרטה, וויקטור הנער הצטרף למסעות המלחמה שלו לאיטליה ולספרד וראה כיצד ממליכים שם אנשי הצבא את הקורסיקני הקטן למלך. אמו, לעומת־זאת, היתה בעד בית המלוכה הבורבוני, ושנאה את בעלה. הוגו ג'וניור היה תחילה בצד של אמא, בעד המלוכנים והסדר הישן, אך מהר מאוד התפכח ועבר לתמוך ברפובליקה ובסדר החדש הרואג גם ל"מיזראבל".

לאחר מהפכת 48', שבה הוכרז על זכות בחירה לכל האזרחים, נבחר הוגו כציר לפרלמנט. נאומיו שם היו מליציים מאוד ותיאטרליים מאוד. קול קורא בשאגה אדירה לאחוות עמים, לחופש לכל, ולתיקון העוול ההיסטורי שנעשה לעלובי החיים. "העם רועד מקור. העוני דוחף אותו לפשע. יש לכם יותר מדי אסירים. יותר מדי פרוצות. תנו בתי־ספר לילדים. תנו סדנאות ועבודה לגברים. האם אתם יודעים כי צרפת היא אחת ממדינות אירופה שבה רק מיעוט מבוטל יודע קרוא וכתוב?"

אפילו כך, כולם ידעו מיהו ויקטור הוגו, הסופר.

לא עברו שנתיים ונפוליאון השלישי תפס את השלטון. ויקטור הוגו נאלץ להימלט על נפשו. נפוליאון אמנם העניק חנינה למתנגדיו, אבל הוגו ידע עם מי יש לו עסק, וסרב לחזור לצרפת, גוזר על עצמו גלות "כל זמן שהמולדת נתונה לשלטון הרודן". במחווה תיאטרלית הוא מתיישב מול חופי צרפת, באיים הבריטיים, וממתין. בבחינת "מנגד אראה את הארץ ואליה לא אבוא כל עוד ניתנה ביד רשע". שם, באי ג'רזי, גם כתב את "עלובי החיים", אחת משתי היצירות הנודעות והפופולאריות ביותר שלו עד היום. השנייה היא "הגיבן מנוטרדאם". אבל בעוד "הגיבן מנוטרדאם" נכתב במשך ארבעה חודשים, כשהיה בן 30, התנהלה כתיבת "עלובי החיים" במשך לא פחות מ־15 שנה, באיטיות שהכניסה אותו לפאניקה: האם הגלות שכפה על עצמו מסרסת את כוח היצירה שלו?

ובכל זאת לא ויתר. 17 שנה ישב מול חופי צרפת וחיכה ליומו. ושכזה בא, ו"נפוליאון הקטן", שנוא־נפשו, נאלץ לצאת לגלות לאחר ההפסד בקרב נגד פרוסיה, חזר הוגו מגלותו שלו כמנצח. "עלובי החיים" פורסם בינתיים ונהפך להצלחה שהעשירה את המו"ל הבלגי שלו בחצי מיליון פראנקים, כמעט פי עשרים מסכום ההשקעה, ולראשו של הוגו, שהוכתר כבר לפני־כן בכתר "גדול הסופרים שלנו", נוסף גם כתר "לוחם החירות הגדול ביותר".

כרפובליקני נאמן חזר לחיים הפוליטיים, אבל עד מהרה שוב נאלץ לצאת לגלות. "הקומונה" הפאריסית החלה רוחצת את העיר בדם, עורפת ראשים בקצב רצחני. הוגו שוב מצא עצמו מגן על אותם עלובים שלהב הגיליוטינה מונח על צווארם. בנאום "חינוכי" בחגיגה לילדים שערך בחג המולד בעכבור כמה שנים, הגן בהתלהבות ובעוקצנות דווקא על אנשי הקומונה, המדוכאים של היום: "האנשים האלה שבבית־הסוהר אשמים מאוד. הם קומונארים. הם ביצעו המון פשעים: שוד, גניבה, ביזה וכו'. הם לא מכבדים שום חוק ושום סמכות. לא הצבא, לא הדת ולא המדינה. אבל כיוון שהם חלשים ועלובים ומפורקים מנשקם, אני מציע לכנסת הבובות, ולכם, רבותי הילדים, המייצגים כאן את הראשות המבצעת, לחון את הפושעים הנוראים הללו ולהכריז על חנינה כללית ומוחלטת".

צחוק הגורל הוא שבזמנו לא הצליח הוגו לעצור בעד אנשי הקומונה, ואילו הוא הותקף בבריסל שבבלגיה בידי המון זועם שראה בו, שותף לפשעי הקומונה, שבר את חלונותיו וזעק: "מוות לויקטור הוגו! מוות לז'אן ואלז'אן!"

התהילה, מתברר, יכולה להיות גם חרב פיפיות.

והנקמה, אי־לכך, היתה מתוקה שבעתיים כשלאחר שובו לפאריס מגלות מספר שתיים צעדו המוני העם בתהלוכה רבת־רושם מול חלונו ברחוב ששמו הוסב באותו יום ל"שדרת ויקטור הוגו".

נו, ועכשיו לא קשה לתאר כמה היה הוגו מתמוגג מהעובדה שבימים אלה עומדים אלפי אנשים בלונדון, ניו־יורק וקופות "הקאמרי" בתל־אביב, חיפה וירושלים, כדי לקנות כרטיסים ל"עלובי החיים" ברוטב מחזמר.

"עלובי החיים", כמו "הגיבן מנוטרדאם", זכה כבר לכמה וכמה גירסאות קולנועיות, אבל בתיאטרון היה לויקטור הוגו פחות מזל. רוב מחזותיו לא השכיבו את הקהל ו/או המבקרים על הקרשים מרוב התפעלות. על "ריגולטו" המצליח של ורדי, המבוסס על מחזהו של הוגו "המלך משתעשע" – לא היתה למחבר דעה חיובית במיוחד. מוסיקה לא היתה הצד החזק שלו. אבל בשנות ה־80 של המאה העשרים, המחזמר הוא סם המשחק. אמור זאת בשירים, מסייה הוגו, וברודווי ולונדון הן שלך. פאריס היא סיפור אחר.

כשהחליט רובר חוסיין, שחקן קולנוע ותיאטרון שנהפך לבמאי להעלות את "עלובי החיים", עיקמו רבים וטובים בפאריס את האף. זה לא רק חילול הקודש, טענו הלשונות הרעות, זה שגעון־גדלות מגוחך. כמו לתפור חליפה של עכבר למלך הפילים.

בצרפת, אחרי הכל, עדיין קוראים למחזמר "קומדיה מוסיקלית", ורואים בו שעשוע אינפנטילי. ויש להודות שבשמיעה ראשונה מצטייר הרעיון להעלות "עלובי החיים" כ"קומדיה מוסיקלית" – כבדיחה גרועה. אבל חוסיין התעלם מהקינטורים, והעלה בהיכל הספורט הענק של פאריס הצגה "עממית" מאוד. כלומר, הצגת ראווה עם תלבושות וזמרים והמון ניצבים בפאות נוכריות. מסכת של בית־ספר עממי.

בזמן החזרות נהג חוסיין כשחקניו וזמריו כמו בקולבים לתלבושות הראוותניות. "עמוד כאן בשקט, ואתה עמוד שם, ואל תקלקלו לי את התמונה", דרש מהם. אבל דווקא הפשטנות הילדותית והנאיבית הזו קלעה ל"עממיות" של הוגו. קהל התלמידים ו"המון העם" שהובא באמצעות אירגונים קהילתיים, באוטובוסים מיוחדים, מילא את ההיכל הענק במשך כל שלושה החודשים בהם הוצג "עלובי החיים" בפאריס.

"יש משהו בהצגה הזו", אומר ווילקינסון, זמר ושחקן אירי מדבלין הממלא כה בברודווי את התפקיד הראשי – "התואם את רצונם וציפיותיהם של רבים למשהו טוב יותר בחיים. עניין העזרה והאחריות ההדדית של כל אחד מאיתנו לגבי אנשים אחרים, שנדחקו לשולי החברה, העניין הזה מוצא הד חזק בליבות אנשים בימינו".

המעניין הוא שהדיה של ההפקה הפריסאית כמעט לא נשמעו מחוץ לבירת צרפת. רק לאחר כמה שנים, במקרה, שמע המפיק האנגלי קאמרון מקינטוש (זמן קצר לאחר הצלחת ה"חתולים" שלו) תקליט מאותה הפקה צרפתית ונכבש בו במקום.

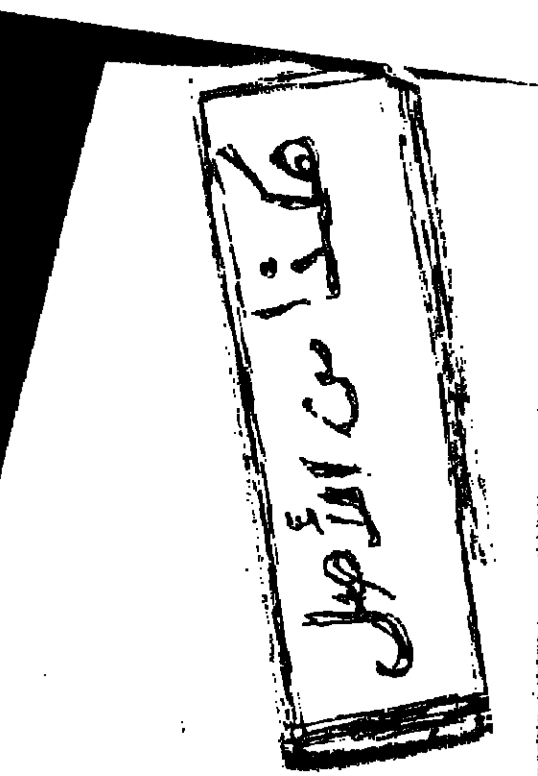
וכל השאר, כל השיפוצים והעיבודים והגלגולים, והביקורות הנלהבות ("תיאטרון גדול באמת") הלא הם כתובים בספר תולדות המחזמר, בערך "עלובי החיים".

"המוזה המודרנית", הצהיר הוגו, "תחוש כי ביצירה קיימים לא רק היפה אלא גם המכוער, המעוות לעומת החינני, הגרוטסקי לעומת הנשגב, הצל לעומת האור". והזקן זיווג אותם צמדים־צמדים, קוואזימודו ואסמרלדה, ז'אן ולאז'אן וקוזט ומריוס וכל האחרים. היפה והמכוער. המצחין והמבושם. ומי שזה לא נראה לו – יכול לסתום את האף.

אריה יאס

> הוגו לבניו: "אל תסכימו לעולם לפירסום מיבחר מחוך כתבי. כל נסיון כזה הוא סירוס, פיחות בכוח ובעוצמה. המסורס הוא גבר שהשאירו בו רק מיבחר מגבריותו. אל תסרסו אותי".

ז'אן ולז'אן נותן לרודפו הנצחי וחסר הרחמים, המפקח ז'אבר, את חייו, במתנה.

שיפודים

משהו:

תמיד כשאתה נוסע עם המשפחה, מחכות בצד הכביש הטרמפיסטיות הכי שובבות.

עוד סקופ גדול

– שלום רב לכם צופים יקרים. אנחנו מאוד מתרגשים כי היום אנחנו עומדים לחשוף לפניכם את אחד הסקופים הגדולים ביותר של האנושות – טוב, של הזמן האחרון. גילינו את ביתו של מר אקו.

הנה אנחנו מתקרבים. הבה ניכנס לחדר המדרגות. אני מבקש את המצלמה לכאן. הנה, זהו האינטרקום של מר אקו. בחיי, אפשר לראות כאן את שמו כתוב, ג. אקו. איזה סקופ! אנחנו ממשיכים ונכנסים לראשונה לחדר המדרגות. או, הנה מישהי. מי את גבירתי?

– אני מנקה את חדר המדרגות.

– של מר אקו?

– כן.

– סקופ, סקופ, סקופ. הצלחנו להיפגש עם המנקה של חדר המדרגות של מר אקו. מה שמך, גבירתי?

– אהרוני מרים.

– אהרוני מרים. סקופ. ספרי לנו גברת אהרוני, איך הוא, מר אקו? מה הוא אומר לך כשהוא פוגש אותך?

– בוקר טוב.

– בוקר טוב. ובערב?

– בערב אני לא מנקה.

– בערב היא לא מנקה. לא צריך. מר אקו הוא אדם השומר על נקיון חדר המדרגות. מר אקו הוא אדם מחונך. האם תוכלי להראות לנו את תיבת הדואר של מר אקו?

– זאת היא.

– לא יאומן, לפנינו תיבת הדואר של מר אקו. צופים יקרים, חשיפה ראשונה. מצלמה, להתקרב יותר הנה. מה זה מבצבץ כאן? השבון החשמל של מר אקו. סקופ. סקופ. כמה הוא משלם? 113 ש"חים. סקופ. אקח חשבון זה איתי, לבחון ולנתח עם מומחים לצריכת חשמל מה זה אומר על מר אקו. סקופ, סקופ, סקופ. מה זה עוד כאן? מכתב, טוב נקרא אותו אחר־כך. סלחי לי שוב, גברת אהרוני, באיזו קומה גר מר אקו?

– בקומה רביעית.

– קומה רביעית. זו קומה אחרונה?

– לא.

– אה, אז הוא לא גר בדירת־גג?

– לא, זו קומה רביעית.

– מר אקו גר בקומה רביעית. סקופ, סקופ. אין זו קומת גג כפי שאפשר לחשוב, אלא קומה רביעית בלבד. בית יפה, דירה מרווחת, סליחה גבירתי. כמה בתי שימוש יש למר אקו?

– לא יודעת.

– סקופ, סקופ, סקופ! מר אקו שומר על פרטיותו. הוא אדם שאינו מתיר חדירה לתחומו. אפילו מנקיו הקרובים אינם יודעים את מספר בתי השימוש שלו. אנחנו ממשיכים הלאה, ועולים במדרגות של מר אקו. אני מדבר עכשיו בלחש, כי אנחנו נמצאים ממש לפני הדלת של מר אקו. סקופ, סקופ, סקופ! צופים יקרים, אפשר לראות בבירור את שמו של מר אקו על הדלת, וכאן למטה שטיח ניגוב הרגליים של מר אקו, סקופ! לראשונה נחשפים עתה פרטים על מר אקו, האיש שרק לפני שעות ספורות היה לא מוכר, ואחרי כתבה זו איש לא ישכח את שמו. מר אקו הוא עכשיו איש מפורסם, ואנחנו הראשונים לחשוף את מקום מגוריו.

סקופ, סקופ, סקופ!

חגי ישראל

אין לכחד עוד שחגי ישראל משנים אט־אט את אופיים. בראש השנה לא שולחים יותר איגרות ברכה, ולעומת זאת קווי הטלפון תפוסים. בערב יום כיפור עורכים ביקור אצל מתקן האופניים לבקש את סליחתו שלא נכנסנו אליו כל השנה. בפסח, המאפה המסורתי איננו דווקא מצה. וגם יש ספקות אם אבותינו יצאו ממצרים עם סוכות מאלומיניום על גבם.

אני רוצה לספר כאן על עוד שני חידושים בתחום החגים, שמן הראוי שיכנסו לספר המועדים:

חג מתן תורה בבאר־שבע

מבאר־שבע שלח לי ישראל ליבנה הזמנה שהוא מצא בתיבת הדואר שלו. דף שנותן מקום למחשבה מחודשת על סיפור שבירת הלוחות במסורת ישראל:

ב"ה
צבאות ה' חב"ד
שכונה י"א באר־שבע

ילדים יקרים
לקראת חג השבועות הנכם מוזמנים
לכנס מתן תורה
שיערך ביום שני ד' בסיון תשמ"ז 1.6.1987 באולם הספורט
של בית הספר גבים (שכונה י"א)
בשעה 4.00 לכיתות ב' ג' ד' ה' ובשעה 6.00 לכיתות ו' ז' ח'
בתכנית:
מתן תורה ה־3299 - מה בא ללמדנו?
שיחת מפי הרב י. סופר רב אוניברסיטת בן־גוריון
מופע קראטה מיוחד (תרגילים, שבירת קרש)
ע"י צפר רבנים הרב **פישל ג'יקובס**
(אלוף הנוער בקראטה של ארצות הברית לשעבר) וחברו

— — — — — — — —

כרטיס כניסה
שם ____ כתובת ____ גיל ____
כיתה ____ חותמת צבאות ה'
הכרטיס תקף רק עם החותמת

יום העצמאות בבית־הספר בצהלה

קורא, שהוא גם עורך־דין שגר בצהלה, שלח לי עמוד כתוב בצבע סגול, הלא הוא צבע הדפסות האלכוהול המקובלות בבתי־הספר.

זהו מכתב מבית־הספר היסודי בצהלה לרגל יום העצמאות. הנה הוא בדיוק, בלי לשנות או להוסיף מלה, כי לא צריך:

להורים שלום,

החלטנו לבצע שינויים במסלול הטיול של כיתות ו'. הטיול יערך, כידוע, ביום ב' 25.5.87, לירושלים.

המסלול החדש כולל את האתרים הבאים: עין־כרם, הכנסיות. הכנסת. המנזר בעמק המצלבה (ליד הכנסת). הר הרצל. רחבת יד ושם. הר ציון. בריכת השולטן וחוצות היוצר.

כפי שאתם רואים העיקרון הוא לבקר באתרים הנמצאים בעיר החדשה, אתרים שבהם נהגו לבקר גם לפני שנת 1967.

בברכה,
שוה, דליה ודבורה

מאיר עוזיאל

מועדון המציצים

החיים לפי הסלנג של "מציצים". סוד הקסם של סרט בן חמש־עשרה. אורי זוהר ואריק איינשטיין כוכבים. הגרופי'ס שלו הם צעירים בני 20 פלוס. היו ילדים בהצגת הבכורה. רואים אותו עכשיו עשרות פעמים בקולנוע ובווידאו. קלאסה. לומדים בעל־פה כל מלה ומחקים כל תנועה. גם ההורים נדבקו. "אל תגידו, סרט גס מבחינה מינית. היופי שלו זה בשפה".

מאת אבי מורגנשטרן

קולנוע "פריז", תל־אביב, קיץ 87'. משעה עשר וחצי בבוקר הם עומדים בתור לקופה שתיפתח עוד חצי שעה. לא דוחפים, לא מקללים. ישראל שידלו, אלון שטיגליץ, אחיו טל ואפי פלמאי – ארבעה חבר'ה בני 20 פלוס־מינוס מרמת־אביב, באים לראות את הסרט "מציצים". לא פעם ראשונה, גם לא פעם שנייה. הם ראו את הסרט כבר יותר מ־150 פעמים רק בקולנוע. בווידיאו רשמו לעצמם עוד איזה מאה צפיות, אבל מי סופר. גם ההורים בבית כבר מדברים וחיים לפי הסלנג של "מציצים".

ישראל שידלו: "זה סרט אדיר. יש בו משהו שדומה ל'מופע הקולנוע של רוקי', אבל זה שלנו, ישראלי. הוא עובד עליך בכל התחומים. בכל צעד שאנחנו עושים בחיים אנחנו חושבים על 'מציצים'. דוגמה? כשרוצים להתחיל עם בחורה, פועלים בדיוק כמו שאריק התחיל בסרט עם מונה זילברשטיין. 'תגידי לי בבקשה' או – 'את פרח אמיתי'". אלון וטל שטיגליץ: "אנחנו יושבים לפחות פעם ביום לראות את הסרט עם אבא. יודעים כל מלה וכל תנועה של המשחקנים בעל־פה. וכשאנחנו הולכים לראות אותו בקולנוע, אנחנו מביאים איתנו בכל פעם 'קליינטים' חדשים".

אפי פלמאי: "פעם חשבו שזה סרט גס. איזה גס? מבחינה מינית, אין בו שום דבר מיוחד. היופי שלו נמצא בשפה. בפנים של אורי, אריק, שיסל. שיסל הכי גדול". "לא נכון, אורי הכי גדול; בעצם כולם גדולים" – מגיבים השאר במקהלה.

– מתי תפסיקו לחיות לפי הקצב של מציצים?

"זה יבוא. בטוח. אבל לא בשנתיים הקרובות. זה הסרט הכי גדול בהיסטוריה. מוסר". אומרים, וממהרים להידחף בפתח הכניסה.

הדלתות של "פריז" נפתחות בערך באחת־עשרה וחצי לפני מסה של אנשים שרוחפים, אבל בעדינות. לפני שהאור כבה צועק מישהו בקהל "גוטה, גוטה", מה שנותן את האות הרשמי לפתיחת הרואלוג ההמוני. מישהו אחר עונה לו: "אני באאאאא!". למי שלא היה ב"מציצים", קשה להעביר את הקור שמקופל במשפטים האלה. הגרופי'ס צוחקים. מכירים את כל הדיאלוגים בעל־פה. כשהאור כבה, מתחיל רעש היסטרי של מחיאות־כפיים. אף אחד לא בא "רק" לראות את הסרט. באים לדבר עם הסרט. לחיות איתו, לצעוק, לצחוק, להתעצבן, לקלל. יש כאלה שמכינים אותך מראש לקראת הסצינה הבאה. כשאריק עורך את הופעת הבכורה שלו על המסך, כולם מוחאים כפיים.

(המשך בעמוד 53)

אורי זוהר. תוריד קטע

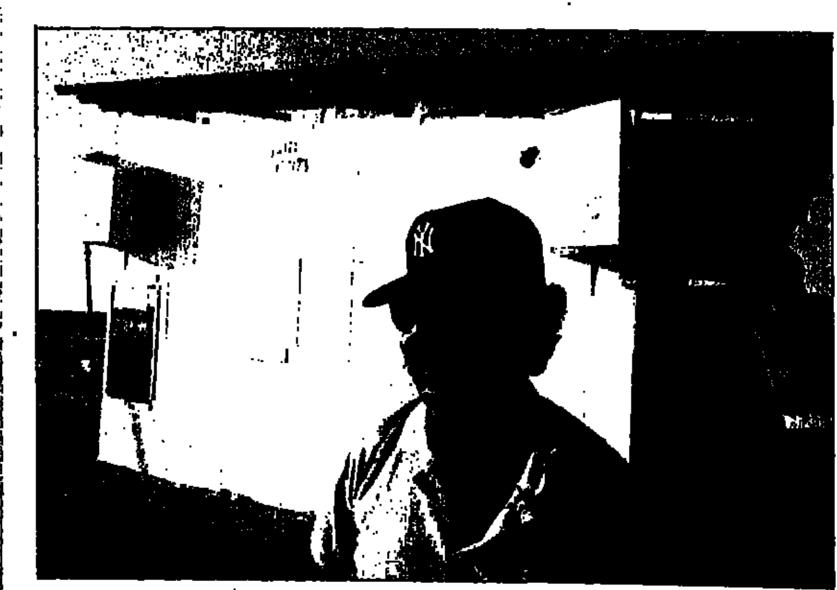
לפני כשנה רצה יצחק קול, שהפיק את "מציצים" יחד עם אורי זוהר, למכור את זכויות השידור של הסרט להקרנה בטלוויזיה הישראלית. הוא התקשר לאורי הביתה והודיע לו על כוונתו. "כמה כסף נקבל מהעניין?" שאל זוהר. קול הבטיח לבדוק.

כשפנה לאורי למחרת והודיע לו על הסכום, אישר זוהר את ההקרנה. אבל "פתאום הוא מצלצל אלי ואומר: 'איציק, יש שם קטע שאני שוכב עם מונה ואומר לה: 'תשתקי תשתקי, אז יבוא לך'. תוציא את הקטע'. אמרתי לו: 'או.קיי'. כעבור שתי דקות הוא שוב על הקו. 'איציק, הקטע עם אלטמן הקטן ששמנו לו אבר מין גדול, ואני ואריק מסתכלים עליו? גם את זה תוציא'. אמרתי: 'או.קיי'. אחרי שתי דקות שוב: 'איציק, הקטע שאני יוצא מהזונה ורוכס את המכנסיים, תוציא את זה'. אמרתי לו: 'אורי, בסוף נצטרך להוציא את כל הסרט'. ואז הוא אומר – ואני כאילו רואה את החיוך – 'הו, סוף־סוף אתה מתחיל להבין'.

"לאחר שהסברתי לו שגם לי יש חלק בסרט, הוא הסכים ללכת ולבקש אישור מהרב שלו. רב שלא ראה את הסרט מימיו. הרב שאל אותו: 'הסרט טוב?' ואורי ענה 'כן, הסרט הכי טוב שלי'. הרב ענה: 'אם כך, מדוע שעם ישראל לא יראה אותו'. אבל הרב לא ידע למה התכוון אורי כשאמר 'הכי טוב'. בסוף העניין לא יצא לפועל".

"אין ספק שהסרט הקדים את זמנו. יש בו דיאלוגים כבירים. אני חושב שגם ל'עיניים גדולות' תהיה תחיה דומה, כי 'עיניים גדולות' מסביר את היחסים בין אורי, אשתו, סימה ואריק. בכל סרט היו מומנטים אוטוביוגרפים. תמיד אריק ואורי אהבו את אותה בחורה. בהתחלה זו היתה מונה, אחר־כך – סימה".

הצריף של אביגדור צברי (למעלה); יחיא צברי והקיוסק (משמאל); הגרופי'ס ישראל שידלו, אלון וטל שטיגליץ ואפי פלמאי (מימין); שיסל היום (למטה): עדיין מדברים בהתרגשות על התקופה ההיא.

בית עם תו־תקן

כיום מובן לכל יזם, מתכנן או קבלן, כי אנשי מכון התקנים הישראלי מלווים את הבנין משלב התיכנון, ועד לשלב איכלוס הבתים כשסמל תו התקן על המוצרים משמש עדות לאיכותם.

כל הבונה לעצמו בית נפגש עם מכון התקנים הישראלי. זה קורה כבר בתחילת הדרך, כאשר הוא נדרש על פי תקנות התיכנון והבניה להזמין את אנשי מכון התקנים לבדיקות הבטון של שלד הבנין ובדיקת טיב ההתקנה של מערכת השרברבות בבנין, לצורך קבלת היתר הבניה. אלו הן בדיקות האיכות המינימליות הנדרשות על פי תקנות התיכנון והבניה.

הבונים הנבונים ישארו צמודים למכון התקנים עד סוף תהליך הבניה, בבחירת חומרי הבניה הנושאים תו־תקן והזמנת בדיקות נוספות של מערכות שונות בבנין. מכון התקנים מציע מיבחר שירותים לענף הבניה, לעיתים על פי דרישת הרשות המקומית או על פי דרישת הלקוח, בין אם הוא קבלן עצמאי, או חובב, אשר בונה באופן חד־פעמי את ביתו בשיטת "בנה ביתך".

השירותים הנוספים המוצעים הם: בדיקת אלמנטים חשובים במיבנה אשר פגם בהתקנתם או יצורם או אי התאמתם לתקן הישראלי עלולים לגרום בעתיד לנזקים כספיים ועוגמת נפש לדיירים. מהנדסי מכון התקנים ממליצים על מספר בדיקות עיקריות לקבלנים ובעיקר לבונים בשיטת "בנה ביתך", כבודדים, במסגרת עמותות, או התאגדות בקבוצות להקמת ישובים קהילתיים:

• בדיקת אטימות המעטפת החיצונית של הבנין הכוללת את הגג, קירות וחלונות. השנה מפעיל המכון שיטה תרשה־יחסית לבדיקת אטימות של גגות רעפים, בנוסף לבדיקות האטימות הרגילות. כדוגמא לבדיקה מקיפה אפשר לציין את הישוב הקהילתי החדש, "כוכב יאיר", אשר וועד תושביו הזמין במרוכז את המכון לבצע שם את הבדיקות.

• בדיקת טיב הנגרות בבנין – דלתות ותלונות, כולל בדיקת החומר וגם מוצרי אלומיניום. המכון בודק את העמידות, בהולם, בעומס סטטי, ובתנאי לחות שונים את תפעול הדלתות והחלונות, אחוז המילוי, אטימות למים ואויר, טיב הציפוי בתריסים וחלונות אלומיניום את עמידות הצבע באור.

• במכון פועלת יחידה מיוחדת לבדיקת רעפים, אריחי ריצפה ואריחי קיר (חרסינה וקרמיקה).

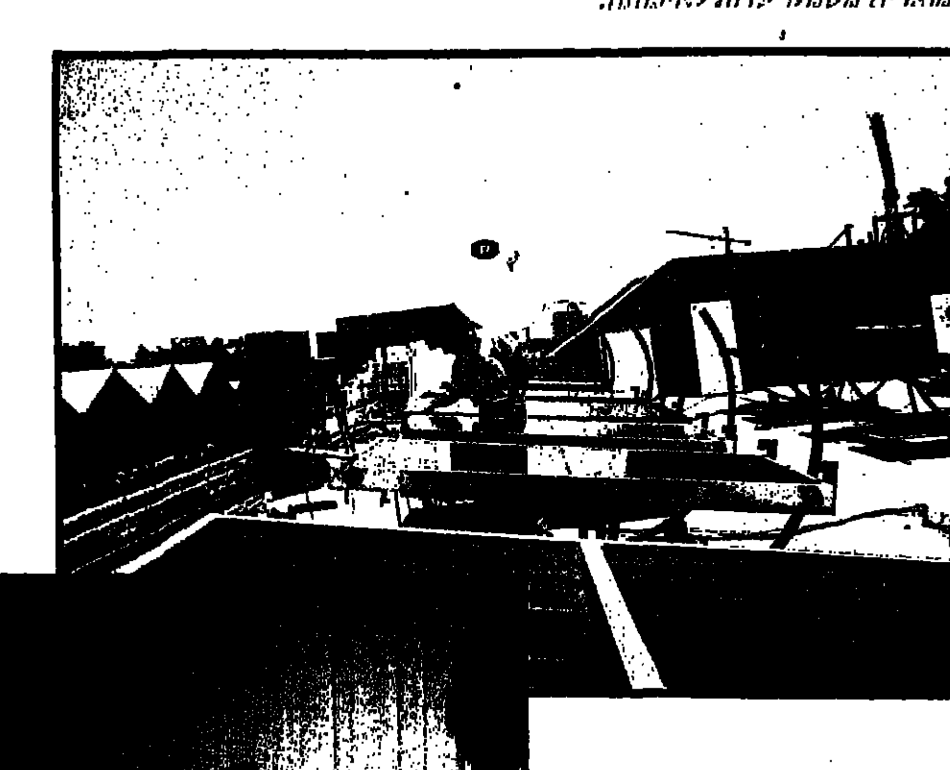
• עם הכנת התשתית ופיתוח השטח: כבישים, מדרכות ומעשי חניה – יש חשיבות לביקורת מקצועית על ידי גוף מקצועי ובלתי תלוי כמכון התקנים.

• השוק המקומי מוצף סוגים רבים של חומרי איטום ובידוד טרמי, רובם מיובאים, שלא עברו בדיקת מכון התקנים. לקבלנים ולמתלבטים עוזר המכון בבדיקת התאמת חומרי האיטום החדשים לתקן הישראלי.

• המעבדה לאלקטרוניקה במכון תבדוק גם את טיב התקנת אנטנה מרכזית לטלוויזיה.

• בדיקות נוספות לבנינים רבי־קומות: תאורת חירום, גרסור חירום, טלפון פנים, וחומרי ציפוי בקירות החיצוניים.

• במסגרת ההתארגנויות להקמת שכונות וישובים בסגנון "בנה ביתך" (כמו בישובים "כוכב יאיר" ו"מכבים") ניתן להתקשר עם מכון התקנים לביצוע בדיקות מיוחדות, שיתבקשו בנוסף למהנדסי הפיקוח בשטח. הרבה נזקים ועוגמת נפש לדיירים אפשר היה למנוע, אילו הוזמנו אנשי המכון לבדיקות עוד בשלב הבניה.

"בנה ביתך" על פי התקן

רכישת קניית מוצרים העומדים בדרישות התקן נכנסה כבר לתודעת הצרכן הישראלי, בבניית בית, קל וחומר, ראוי להקפיד על טיב חומרי הגלם.

מכון התקנים בודק ומאשר את כל הפרטים הדרושים ומוסמך להטביע את סימן תו־התקן על המוצר:

בלוקים, פלדה לזיון השלד, מרצפות, מדרגות, שיפולים, רעפים, צנרת ואבזרי חשמל, חומרי שרברבות, כלים סניטריים, אריחי קיר ושיש, סוגים של צבע וטיח וציפויים, ארונות ומטבחים, נגרות דלתות, חלונות, תריסים ותריסים מיגוניים.

בנוסף, בודקים במעבדות המכון גם אנטנות, מנעולים, שעונים, מעליות, חומרי בידוד, מערכות אינטרקום, גלאי עשן, מתקני גז מרכזיים והתנתקות, חומרי בניה בקירות.

קיימים מספר מוצרים ביתיים הקשורים בבטיחות ובבריאות הציבור, שלגביהם קיימת חובת תו־תקן תקני ושיווקם: דודי שמש, קולטי שמש, תקעים ובתי שקע, נורות ליבון, מטפים לכיבוי אש, מקררים ומקפיאים, מכונות כביסה, מעליות ועוד.

בדיקות התקנה למערכת סולרית

מערכת סולרית ביתית היא דוגמה טובה לחיוניות בדיקת המוצר והתקנתו. עשרות משווקים ומתקינים של מערכות סולריות מציעים ביום מיגוון של מוצרים, שיכול לבלבל את הצרכנים. צרכנים נבונים מקפידים לרכוש מערכת סולרית, שכל אחד ממרכיביה מסמן בתו־תקן, וכך מבטיחים את טיבם ובטיחותם. תיפקודה היעיל של המערכת תלוי במידה רבה באופן התקנתה. לכן פירסם מכון התקנים הישראלי תקן מיוחד המתייחס לאופן התקנתן של מערכות סולריות דירתיות, תקן שבא להבטיח, כי המערכת כמיכלול תפעל בצורה הטובה והיעילה ביותר. מערכת שהותקנה בפיקוח מכון התקנים מסומנת בתו־תקן להתקנות, בנוסף לתו־תקן לאוגרים ולקולטים.

כיום אפשר לזקוף לזכות מכון התקנים הישראלי שיפור ניכר בטיב ואיכות הבניה בישראל בעשרים השנים האחרונות. בתיאום עם משרד הבינוי והשיכון, הצליחו לדרוש מכל הקבלנים לבניה ציבורית, להשתמש רק באלמנטים נושאי תו־תקן ישראלי. ההקפדה על איכות חומרי הבניה בבניה הציבורית השפיעה על כל הבניה בארץ. כיום מובן לכל יזם, מתכנן, או קבלן, כי אנשי מכון התקנים הישראלי, מלווים את הבנין משלב התיכנון, ועד לשלב איכלוס הבתים כשסמל תו התקן על המוצרים משמש עדות לאיכותם.

רשימה מלאה של המוצרים הנושאים תו־תקן ויצרניהם מופיעה בחוברת "המוצר" אותה ניתן לקבל במכון התקנים הישראלי, ברחוב האוניברסיטה 42, תל־אביב.

עצות שימושיות לבניה עצמית

מאת לילך ניצני

כאשר שרו אצלנו "קח לך אשה ובנה לה בית" – לא האמין איש, שניקח זאת ברצינות. אבל עובדה: יותר ויותר ישראלים עומדים לפני הגשמת מילות השיר, או מתכונים/מקווים וחולמים... על בית משלהם. ואין צורך לומר, שזו ההשקעה הכספית הכבדה ביותר של משפחה ישראלית ממוצעת.

צאו וראו מה קורה: מגרשים, שמקצה מינהל מקרקעי ישראל בתכניות "בנה ביתך" – נחטפים כמו באנטים טריים. ידוע על ישובים במרכז הארץ, בהם צפויה הקצאת מגרשים רק בעוד שנתיים־שלוש, אך הרשויות המקומיות וחברות הפיתוח אינן יכולות לעמוד כבר היום בלחץ הפונים, שמספרם עולה עשרות מונים על מספר המגרשים.

בשכונות ישנות של בתים פרטיים, שהוקמו בשעתן כ"שיכונים", בני הדור או שניים, לעולים חדשים, צומחים קוטג'ים מפוארים.

יהודה ושומרון ניבנות במידה רבה מהנהירה אחר איכות החיים, שמבטאים הדשא, כמה עצי פרי וערוגת הפרחים.

בערי הפיתוח עומדות אלפי דירות שוממות, אך יש ביקוש ל"בנה ביתך".

מאות מיליוני הדולרים המושקעים מדי שנה בתעשיית "בנה ביתך" לצורותיה, מחייבים הקפדה וזהירות רבה בקבלת ההחלטות: בחירת אנשי מקצוע – מן המתכנן ועד אחרון המבצעים, רכישת החומרים, הציוד והריהוט וכד'. כל טעות עולה מאות ואלפי שקלים.

אך אם העיצוב, הצורה והצבעים הם עניין של טעם אישי – הרי על איכות הביצוע וטיב החומרים חובה להקפיד. הבעייה היא, שדווקא באלה אין "האיש ברחוב" מתמצא. ומי שמתמצא הוא בדרך־כלל בעל עניין – ולך תאמין...

מנסיוננו שלנו ומנסיונם של חברים שבנו ביתם בשנים האחרונות, אני מרשה לעצמי לעוץ כמה עצות מועילות:

- לפני המעשה, לכו לשאול בעצת אלו שכבר עברו את החוויה. העסק יקר מדי מכדי שתתגלחו על זקנכם שלכם.
- הקפידו על רכישת חומרים ומוצרים הנושאים תו תקן. תו התקן מיועד בדיוק למטרה זו, של מניעת הכשלות בנושאים שאינו מבינים בהם.

במכון התקנים הוסבר לנו, כי ניתן להזמין גם בדיקות ביצוע של מערכות (כגון מערכת סולארית וכד'), שהרי גם החומרים הטובים ביותר לא יועילו אם יותקנו בצורה שלומיאלית... יש בין הרשויות המקומיות כאלו הדורשות עריכת בדיקות אלו. אחרות מסתפקות בבדיקות שמחייב החוק: בדיקת הבטון וטיב התקנת האינסטלציה הסניטרית על ידי מכון התקנים. ובכל מקרה אתם רשאים, כמובן, לדרוש מן הקבלן גם את הבדיקות האחרות. מיתקן החשמל ביתי, אגב, חייב בביקורת של חברת החשמל, אשר ללא אישורה – לא תחוברו לזרם.

- הסתייעו במהנדס־נפקח, או איש מקצוע צמוד, שיוצג את האינטרס שלכם בפיקוח על האיכות והעמידה במפרטים. לאחרונה גוברת הנטייה להעסיק אדם כזה בשכר ולא על בסיס אחוזים.
- השוו מחירים. קיימים הפרשים משמעותיים בין ספקים שונים במחירי אותם מוצרים ושירותים. זכרו: לא תמיד מה שיקר יותר – טוב יותר. ובוודאי, לא כל מה שבא מחו"ל – טוב יותר.

אחרי הקמת השלד (והעשוי, בכל מקרה, מחומרים "כחול לבן") מתחילות התלבטויות גדולות. התעשייה הישראלית מציעה היום חומרים ומוצרים איכותיים, בעיצובים מתקדמים ובגימור מעולה. ברוב המקרים תמצאו אלטרנטיבות יוקרתיות ויקרות מיבוא וכן מוצרי יבוא זולים, שיש לבדוק בזהירות רבה את איכותם.

- אם יש לכם זמן ואתם יכולים להרשות לעצמכם להיות הקבלנים של עצמכם – אתם יכולים לחסוך כסף רב. אם זמנכם יקר – תזדקקו לקבלן.

אפשרות נוספת הקונה לעצמה שביתה במקומותינו: "קבלן שכיר" – אשר תמורת שכר קבוע מורנצץ עבודתכם, אוסף הצעות מחיר, ומבצע על־פי החלטותיכם. בכל מקרה, חשוב לבחור את כל מי שאתם זקוקים לשירותיו – אדריכל, קבלן בעל מקצוע, או ספק, על פי המלצות ולאחר ביקורים ופניות בבתים בהם עבד, או להם סיפק את החומרים. אל תתביישו לבקש כתובות ואל תהססו להתדפק על דלתות, לחקור ולשאול.

הרי כאשר תיכנסו בשעה טובה לביתכם החדש ותשעו "בנו ביתם" חדשים, להתייעץ עמכם...

שיהיה לכם בהצלחה – ובשעה טובה.

מוסף מיוחד

בנה ביתך

הפקה: "שיווק" מוספים מיוחדים במעריב

אחראית: חגית תגורי

עריכה: אורנה פורת

עיצוב: מרק בלדווויס

ארגון: אורי דגן ("מעריב")

מערכת: 03-332062

שיווק – מוספים מיוחדים במעריב

יש אבנים עם לב אדם

אקרשטיין צבי בע"מ – מוצרי מלט לפיתוח סביבתי כולל ולבנייה

שנים רבות התחבטו אדריכלים ובונים בישראל בדילמה הקשה, מאילו חומרים לבנות בארץ עם אקלים קשה כשלנו. החומרים העמידים בפני תנאי הסביבה הקשים שיוו לבניינים ארוס קודרת ומוצרי הפיתוח הסביבתי שהיו בנמצא – אמנם נאים היו, אך פגיעים מאד ומתכלים.

עכשיו נמצא סוף־סוף הפתרון. התשובה של מהנדסי "אקרשטיין צבי בע"מ" לדילמה "חזק או יפה?" היא נחרצת: "חזק מאד ויפה מאד!"

סימון רב של מוצרי המלט לפיתוח סביבתי ולבנייה של החברה הוותיקה (60 שנות פעילות בישראל) עמידים בכל תנאי מזג האויר. הצבעים בהם משתמשים בקווי הייצור של החברה הם צבעי באייר הידועים מגרמניה: צבעים שאינם דוהים ואינם מצריכים פעולות אחזקה כלשהן.

הפשטות בהרכבת מוצרי "אקרשטיין צבי בע"מ" מאפשרת ללקוח לבצע את העבודה אפילו בשיטת "עשה זאת בעצמך", באשר העיצוב המדוייק והגימור המושלם של כל יחידה ומוצר הופכים את עבודת ההרכבה על פי היעוץ וההיכוון של אדריכלי המחלקה הטכנית של אקרשטיין לחוויה משפחתית, שתחושת סיפוק עצומה בצידה.

עמידותם הגבוהה של המוצרים ותואם האסטטי היקנו לאקרשטיין בע"מ את הבכורה בשוק המוצרים לפיתוח סביבתי כולל בישראל. סיור בשכונות יוקרה וביקורים באותם יישובים חדשים שאיכות החיים הגבוהה היתה נר לרגלי המתכננים אותם מעלים, שבישראל של סוף שנות השמונים הולכים כיום יותר ויותר על אקרשטיין – תרתי־משמע!

ביישובים ככוכב יאיר, כפר המכבים, גבעת הראדאר ואחרים, הופכים הרחובות המשולבים של אקרשטיין את עצם הכניסה ליישוב לחוויה נעימה, כשהתחושה היא של טיול נעים בחצר אחת גדולה. הילדים משחקים אמנם במרחב כולו אבל האבנים המשתלבות, האדניות וריהוט הרחוב גורמים לכך, שערנות הנהג גוברת, מהירות הנסיעה יורדת והרחוב – לא בטיחות על חשבון נוחות אלא כמיטב התיכנון המקורי של אקרשטיין. היינו, מקורות אמינים של בטיחות ונוחות גם יחד.

מנהל השיווק והמחלקה הטכנית של "אקרשטיין צבי בע"מ", מיכה הירשברג, מונה בתשובה לשאלתנו שכונות שונות רבות ביישובים וותיקים, שתושביהם ראו בביקורם

ההצלחה הגדולה שלה וכן הפרוייקטים שנעשו עד כה, הגבירו את מודעות הרשויות המקומיות ליתרונות ריצוף באבנים משתלבות. גם ברשויות מעדיפים כיום את הריצוף באבני אקרשטיין על פני כל תחליף אחר.

ולא רק הרשויות. תושבים רבים ברחובות שבהם יש ריצוף משולב, החלו מזמינים "אקרשטיין" גם לחצרותיהם.

כדי להיענות לדרישות הקהל פתחו במיפעל קווי ייצור חדשניים למוצרי פיתוח סביבתי כולל. סיור שתוכנן להיות רק ביקור חטוף בווילות, שכולן כמעט על טהרת מוצרי החברה, הפך להיות טיול נעים להתרשמות ממשכת מחכו־

הקיר שצולם בבסיסי צה"ל ובסדנאות השריון אי־שם: טנקים, נגמ"שים ורכב קרבי משוריין אחר, נראים נוסעים על משטחי טיפול וחניה מרוצפים ב... אבנים משתלבות ואריחי ריצוף של אקרשטיין!

באחת התמונות ניכר בעליל, שאפילו זחלים חסרי שרשראות אינם פוגעים במשטח המרוצף!

יתרון נוסף שעליו למדנו מביקור בבתי לקוחות אקרשטיין, גם הוא נובע מתכונותיו המודולריות של קו המוצרים כולו. השימוש באריחי הריצוף ובריהוט הגן של החברה מאפשר ללקוחות המעוניינים ב"שינויי אוירה" לאחר שנים אחדות לפרק את התשתית הקיימת ולהרכיבה באופן שונה ובעיצוב אחר, בהתאמה מלאה לשינויים בבית או בגינה, והכל כמובן, בעלות נמוכה ביותר. חומרי הגלם הרי עמידים, הצבעים אינם דוהים, והגימור המושלם אינו נפגם כתוצאה מהפירוק וההרכבה מחדש של מוצרי "אקרשטיין צבי בע"מ".

להיות מרוצה עד הגג – רעפים מבטון לחץ

כמו, שהוא חלוץ בתחום אריחי הריצוף והאבנים המשתלבות, שוקדים באקרשטיין על שיפור איכות חיינו גם ממעל. קו ייצור, מהחדישים והמשוכללים מסוגו בעולם, מייצר במיפעל הרעפים של החברה (לשעבר מיפעל רעף גרין), מבטון לחץ.

מנהל המחלקה הטכנית של "אקרשטיין צבי בע"מ", מסביר את יתרונם של רעפי הבטון על פני רעפי החרס השכיחים בישראל, בעמידותם הגבוהה בפני עצמים ובפני חדירת מים. רעפי הבטון מעוצבים בדיוק רב ובגימור המאפשר הנחה מושלמת המוסכת את הרעש הטורדני של רעפים זעים ומתנכבים זה בזה בסערות חורף.

תהליך הייצור הייחודי מאפשר לאקרשטיין לייצר בשבילך בדיוק את הרעף הרצוי בצבע ובגוון המתאים לתיכנון הסביבה והבית.

הבדיקות [illegible]

[illegible]

נות העיצוב הזאת, הגימור המושלם וההרמוניה האסטטית שבכל חצר וחצר.

זה מתחיל משביל הגישה לבית – משטח אחיד, של מרצפות קלדוליט – המיוצרות בתהליך סודי, שמעניק גימור מושלם ונוח גם להליכה ברגליים יחפות, עולה במדרגות נאות, המוליכות בנוחות למיפלס גבוה יותר בגינה, דרך קירות תומכים ומדרגות מדורגים בערוגות פרחים מרסיבות (עד שלא נגעה בהן ממש, היינו בטוחים, שאלו חביות עץ מוקצעות).

מחצרות פנימה ניתן היה להתרשם מאלמנטים לתיחום ערוגות הפרחים ומריהוט הגן – ספסלים ושולחנות בשלל צבעים וגוונים, מעוצבים אמנם בסגנונות שונים, אבל כולם – עמידים בפני האקלים, בצבעים שאינם דוהים וחשוב מכל – בטוחותיים מכל [illegible]

[illegible]

ישובים חדשים כי טוב, נקטו יוזמה, ובהתארגנות על בסיס שכונתי, הפכו את מקומות מגוריהם מעוד סתם ורחוב אספלט מטולא וקודר – לגן־עדן, שלילדים בטוח לשחק בו ולמבוגרים נעים לשוב אליו, בסופו של יום עבודה מפרך. [illegible] מספק מר הירשברג שני נתונים חשובים:

- עד היום לא אירעה, ולוא גם תאונה אחת באף אחד מהרחובות המשולבים הרבים שהקימה אקרשטיין ברחבי הארץ.
- הנתון השני – זה פשוט בדאי! [illegible]

[illegible]

מרצפות

מאת חדוה רמון

"חוסן" ביהוד אינו רק מיפעל למרצפות. "חוסן" יהוד הוא חלק בולט בנוף של יהוד, הוא המאמץ של "הפועל" המקומית. מיפעל עם קשר אמיץ לישובו

במפעל "חוסן" מתמחים בעיקר ביצור מרצפות עם אבני ופילחי שיש, והינו בין המיפעלים הבודדים בארץ המייצרים מרצפות בגודל 40X40. בייצור מרצפות אלה מרכיב גדול של עבודה ידנית.

על חברת "חוסן"

"חוסן" הינו אחד המיפעלים הוותיקים בארץ, עם ידע ויוקרה, אשר הוכיח עצמו בתחום ייצור המרצפות. מנהל הייצור, יצחק אהרוני, הינו אחד מוותיקי ענף המרצפות, ואולי אף הוותיק מכולם.

לא בכדי צבר מפעל "חוסן" יהוד מוניטין ברחבי הארץ, הרבה בזכות אהרוני, אשר מאחוריו כ־55 שנות ידע, ניסיון ועבודה.

מנכ"ל החברה, ששון אהרוני, נטל על עצמו את הפעלתה בראשית שנות השבעים, והוא זה אשר דואג גם להמשיך ולקיים את המוניטין והרצון הטוב, הניתן לציבור הלקוחות משך כל שלבי מגעיו עם החברה.

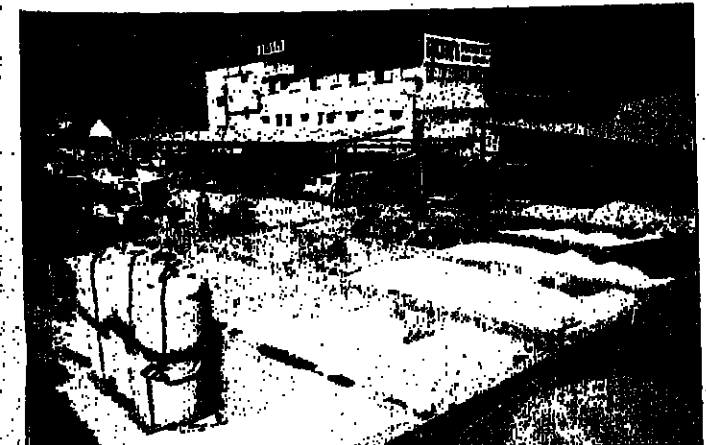
הטיב והאיכות של מרצפות "חוסן" והשירות האישי והאמין, הביאו חוג לקוחות רחב למפעל.

מיהו יצרן טוב

- יצרן טוב הוא זה אשר שמו הולך לפניו מפה לאוזן ולא רק במישאלי דעת קהל.
- יצרן טוב הוא זה אשר הוכיח עצמו במשך השנים, בטוב הייצור ובשירות האמין.
- מרצפות יפות במיגוון רב בתצוגה מתמדת – עוד הוכחה ליצרן טוב.
- החשוב מכל: יצרן אשר ייצורו עומד בביקורות של מעבדות מוסמכות, כמו הטכניון ומכון התקנים.
- יצרן טוב הוא יצרן שאפשר לפנות אליו גם לאחר הרכישה.

בייצור כל סוגי המרצפות ובעיקר בסוגים היקרים, יש חשיבות רבה למומחיות ולידע המקצועי של המומחה העומד מאחורי הייצור והאיכות.

ידע, ניסיון בעבודה ושליטה בכל סודות המקצוע – הם אשר יביאו למרצפות באיכות מעולה.

ל"חוסן" אוסף גדול של דוגמאות ויחודיות, אשר הוכיחו עצמן ביופי ובחוסן במשך שנים.

מוצרי החברה נושאים תו־תקן בפיקוח מעבדות הטכניון ובמוסגרת מכון התקנים. המרצפות מוצרות על טהרת חומרי המחצבים ואינן מכילות מרכיבים אורגניים (חומרים פלסטיים).

מפעל "חוסן" (כולל תצוגה) נמצא באזור התעשיה ביהוד, טל' 03־362636. המשרד הראשי (כולל תצוגה) נמצא בתל־אביב, ברח' לבונטין 12, טל' 03־622955.

את מרצפות "חוסן" ניתן להשיג ברחבי הארץ.

- ★ כל בו בניה – רח' בן צבי 31, באר־שבע, טל' 057־75824
- ★ קרמיקה דרום – (כחלון) – רח' העבודה, ליד השוק, אשקלון, טל' 051־22360
- ★ אחים ניסן, אזור התעשייה, בית שמש, טל' 02־915552
- ★ תפארת הקרמיקה, רח' הרברט סמואל 31, חדרה, טל' 06־333515
- ★ צ'דנינסקי, אזור התעשייה, ערד, טל' 057־957733
- ★ בלוק יפיע, כפר יפיע, נצרת, טל' 06־551006
- ★ מרצפות כפר סבא, רח' בן גוריון, כפר סבא, טל' 052־453004

עידוד מיוחד שאבת החברה מן העובדה, שבמשך 9 השנים האחרונות בהן נערכים מישאלי דעת קהל בענף המרצפות – כובשת "חוסן" את המקום הראשון.

על כך "חוסן" אסירת תודה.

מר ש. אהרוני מנכ"ל "חוסן" מקבל תעודת המוצר המומלץ מידי השר [illegible]

רצפת פרקט אצלך בבית? אין קל מזה!

פרקט שוויצרי • עץ טבעי • קל לניקוי ואחזקה

שרותי בינוי ואדריכלות - עושים לך ריצפת פרקט - פרקט

חידוש יוקרתי פרקט עץ בביתך!

ריצפת הפרקט היוקרתית מבוקשת לאחרונה מאוד בעולם - וגם בישראל. הפרקט המודרני הינו ריצפה אידיאלית ומצטיינת בקלות האחזקה (די בניגוב במטלית לחה) ובאריכות ימים.

שירותי בינוי ואדריכלות מרכיבה פרקטים של BW השוויצרית, מגדולי יצרני הפרקט באירופה, המייצרת פרקטים בדוגמאות מקסימות ובמיגוון סוגי עץ אלון, וונגה, טיק וכו'.

ההשקעה בריצפה מהודרת זו משתווה למחיר שטיח, שיש או קרמיקה.

אריכות ימיה, והאפשרות לחדשה גם לאחר 10 שנים, הופכת אותה להשקעה כדאית במיוחד. לכן ניתן למצוא פרקט BW לא רק במישכן נשיאי ישראל ובוילות יוקרתיות, אלא גם בבתי דירות. הרכבת הפרקט בדירות שעוברות שיפוץ הוא פשוט במיוחד, כי אין צורך לפרק את ריצוף הישן.

שרותי בינוי ואדריכלות בע"מ,
רח' ז'בוטינסקי 35 (בנין עסיס), רמת־גן.
טלפון: 03־7512154.

קיר מאבן (תומך) יפרח...

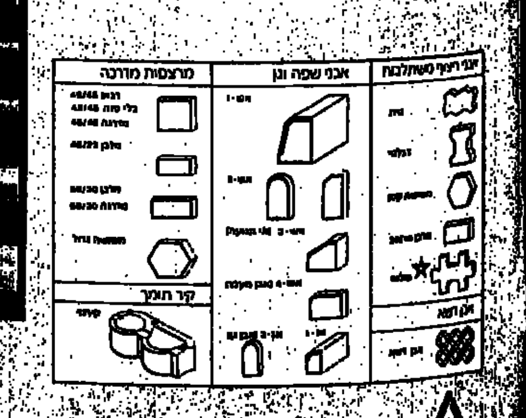
נתיבי נוי

נתיב ההצלחה

חברת "נתיבי נוי" הוקמה על ידי משפחה טובה וידועה, בעלי מניותיה הן חברת אשטרום (ע"י חברת הבת שראבטון), סולל בונה (ע"י חברת הבת "אבן וסיד") ומפעל מ.ל.ט של קיבוץ תל־יצחק. בשלוש שנותיה הצליחה להגיע לייצור ולשיווק של כ־750,000 מ"ר אבנים משולבות, מרצפות מדרכה, אבני שפה, אבני גן וקירות תומכים. עם לקוחותיה נימנים מוסדות ציבור, רשויות מקומיות, קבלני פיתוח ובנין ואנשים פרטיים. המיכשור המתוחכם מאפשר את הפעלת המיפעל כולו על־ידי 35 עובדים בלבד (כולל מינהלה). מנהל החברה הוא ישראל משולם ומנהל המיפעל – אברהם מעוז.

אבני ריצוף משתלבות	אבני שפה וגן	מרצפות מדרכה
[illegible]	[illegible]	[illegible]

קיר תומך

"קיר נוי" FLORAKRON קיר תומך פורח.

פותח בשוויץ ובגרמניה. משמש למטרות תמיכה, שימור והגנת מדרונות בקיר מבודד רעש ולגדרות בגבהים שונים.
פאזלתי – אבן המשתלבת הרשומה בשני הכיוונים.

כל מוצרי "נתיבי נוי" נושאים תו תקן.

משרד ראשי והמיפעל: אזור התעשיה החדש, יבנה, טל' 08־437255, 438640, 438635. לאזור חיפה והצפון: "עמלן בע"מ", רח' הנביאים 2, חיפה, טל' 04־672101.

שיש — אמנות מן הטבע

"וכל אבן יקרה ואבני שיש לרוב"
(דברי הימים א' כ"ט ב')*

בית פרטי

השימוש בשיש לריצוף ולציפוי מקנה למשתמש יתרונות רבים. השיש הינו חומר חזק ועמיד, השומר על יופיו המיוחד לאורך שנים.
לכל סוג שיש אופי וייחוד משלו, ובהתאם לכך האווירה שהוא משרה בבית. מכל סוגי הריצוף הקיימים, השיש הינו המתאים ביותר לתנאי האקלים הים־תיכוני שלנו, משום היותו חומר ש"צמח" באזור.
כולנו מכירים את ארמונות הפאר העתיקים, העשויים שיש ומפארים רבות מערי אירופה. אלה הם העדות הנאמנה ביותר לאיכותו; המתבטאת בחוזקו ובשמירת יופיו ועיצובו הטבעי, במשך אלפי שנים.
המיגוון הרחב של סוגי השיש הקיימים, מאפשר ללקוח אפשרויות בחירה רבות. לכל סוג גוונים ודוגמאות, אשר נוצרים בטבע בתהליכים המשכים מאות ואלפי שנים. במהלך תצורתו נוצר מגוון של גווני השיש, המאפשר את הבחירה. אך אליה וקוץ בה: לא כל סוגי השיש מתאימים לריצוף, סוגים מדהימים ביופים אינם מתאימים לעיתים למטרה זו, בגלל היותם רכים, סופגניים ורגישים לכתמים למיניהם.
רוב רובו של השיש הנמכר כיום בישראל מיובא מאירופה. האירופאים הינם המומחים הגדולים בעולם בנושא זה, ובארצות כאיטליה, יוון ופורטוגל ניתן למצוא אלפי מחצבות שיש.

למרות הקידמה והפעלת מיכון אוטומטי באתרי החציבה, לא נגרע חלקו של האדם בטיפול בשיש, וכל יצרן המכבד את עצמו, אינו מסתפק בתהליכים הממוכנים וממיין קניית את השיש לסוגיו, על מנת להפיק את החלקים הטובים והיפים ביותר.
לפני שנים אחדות החליטו במרצפות זהבי, יצרני המרצפות הידועים, לעסוק גם בנושא השיש. זאת, על מנת להבטיח ללקוחותיה אפשרויות רבות יותר בבחירת החומרים לריצוף דירתם. אך בניגוד לרבים אחרים הוחלט בחברה, לספק אך ורק שיש מן האיכויות המתאימות והטובות ביותר.
לאחר בדיקה קפדנית נבחרו מחצבות אחדות באירופה, אשר תוצרתן נחשבת למעולה בעולם. עם מחצבות אלו מסוכמים הסכמים, אשר מגדירים את סוגי החומר ואת רמת המיון הנדרשת לצורך האספקה ל"מרצפות זהבי" בארץ. מיון סוגי השיש השונים ובדיקתם, נעשים על־ידי אנשי החברה הישראלית הן בחו"ל והן בישראל, וכך מבטיחה החברה ללקוח את השיש המעולה ביותר, בכל אחד מהסוגים שיבחר.
הידע הרב שהצטבר ב"מרצפות זהבי" במהלך השנים, מאפשר לאנשי המכירות של החברה לספק לכל לקוח ייעוץ ברמה גבוהה, בהתאם לצרכיו. החברה אינה מסתפקת ביבוא השיש ובמכירתו, והיא מספקת את מיכלול השירותים הכרוכים בו. היא מעסיקה מספר גדול של רצפים, שהתמחו בריצוף שיש ואשר מכירים ובקיאים בדרכי הטיפול המיוחדות הנדרשות. במקביל, היא מספקת את מיכלול המוצרים הנילווים – גרמי מדרגות, ספי ריצוף ולוחות תואמים לשולחנות ולמטבחים, בצד אריחים בגדלים שונים ומגוונים, המתאימים לריצוף ולציפוי קירות.
התמורה של "שיש ומרצפות זהבי" בנושא זה בשנים האחרונות והחלטה "ללכת על הטוב ביותר", חיקנו לה מוניטין ויצרו מודעות רבה בקרב הציבור, לאיכות השיש של "זהבי".
לחברה אולמות תצוגה בתל אביב, בירושלים ובראשון לציון, בהם יכול הלקוח לבחור ולבחור את סוג השיש המתאים לו, להשיג את בעל המקצוע שיבצע עבורו את העבודה בצורה הטובה ביותר, ולקבל ייעוץ מקצועי על אופן הריצוף בשיש והטיפול בו במשך השנים.
שיש הוא נושא לאהבה. זוהי מלאכת אמנות שיצר הטבע, וכמו שכיית אמנות – אנו יכולים לבחור את זו הנושאת חן בעינינו, ולהשתמש בה להנאתנו.

* זהו קטע מרשימת החומרים המשובחים שהוכנו להקמת בית המקדש.

אורי זוהר בסרט ועם מונה זילברשטיין (משמאל): "הסרט הכי טוב שלי".

מועדון המציצים

(המשך מעמוד 44)

קריקה. כשרואים את אורי זוהר, קצת מסטול, יושב על הסקה, לא מגולח, מגודל שיער פרא, לועס באנרטיוזיות מלפפון, התשואות גוברות והולכות. מישהו צועק: "זה היה הגבר של המדינה". הופעת הבכורה של שיסל "משכיבה" את כולם על הרצפה.

"מציצים", הסרט שיצא לאקרנים ב־72', זכה בשנים האחרונות להיכלל בז'אנר המכובד שנקרא cult movies. תופעה היסטרית. בעולם זו גם תופעה מוכרת. ככל שהשנים עוברות, הסרט זוכה לעדנה גדולה יותר. בדיוק כמו "רוקי הורור פיקצ'ר שואו", אבל במימדים לוקאליים. ב"רוקי" גם זורקו אורז ותתיזו מים. הקהל ב"מציצים" לא פחות פנאטי, עדיין לא מביא עימו ציוד אבל משתיק במהירות כל "יורם" שמנסה להקשיב לפס הקול.

מ

חובר כגל נוסטאלגי. לא בטעם שרל'ה שרון ושירי תנועות הנוער, אלא געגועים להומור מיוחד של תקופה קצרה שהיתה ואיננה עוד. געגועים לשני הענקים, אורי זוהר ואריק איינשטיין, ולכל החבורה שעשתה את הבידור הישראלי למשהו אחר. שחקנים שבעטו במוסכמות, סחפו אחריהם את הצעירים והשאירו בצל את ההורים. אולי הפעם הראשונה שבה הורגש כאן "פער דורות" במלוא עוצמתו.

מה סוד הקסם העכשווי של "מציצים"? איך ומתי נולד ה"קאם־באק"? על כך אין לאיש תשובה חד־משמעית.

רנן שור, במאי הסרט "בלוז החופש הגדול", עבר בעבר עם אורי זוהר, ולתלמידיו ב"בית צבי" הוא מארגן פעם בשנה יום עיון על סרטי ה"מאסטרו". אומר רנן: "'מציצים' הוא סרטו הטוב ביותר של אורי, לפחות מבחינת דיאלוגים. הוא נותן לצופה להשתחרר יחד איתו. הגדולה של זוהר – ואיני יודעה אם זה נעשה במודע או באופן אינטואיטיווי – היתה בכך שזהו סרט אירוטי מבלי שייכנס לפרטים הטכניים של המין. הקסם שלו טמון בעיסוק בשוליים. לכאורה, את מי זה צריך לעניין מה קורה עם שני בטלנים תל־אביביים? אבל בסרט הכל נראה־טבעי. אין אנטריפ של במאי".

"מציצים" הוא אכן בעיקרו סרט תל־אביבי. "גיבוריו" הם שני כלומניקים, אריק איינשטיין ואורי זוהר, שחיים בתוך בועה משלהם. שני גברים־ילדים, תקועים בעבר, נאיווים, מסרבים להתבגר, חושבים על זיונים, ים ושתיה. אורי זוהר הוא גוטה, המציל של חוף "שרתון" הישן שגם מנהל מזנון. שיער פרוע, לא מגולח, מכנסיים קצרים. חושב רק איך להנות מהחיים בלי לקחת הרבה סיכונים. רווק. פרפר חופשי שנדמה לו שהוא חי באושר. אבל גם לפרפר יש רגעי בדידות ועזובה. את חיי הרגע שלו הוא חי בצריף על שפת הים, עם שני עוזריו המוקיונים. מדי פעם הוא מוצא פורקן רגעי אצל זונה קבועה.

אריק הוא אלי, נשוי למלי (סימה אליהו), נגן בלהקת קצב. מדי פעם אוסף אליו נערות גרופיות ומגיע איתן לצריף של גוטה. כשהוא מזיין – גוטה, דובידקה ואני מציצים פנימה דרך החור. במי ששיסל אומר: "השמן יחרמן, אבל הרזה יזיין". עוד "משפט מפתח" שהקהל אוהב לצטט. כשהוא מגיע בבוקר הביתה, מחכות לו שם האשה והילדה. החלום נגמר. ויכוחים, צעקות. חזרה למציאות שממנה הוא כל־כך פוחד.

"מציצים" הוא למעשה קומדיה. הכוח העיקרי שלו נובע מהדיאלוגים הנון־שלאנטים, ה"בליכליכים" שבו. על בניית הדיאלוגים האלה עבדו אורי ואריק זמן רב. היום כבר ברור שהם המציאו שפה. שטיקים קטנים, שרק בפרספקטיווה של שנים אפשר לגלות את המטמון החבוי בתוכם. "גוטה גוטה", "או ייה", "מיקרוב", "הופה הופה", "גרר אותי, נגררנו" – מבחר זעיר. מאידך, אפשר גם למצוא שם שורות כמו "אתה יכול להכנס לי לתחת", "את יכולה לשבת לי על הזין", משפטים שאז עדיין נחשבו טאבו. אורי ואריק הוציאו אותם מהארון. השם "מציצים" נבחר כיוון שגיבורי הסרט מציצים זה לנשמתו של זה כמו גם למקלחות של הנשים.

ה

מימסד של תחילת שנות ה־70 לא בדיוק אהב אותם. חיפש אותם בכל הזדמנות. מה שהחבורה ההיא עשתה לחברה הישראלית דאז מזכיר במעט מה ש"האבנים המתגלגלות" עשו למימסד הבריטי המרובע. קראו להם ביטניקים, מסוממים, היפים, בטלנים. ניסו להקיא אותם החוצה. שנה לפני שהסרט יצא לאקרנים נעצרה רוב החבורה שהיתה קשורה בעשייתו בגלל עישון הש"ש. הארץ הזדעזעה.

"בהתחלה עשו כלי התקשורת כותרות אדירות מהעניין הזה. אנשים דיברו על כך יום ולילה. אפשר לחשוב מה בכלל קרה. מצאו סיגריה עם חש"ש. יצרו לכולם אימג' של חשישניקים. פוצצקים. אז היה יותר מכובד להיות זונה. בסרט לא רואים חש"ש. אם היו מנסים להראות בו דבר כזה, זה לא היה עובר בחיים. זה היה מגיע עד לכנסת" – אומר כשיא הרצינות שמוליק בורשנטיין (שמיילך), מי שהיה המפיק בפועל של "מציצים". דוגמה ליחס המימסד כלפיהם אפשר למצוא ב"שוט" של אהרון המציל. הוא נותן סבירות לאורי זוהר הבטלן, "תראה איך אתה נראה, כמו ביטניק: לא מגולח, לא מסורק; הבעייה שלך שלא עשית כלום בחיים שלך: לא עושה, ולא תעשה...".

כשהסרט יצא לאקרנים, בחורף 72', הוא לא זכה להצלחה קופתית. בורנשטיין: "לא כל־כך הבינו אותו. היה גם פיספוס בתיזמון. מסיבות טכניות הסרט יצא בחורף, בעוד שלמעשה הוא סרט־קיץ מובהק".

בדצמבר 72' שיבח מבקר הקולנוע של "מעריב", אהרון דולב, את הצרדים הקולנועיים וטכניקת הצילום של זוהר, אבל מאידך כתב: "קומדיה פאתטית, על סביבה ואנשיה, נהפכה למסיבה של שלאפרים. סיכום מרוכז לשעה ומחצה, הנשמע כלקסיקון מעורבן לשפת הביטויים הגסים של השכונה והרחוב. חזיון אקסיביציוניסטי זה של חישוף עצמי אינו מעניין ביותר. עניין אחר לגמרי הוא סרט באורך מלא, המהפך

(המשך בעמוד [illegible])

צבי שיסל. שביתת רעב.

צבי שיסל. שיער קצוץ, זקן מאפיר. עדיין עם החיוך המפורסם. קפץ לביקור של שבועיים בארץ. מכאן ימשיך לאפריקה. לא לצוד. להשתתף בהפקת שני סרטי פעולה של חברת "קנון". בשנים האחרונות שיסל מתגורר בלוס־אנג'לס ועוסק בעיקר בביום והפקת סרטוני פרסומת. הוא גם כותב תסריט, ומקווה יום אחד להופכו לצלולויד.

"'מציצים'? הרבה שנים לא ראיתי את הסרט הזה. אבל הוא בהחלט עשה משהו לאנשים. בפעם האחרונה שהייתי בארץ, לפני שנה ומשהו, עדיין יכולתי ללכת ברחוב בשקט. היום אני הולך ברחוב וילדים צועקים לי 'גוטה', 'גוטה' ועוד משפטים מהסרט. נהייתי מפורסם", הוא צוחק.

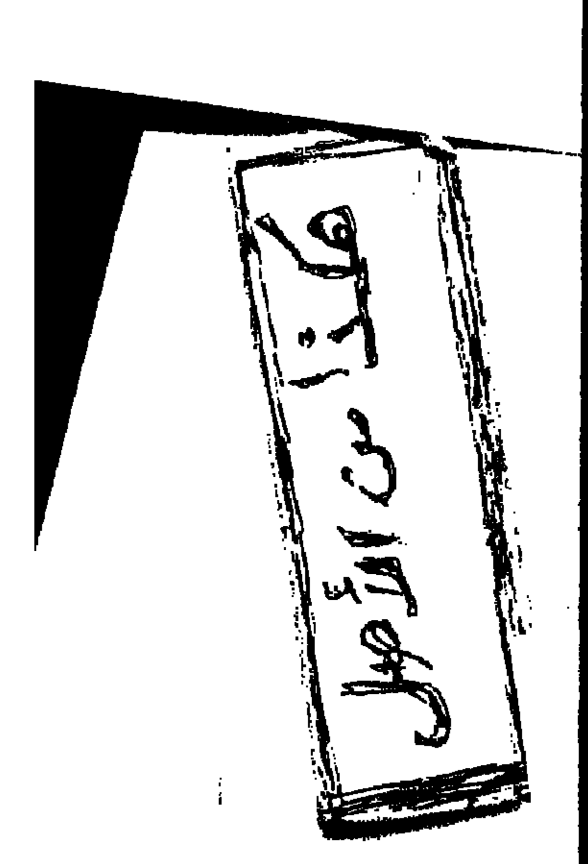
"כשעשינו את 'מציצים' היינו בטוחים שזה הסרט הכי טוב שיכול להיות. אבל אתה לרוב מגיע כך לגבי כל סרט שאתה עושה, אחרת אל תעשה אותו. בלי גלישה לנוסטלגיה, זו היתה תקופה נפלאה. היינו חבורה של אנשים מוכשרים ואיוונים שעבדו בצוות. לא חשבנו על כסף ורווחים. רצינו ליצור. אני זוכר שנסענו לטלוויזיה והיינו מוכנים לשלם להם כסף – העיקר לעשות את 'לול'... היום כבר לא עובדים כך, חבל."

"מה שיפה ב'מציצים' שזה סרט אופטימי. סרט על החיים שלנו. התגוררתי אז ליד אביגדור, בחוף שרתון, היינו יושבים יחד, בחבורה, שעות וימים. חבר'ה צעירים עם הרבה תקווה בלב. אנשים מוכשרים בלי אינטרסים. כשעבדנו, חיינו קמים מוקדם מאוד בבוקר, ואתה יודע מה זה בשביל אנשים כמונו לקום מוקדם... העיקר היה ליצור. אנשים חשבו שאנחנו בטלנים. המשטרה הציקה לנו, המימסד שנא אותנו. עשו אותנו פושעים. אפילו הושיבו אותנו בכלא לעשרה ימים. היה קשה. התחלנו שם מכות, אפילו רצינו להכריז על שביתת רעב."

"התנאים הפיננסים שלנו כשעשינו את 'מציצים' היו די מוגבלים. היו לנו בהפקה שתי מכוניות. לאחת נגמר המצבר. כשהיינו צריכים להביא שחקן לסט, לא היה איך, כי במצבר של המכונית השנייה השתמשנו לצילום".

"בתחילת הדרך כללה החבורה את אריק איינשטיין, בועז דוויזון ואותי. עבדנו כמו חמורים. אריק היה מופיע ארבע הופעות בלילה. היינו רצים כמו משוגעים ממקום למקום. מנתקים את החשמל, סופרים את הכסף והופ – נוסעים הלאה. היה סיוט."

"אני מאוד שמח שהסרט מצליח, ואלך לראות אותו בקולנוע, עם הקהל. יכול להיות נחמד. מה שכן, מכל ההקרנות הרבות שלו אנחנו, משום מה, לא רואים גרוש. צריך לבדוק למה. לאריק בטוח מגיע כסף, ועד כמה שאני יודע, הוא לא רואה מזה אגורה. יכול להיות שמישהו בכלל מפיץ עותק שלא שלו. ככה גם הקרינו תקופה ארוכה את הסרט 'שבלול', עד שבמקרה תפסנו את זה".

(המשך מהעמוד הקודם)

על ילדים קשישים העוסקים לעינינו נו־סטוס כחיטוט בפי הטבעת, ואשר הביטוי העצמי המובהק ביותר שלהם הוא ההתעסקות הכפייתית באברי ההפרשה. ביטוי עצמי וטבעי או פווה מכוערת – האמת העירומה היא שזה פשוט לא מעניין...".

והיום? דולב: "האמת שלא ראיתי את הסרט הרבה שנים. יש כמובן סרטים שבעבר נדונו לאשפה ועם השנים נהפכו לקלאסיקה. אבל גם כיום, כשכולם מהללים את הסרט, חשוב לא להיסחף. אני בפירוש לא נגד מין. מין לא מפחיד אותי, אלימות מפחידה אותי".

"מציצים", בהקשר הזה, יכול להיות מעין מיסמך היסטורי בתהליך התפתחות החברה הצעירה בישראל. 15 שנה אחרי, הרינסאנס של הסרט – גם בבתי־הקולנוע וגם בחנויות הווידיאו – מצביע על הלך רוח שונה לגמרי. האמת היא שזוהר רק דיבר על מין, אבל לא צילם סצינות־מין. הסרט עסק יותר בתגובות של אנשים על ענייני מין. הוא גם עסק, בצורה מקיפה, בחיי־אנשי־שוליים בקצה השוליים. הסרט מצייר תל־אביב מכוערת, מלוכלכת, מוזקנת, על סף הפאתטיות. המסר הצטבר בפינות. אבל לא כולם רצו להכיר בו. במסר הכללי של "מציצים" יש הרבה עצב. לחיי השוטטות והרגע אין עתיד. "אשה אחת אמרה לי אחרי שראתה את הסרט, 'אתה יודע, אורי, בכיתי בסוף הסרט. מפני שהצעירים האלו ימשיכו לחיות על החוף ואין להם שום תקווה בחיים'" – אמר זוהר לפני שנים.

מבחינות רבות "מציצים" הוא גם סרט אוטוביוגרפי. לא אחד לאחד, אבל הוא בהחלט לא נעשה בחלל ריק. אורי ואריק היו יושבים שעות רבות ביום בחוף "שרתון" הישן, בצריף של אביגדור צברי או בקיוסק של יחיא, אחיו. שם הם כתבו את האלבום "בדשא אצל אביגדור".

חוף "שרתון" של היום הוא כבר עניין שונה לגמרי. המזנון של יחיא צברי עדיין קיים. יש עליו שלט – "קיוסק המציצים", וזה מביא לשם הרבה בני נוער שרוצים לדרוך על החול של "מציצים", לגעת בהיסטוריה. יחיא צברי, "בן 46 וחצי אבל מרגיש בן שלוש־עשרה", לא מסיר מהעיניים את משקפי השמש האופנתיים. אולי כדי שלא יראו את העצב. על התקופה "ההיא" הוא עדיין מדבר בהתרגשות. לפעמים נדמה לך שמשהו נצבט לו בגרון. יחיא, רווק, היה ה"אבטיפוס" עליו נבנתה דמותו של גוטה.

שעות הייתי יושב שם, אל תוך הלילה, שותה, צולה דגים על האש. ככה היינו מעבירים את הלילות. היו יושבים בצריף או בקיוסק. אפילו הילדים של אורי ואריק היו באים לכאן. 'מציצים' הוא סרט מהחיים שלנו. סיפורים שממש התרחשו כאן. אצלנו גם נכתבו הרבה מהשירים של אריק שנהפכו ללהיטים גדולים, אפילו הקטע של 'סטלה המגמרת' מהסרט 'אסקימו לימון' נלקח מכאן. זה סיפור על בחורה הונגריה שחבר שלנו, יורם, שכב איתה. פעם אחת, כשהם שכבו, קראנו לו שיבוא לשתות איתנו, אז היא צעקה לו 'חורם' (במקום יורם), כי היתה הונגריה, 'אל תלך, אני מיגמרת'...".

"אני זוכר שיום אחד, בשנות ה־70', מישהו הפיץ שמועה שאריק יבוא לכאן, לחוף, ויופיע פה עם השיר 'פראג'. היו בקיוסק אולי 20 אלף איש. חשבנו יבואו חמש־מאות, אבל דבר כזה? איך שאהבו את אריק. גם היום אוהבים אותו. אני זוכר שעשינו את הסרט בהתנדבות. נתתי לאורי את הצריף בחינם לתקופת הצילומים. הוא היה כמו אח בשבילי. המשטרה חיפשה אותנו כל הזמן. היו עושים פה תצפיות. סתם עלי עליהם. אריק בכלל לא עישן איתם.

"עוד שנתיים 'צ'יין' מתכוון לעשות מהמקום הזה משהו כמו טיילת. אז נסגור סופית את 'מציצים'. חבל לדבר על הימים ההם. זה רק מכאיב. היו הימים הכי יפים בחיים שלי. אבל מה, אשב ואבכה? זה יעזור לי?" – שואל יחיא ונכנס לתוך הקיוסק.

במעלה החוף עדיין עומד הצריף של אביגדור, הצריף המפורסם ביותר בישראל של שנות ה־70'. הדשא המדובר ההוא נהפך לחצר גרוטאות. כסאות־ים, צמיגים, ברזלים. מקום מוזנח. אביגדור קבע שניפגש שם בשש אבל משום מה לא פתח את הדלת. הצריף מתקלף לגמרי. קשה להאמין שזה היה המקדש של שנות ה־70'. רק בטלפון, בקול חלוש, הסכים אביגדור לומר כמה משפטים.

"בשביל מה לך לראיין אותי? תלך למי שכתב את הסרט. מה שהיה – מת. זהו. אני יכול לחזור לימים ההם? לא יכול. מה שבטוח, אלה היו ימים הרבה יותר טובים מהימים של עכשיו. אני עדיין בקשר איתם. לפעמים אני נפגש עם אורי, כשאני עולה לירושלים. גם כשהוא יורד לתל־אביב, פעם בארבעה חודשים, הוא בא לבקר. חברת 'הגר' שעשתה את הסרט, היתה שלי ושל שיסל. המשרד היה אז בבית שלי ברחוב אבן־גבירול, וככה זה התחיל. שיסל גם היה שותף איתי בדיסקוטק. כשעצרו אותנו על חשיש, עשו לנו אות קין על המצח. איזה סיפור גדול עשו מדבר קטן כזה. היום אני עובד רק בכסאות של חוף הים. כבר לא ילד. בן 56. הצריף הזה היה מוסד. טוב, זה מה שיש לי לדבר על הנושא. תבין, זה לא קל לי".

אביגדור ויחיא צברי עדיין שם. זכר לתקופה. האחרים פרשו כנפיים. אורי זוהר, הכשרון הגדול של הקולנוע והבידור הישראלי, נמצא בישיבת "אש תורה". גם עכשיו הוא לא מגולח, אלא שעכשיו מעטר את פניו זקן גדול. הוא מסרב לדבר על הסרט. בשיחת טלפון לביתו השיב לי בנו, "מהעיתון? לא, הוא לא מעוניין לדבר. גם הזמן שאני משוחח איתך זה יותר מדי", וטרק.

"אני חושב שהכי טוב לו שם. זה המקום הכי מתאים לו", אומר יחיא צברי. "פעם היה בעיניים שלו מין טירוף כזה. היום אתה רואה אותו – וכאילו השכינה שורה עליו. הוא השתנה".

שיסל מתגורר כיום בארה"ב, עובד שם כמפיק. לשיסל יש את אחד הקטעים החזקים בסרט, כשהוא שופט את אלטמן הקטן במשום שבו הירקון נשפך לים.

אלטמן הקטן של הסרט היה מוטי מזרחי, שעובד היום במכס, בלוד. מונה זילברשטיין, דינה בסרט, שעליה אמר אריק "את פרח אמיתי", עברה הרבה תהפוכות בחייה. עכשיו היא שוב מנסה לחזור לעולם השפוי, הנקי מסמים.

מרדכי בן־זאב, אבא של דורי, מגלם בסרט את דמותו של אלטמן האב. איש פשוט שמנסה לגדל את בנו בכבוד. אריק ואורי נכנסים לחייו. אריק מנסה לשכנע אותו שיפתחו יחדיו דיסקוטק. "נביא תקליטים של הביטלס", אומר לו אריק. "מה זה?", שואל אלטמן. "זה לא מה זה, זה מי זה. הביטלס, החיפושיות. נביא תקליטים של ג'ון לנון", מתלהב אריק. "אהה בנון, בנון זה משהו אחר...", עונה אלטמן בטון של מבין.

יש בסצינה ההיא הרבה יותר מסתם דיאלוג מצחיק. הצצה לפער דורות שמתחיל להיות תהום של ממש. מרדכי בן־זאב כותב עכשיו ספר אוטוביוגרפי. "לא ראיתי את הסרט כבר תקופה ארוכה. בסך הכל היתה לי בו סצינה אחת קטנה, בתור בעל מסעדה. היחס של אורי אלי, כבמאי לשחקן, היה מעל ומעבר. אני הרי מבוגר מהם. לא הייתי שייך לחבורה. היו לו רעיונות נפלאים, דימיון עשיר. ממש חוויה. חוץ מזה, אורי – גם במצבי־לחץ – הראה לנו את האדם שבו. למרות העבודה הקשה הוא עזב את כולם והביא אותי בסוף יום הצילומים לתחנת הרכבת, כי היתה לי באותו ערב הצגה בתיאטרון חיפה".

"מאוד נהניתי לעבוד איתם. אורי רצה שאעשה איתו סרט שני, אבל לא יכולתי כי היתה לי התחייבות אחרת. לדעתי, עולם הקולנוע שלנו איבד במאי ואדם יוצא מהכלל. השיחה הזו מעלה כי את הרצון לראות את הסרט שוב. דורי אמר לי שהיום הסרט מאוד מצליח, שעומדים שעות בתור כדי לצפות בו".

דב פרידמן, שכונה בזמנו "התקווה היפה והמבטיחה של הקולנוע הישראלי", הוא היום המנכ"ל של ירחון הרכב "טורבו". בסרט היה הצ'חצ'ח הבלונדי שחיזר אחרי דינה, אשתו של אלי. הסצינה של פרידמן זכתה להכנס לפנתיאון הקולנוע הישראלי בזכות האינטונציות המוקצנות בהן השתמש. תאמרו למעריצי "מציצים": "תודה" ו"רמת־גן" (במילעיל), והם כבר יבינו.

פרידמן: "למדתי אז שנה שנייה תיאטרון ב'בית־צבי'. הייתי בן 22. הגעתי לפגישה עם אורי זוהר שהיתה על תקן של 'אודישן'. הלכנו בלהוריד ידיים. לא ידעתי מה פתאום הוא רוצה סנוריד ידיים. הוא התאמץ, התחיל להתנפח, אבל לא הצליח. הוא שאל אותי: 'למה אתה לא מוריד אותי', ואמרתי: 'אני מפחד שלא תתן לי את התפקיד'. אז הוא צעק: 'שיסל, תחתים אותו'... אפשר לחשוב איזה חוזה. בקושי 50 לירות. לא ידעתי מה יהיה התפקיד שלי. גם לא ידעתי שבסרט אחטוף ראסיה מאורי... אורי הלך שם הרבה על הפתעות. במבט לאחור נראה כאילו כל הסרט צולם בשוט אחד. זה היה מרהים. אבל בטוח שכשעשינו את הסרט – לא חלמנו שאחרי חמש־עשרה שנה הוא ייהפך לאורים ותומים של הקולנוע הישראלי.

"הבאתי לתפקיד שלי אופי שכונתי, אבל אורי הקצין אותו. עד אז צ'חצ'חים בקולנוע היו יכולים להיות רק בעלי מראה מזרחי. פתאום בא צ'חצ'ח עם שיער בלונדיני, עיניים כחולות, בחור יפה. הפוך על הפוך. היום אני שומע שכולם מדקלמים את הדקות שלי בסרט כמו ב'מופע הקולנוע של רוקי'. הבן שלי, בן 12, רואה את הסרט שוב ושוב עם החברים שלו. אז לא היינו בטוחים שהסרט בכלל יעבור.

"אורי החזיק הכל. הוא היה הכוח המניע. עבר על ה'סט' כאילו היה בעצמו עשרה אנשי מקצוע: תסריטאי, כותב דיאלוגים, במאי, מפיק, שחקן ראשי – אפילו מאפר. הוא שאיפר את השריטות המרשימות שהיו לי על הפנים". אבל פרידמן אומר שהוא לא מתגעגע. אולי יקח הביתה קלטת וידאו לחזור ולראות את ימיו הגדולים בקולנוע. אולי לא.

אבי מורגנשטרן

אריק, הרומן שלי עם סימה

אתה יודע שהרבה צעירים אוהבים את "מציצים", יש כאלה שכבר יודעים בעל־פה את כל הדיאלוגים.

אני יודע. זה לא מעכשיו. זה כבר חמש שנים.

מה דעתך על זה?

כבר עברתי את הגיל של אלה שמביעים דעה.

אבל מה אתה מרגיש בקשר לתופעה הזו?

אני שמח שזה מוצא חן בעיניהם. בטח שזה משמח.

אתה זוכר את האווירה שבה נוצר הסרט?

העשייה של "מציצים" היתה כיף. זה תמיד כך כשאתה עובד עם חברים.

האנשים שאתה עובד איתם הם בדרך־כלל חברים?

יוצא ככה. אבל הרבה פעמים זה מתחיל מעבודה, והחברות צומחת אחריכן. ב"מציצים" עבדנו קבוצה של חברים, ובאופן טבעי זה היה שמח. אורי הביא תסריט וישבנו ביחד כמה חודשים וכתבנו את הדיאלוגים. אחר־כך הצטרפה אלינו סימה והוסיפה רעיונות. זה היה ב־72'. אני זוכר את הילדה מירב, ששיחקה את הבת שלנו. מעניין היה לראות אותה היום.

יש לך סנטימנטים מיוחדים ל"מציצים"? הרי הופעת מאז בעוד סרטים?

"מציצים" היה הכיף הכי גדול. הוא גם הסרט הטוב ביותר שהשתתפתי בו. בסך הכל שיחקתי בשניים וארבע סרטים, "סלח שבתי", "ציוני", "עיניים גדולות" ו"לול", שלא בדיוק היה סרט קולנוע. "מציצים" זה משהו אחר. אל תשכחי גם שבעת העבודה על הסרט הזה הכרתי את סימה, התאהבתי בה ומאז אני איתה.

תלמה אדמון

יורדים ברמה

(המשך מעמוד 9)

זאב דנציג הוא מאלה שהמציאות החדשה הופכת אותם ממושבניקים לחוואים. בגילוי לב הוא אומר: "לקחתי מכמה חבר'ה אדמות לא מעובדות, ושתלתי בהן אבטיחים. אספתי איזה מאתים דונם. אני עובד עם פועלים ערבים מהגליל ומהגדה. בעוד שלוש שנים הערבים יישבו כאן כמעט לבד. החבר'ה יעזבו את החלקות שלהם. עוד שניים־שלושה יהודים כמוני ישתלטו על האדמות, ויביאו פועלים ערבים שיעבדו אותן. ישארו כאן רק משפחות יהודיות ספורות. לא בשביל זה השקיע עם ישראל 40 מיליון דולר בתשתית יישובי הגולן. אלא שהרסו את המסגרות האירגוניות, ועכשיו כל אחד צריך להתמודד לבד. איזה חיים יש לי? אני צריך להיות חקלאי, גזבר, גובה תנובות. חיים לא שלווים. הלחצים הנפשיים גורמים לבעיות בבית. המצב קשה מאוד. כשאני מסתובב בתל־אביב, אני רואה שאף אחד שם לא מתעניין באיזור הזה".

כל השנים דירבן בטאון הישובים "ארץ הגולן" את המתיישבים לעבודה עצמית. באליעד קראו לאסיפה הכללית להחליט אם להפוך את שרות הסתנה ולוותר עליהם, ובלבד שלא יזדקקו לעבודה שכירה. במושב אבני־איתן היתה החלטה לא להעסיק פועלים ערבים. גם הם נשברו. גדודים של פועלים ערבים עובדים הקיץ בשדות הגולן. עכשיו כבר מדברים שם על שותפויות סמויות. זאב דנציג טוען כהוא עצמו לא עשה שותפות סמויה עם ערבי. חס וחלילה. איש מהחקלאים לא מוכן להודות בקיומה של שותפות כזו.

אבל דורון אומר בצורה בוטה שהדילמה הזאת פשוט לא מעניינת אותו היום. "על מה אתה מדבר איתי, על אידאולוגיה? המושב חייב בשוטף 300 אלף דולר ואני לא ישן בלילה. אם הבנקים יתבעו את מה שמגיע להם, נצטרך לסגור את המושב. אבל הם שותקים ולי נמאס להמתין. אני רוצה שהבנק יחליט לדבר איתי – או שיבוא להרוג אותי. אם הבנק יבוא להרוג – אני קם והולך מהגולן".

במלחמת יום הכיפורים הגיעו הטנקים הסורים לפאתי המושב, במקומו הזמני, והרסו את שני הבתים הקיצוניים. עכשיו מחכים שם לנושים. מההרעשה של הבנקים לא יושיע המבנה הסוכנותי המזויין וגם לא המקלט הצמוד לו.

במושב נאות־גולן הסמוך, 30 משפחות. לפני שנה היו שם 38. אלפיים דונם שלחין, אבל יותר ממחציתם אינם מעובדים. 12 משפחות עזבו את החקלאות ומעדיפות להתפרנס מעבודות־שכירות בטבריה, עמק הירדן, חוף גולן. חלק מהחברים שוקלים עזיבה. החוב של המושב – חמישה מיליון דולר. פחות מעשרים משפחות משתלטות היום על 3,500 דונם שהועמדו לרשות כמאה משפחות. אין המשכיות. בנאות־גולן כבר הגיעו ל־40 משפחות. עכשיו ירדו מ־70 ל־60 משפחות. עול החובות מפחיד. יש הידרדרות במוסר התשלומים. אנשים שמים רווחים כבר במקום לשלם חובות. הבנקים שקטים. כשיחליטו לפעול, יהיה סיפור קשה.

משה רודף־שלום, מרכז המשק: "איקס משפחות משתלטות על המערכות. זה כבר מתחיל לקרות, וזה יגרום מצב חמור. אם אחד יגדל על מאה דונם ויפסיד, ובפעם השנייה יצטרך לגייס כסף כדי לגדל שוב, הוא ייאלץ לפנות לסוחר פרטי שיתן אשראי. בגלל שאין לנו הון חוזר. ככה מתחילה השותפות עם אדם מבחוץ. ככה הגיעו תושבי מגדל־שאמס לשליטה באדמות מחוץ לעיירה, גם בדרום הרמה. הם באים עם כסף וסוגרים עסקים. לך תדע אם הכסף הזה לא בא מאש"ף. היום מסתובבים פה יותר מדי מרצדסים עם סוחרים ערבים. נכון, מצב דומה שורר בהרבה מערכות בארץ, אבל פה זה יותר קשה". הוא עצמו אומר שאין לו שותפות עם סוחרים מבחוץ.

חבר מושב בדרום הרמה אומר: "אנשים זורעים והולכים לעבוד בחוץ. מוכרים את היבול לפני שהבשיל ונקטף, אפילו שזה עבירה על החוק. מאות דונמים בגולן קשורים עכשיו בעסקות כאלה בין יהודים־ערבים. אבל עדיין חוששים לתת לערבים לזרוע, אם מישהו יתן – כאילו הכיר לו את השטח".

בשבוע שעבר הוחלט במושב רמות על פרוק האגודה השיתופית. ישובים אחרים עומדים בתור. הם מתחילים לקרוס כמו מגדלי קלפים. חדלו לתפקד. מי שלא מסוגל להתקיים – האגודה חדלה לסייע לו. זה הפתח להשתלטות חקלאים אחרים על אמצעי הייצור. אפנדים מודרנים משתלטים על קרקעות הגולן, במקום בו היתה אמורה להיות התיישבות יהודית מסיבית.

יתרונה של ההתיישבות הכפרית הצעירה היה תמיד גם בפעילות החברתית שלה, אבל המצוקה חיבלה קשות גם במירקם החברתי. שאלות על פעילות חברתית ותרבותית נענות בחיוך מר. "תרבות? איזו תרבות?" – שואל המרכז בנאות גולן. מועדון החברים נפתח שם בפעם האחרונה לפני חמישה חודשים, לקיום אסיפה לדיון על המצב הכספי. כולם שם הולכים עכשיו עם הראש באדמה.

פועלים ערבים בשדות מושב אליעד: לא בשבילם השקיעו 40 מיליון דולר בתשתית.

יש הסבורים כי הישובים עברו את השלב הקריטי, ופרוק האגודות הוא תהליך בלתי־הפיך. "אם במושבים יש לחברים תמונה על מצבם, הרי בקיבוצים לא הכל מודעים לכך. כשיבוא הכום לקיבוצים – הוא יהיה קשה עוד יותר", סבור איתן ליס. את קיבוץ אפיק עזבו כמעט כל חברי הגרעין הראשון. מרום־גולן, שמאה חברים עזבו אותו בשנה וחצי האחרונות, שרוי במשבר קשה. מי שנשאר עובר הרבה יותר קשה. רמת החיים ירדה למינימום. אין נסיעות לחו"ל או יציאה ללימודים. בין הנשארים מתפתח מתח חברתי.

במבוא־חמה שבדרום הגולן אומר רוני לוטן, מנהל אתר "חמת־גדר": "אי־אפשר לצאת מהמשבר בשום חשבון. לא פיזרנו כספים. לא עשינו פה שום דבר ראוותני. בעשרים שנה השקענו אולי במכבסה. אנשים לא נסעו לחו"ל ואנחנו שוטפים כלים בידיים. אין רכב לחבר ולא נופש – דברים שהם כיום אל"ף־בי"ת בכל משפחה ישראלית. אבל גם אם נעבוד 23 שעות ביממה לא נצא מהמשבר. עלינו לחוב של עשרה מיליון דולר שצמח מהריבית, ואם לא ישמטו את החוב, פשוט לא תהיה תקווה. היום כבר מדברים אצלנו ברצינות על פירוק הקיבוץ, אם לא יתפרק מעצמו. זה שאין בינתים עזיבה, לא אומר שלא תהיה עזיבה בעוד חודשים. בינתיים, החברים לא בדיוק יודעים מה מצבם. יש אצלנו כ־400 נפש. אני מעריך שגם אם הקיבוץ יתפרק, 15־20 משפחות לא יעזבו, אפילו אם לא יהיה כאן מה לאכול. באנו להתיישב בגולן, שתינו מים משלוליות. אם לא תהיה ברירה, נתחיל הכל מההתחלה".

ובאתר הנופש "חוף־גולן" אומר המנהל אמיר וולטש, מהגרעין המייסד של מושב אלעד שקם ב־1971: "קרה פה דבר חמור במיוחד מבחינה פסיכולוגית. יש המון הבטחות וסיכומים ממשלתיים שלא קוימו. בגלל המשבר הכלכלי וההחלטה לבלום את האינפלציה בכל מחיר, אבדו סדרי העדיפות. לחקלאות בגולן אין שום יתרון יחסי כמו לחקלאות בערבה. היינו חייבים להשקיע במפעלי תעשייה ותיירות. בסך־הכל ביקשנו ליצור מקורות פרנסה. ביום שבו יגיעו אלינו הנושים, 50 אחוז מהמתיישבים כבר לא יהיו כאן. האחרים יעברו בשיטות של פושטי רגל, רק בשביל להתקיים. כבר שנה שמתיישבים חדשים לא באים. הרבה חברים יושבים על המזוודות. חלקם יעזבו את הגולן אם יציעו להם מקום מגורים ועבודה אחרים".

יצחק בן־חורין

הערבי נוהג כחוק. היהודי מועל באמון

כאלף דונם מאדמות הגולן כלולים בשותפויות סודיות של מתיישבים יהודים ושל ערבים מישראל והגדה. הערבים, כולם בעלי ממון, מנצלים את קריסת ארגוני הקניות, וביום הם אלה שמעניקים למעשה את האשראי למים ולגידולים וכן מבצעים את העבודה בשדות. זהו תהליך שבו השותף הערבי נוהג על פי חוק ומנצל את זכותו להיות שותף ברווחים. בעל המשק היהודי נכנס לשותפות תוך שהוא מועל באמונם של הגופים המיישבים, שהפקידו בידיו אדמות, מכסות מים וייצור כדי לקיום התיישבות יהודית בגבול הסורי.

זוהי תופעה חדשה ברמת־הגולן. ככל הידוע נרקמו בינתיים חמש שותפויות כאלה. אולם לחקלאי הגולן, שאיבדו את העורף הכלכלי של ארגוני תקניות (אשר סיפקו את האשראי לתקופה שבין הגידול לשיווק התוצרת) ואת אמון הבנקים, לא נותרה בעצם ברירה. די בכשלון אחד כתוצאה ממזג־אויר גרוע, מחלה או מפולת בשוק, כדי לאלץ את החקלאי לחפש עזרה מבחוץ כדי לשוב ולגדל. הראיסים מהגליל והגדה מוכנים לשים את הכסף.

לפי מידע שהגיע למועצת רמת־הגולן מסייע אש"ף למימון ונטיעות של דרוזים בצפון הרמה ובהרחבת האחיזה הערבית באיזור כולו. אש"ף עלול לנצל את המצוקה בגולן כדי לצייד ערבים בכספים ולהגביר אחיזתם בקרקע.

שותפות מוצלחת של יהודים וערבים בגולן תגרום לסחף. החקלאים היהודים יפקידו את אדמותיהם בידי חקלאים ערבים ויצאו לעבודות־חוץ. בינתים, ההופעה בחיתוליה, אולם שבירת המסגרות החקלאיות המאורגנות תופכת את השתלטותם של ערבים על אדמות בגולן לכמעט בלתי נמנעת.

הורוסקופ

מזל אריה

האריה הוא, ללא ספק, הנדיב והאבירי שבמזלות. יש בו טוב ואהבה וחמימות עוטפת ומלטפת. הלויאליות היא קו מנחה בחייו והוא תמיד משתדל להיות הוגן. נדיבותו היא שם דבר. כשהוא נותן – הוא נותן מלוא החופניים ובכמויות סיטונאיות.

האריה המצוי לא יגיש לך סתם פרח: הוא יגיש לך חמישה זרים בבת־אחת; הוא לא יתן לך חפיסה אחת של שוקולד: הוא יביא ערימה של דברי מתיקה. כשיוציא אותך לבילוי – יהיה זה הבילוי של חייך, כולל הצגות ומסעדות ועוגות עם קצפת – או פיסטוקים – ע"פ אפשרויותיו הכספיות, כמובן. הכל כיד המלך.

אך עניין המלוכה מביא אותנו לקוץ שבאליה. בעייה אחת לו, לאריה: הוא סובל מתסמונת "אני המלך אני הגבר אני הכל יכול"! (אצל הלביאה התופעה מרוככת בהרבה: היא אינה צריכה להפגין גבריות). הוא רואה עצמו כמרכז העולם... ואת כולנו כשלוחותיו. ומכיוון שהוא הסמכות הבלתי־מעורערת היחידה בסביבה, הוא מצפה מאיתנו שנחשוב על־פי דרכו, שנרגיש כמוהו ונפעל על פי הכתיביו... לטובתנו. מי שאינו עושה זאת הוא, במקרה הטוב, "מסכן מבולבל" שיש להדריכו ולהבהיר לו את טעותו; ובמקרה הגרוע – "סוטה להכעיס" הראוי לעונש ולהוקעה.

אין פלא, איפוא, שלמרות טובו השופע, נקלע האריה לעיתים לקשיים במערכות יחסיו הבין־אישיות. נזכיר כאן כמה תבניות־התנהגות אופייניות שמקורן בתסמונת "אני המלך", המאיימות לסבכו מבחינה חברתית.

אריות רבים (בעיקר גברים) נוטים לפתח תרשות סלקטיבית לדברי הזולת, ביחוד דברי מי שמקורב אליהם. הסיבה פשוטה: אם אמרת דבר העולה בקנה אחד עם דעותיו, הרי לא תירשת לו דבר; ואם אמרת משהו הנוגד את דעותיו – ממילא אין דבריך ראויים להישמע. על כן, במקום לבזבז את זמנו על הקשבה לדברי סרק, הוא מעדיף להסביר לך כל מה שרצית לדעת על עצמך ולא העזת לשאול, כמו למשל המניעים שלך, הלך־המחשבה שלך, המערכת הרגשית שלך וכד'.

אם בכל־זאת ברצונך לרתק את תשומת לבו של הלביא – השיטה הבדוקה ביותר היא לדבר עליו או לפחות להחמיא לו. אין צורך "למרוח" את המחמאות בהגזמה. בדרך־כלל די בהעלאת הכעת־פנים מתפעלת לשמע מעללי גבורתו היוצאים מפיו ובהשמעת צלילים אוהדים נוסח "כל הכבוד!" או "אתה באמת חכם!". הוא לא רק יאמין לך, אלא גם יאהב אותך על שיפוטך הנכון.

אך לא תמיד קל לשמור על רמת התפעלות גבוהה, ביחוד לאור העובדה שהאריה נותן לנו לעתים תחושה שלעומתו – אנו אורחים סוג ב'; שכן ה"מלך" עסוק בעניינים חשובים: פרנסה, כתיבת שירה, ניתוח ההתפתחויות הפוליטיות במזרח הרחוק וכו'. את הסידורים הקטנים, הטפלים והמשעממים, הוא משאיר לטיפולנו.

על־פי תפיסתו הבסיסית אין האריה יכול לעשות רע. אם שבר כוס – אשם הילד שכביכול נגע בו באותו רגע, אשמה אשתו שמלכתחילה הניחה את הכוס במקום הלא נכון, אשמים היצרנים שלא עשו את הכוס כהלכה ואשמה הזכוכית – שהיא שבירה. הוא, האריה, בסה"כ קורבן של נסיבות.

יחד עם זאת, האריה בדרך־כלל רוצה בטובתך. אי־לכך יהיה תמיד מוכן להקדיש זמן ומאמצים לניהול חייך. הוא יגיד לך מה לאכול, באיזו תוכנית טלוויזיה לצפות, כיצד לבזבז את כספך והיכן לבלות את חופשתך. לזכותו ייאמר שהוא לא רק משופע בעצות טובות, אותן הוא מחלק בהתלהבות ראויה לשמה; הוא גם מוכן להשקיע מאמץ כדי לעשות בעבורך את כל אותם הדברים שאינך רוצה לעשות בעצמך.

אם אתה מחליט ללכת בדרך השגוייה, בניגוד לעצתו של האריה, הוא יעלם וינתק מגע, או ינחית עליך קיתון של עלבונות והאשמות: אתה טיפש, אתה סורר, אתה פושע! אתה הורס את עצמך, אותו, את המשפחה והמדינה! אתה אידיוט!! עם שוך הסערה, שב האריה להיות חביב כהרגלו. הוא קובל מרה על הקירורות שלך: הוא את שלו אמר: לגביו הפרשה הסתיימה; אז איזה טענות יש לך?

כאשר האריה מבקר ומעליב אותך – הוא עושה זאת בגדול. אבל זו דרכו: הכל הוא עושה בגדול. החיים אפורים וקטנים עליו. צריך להוסיף להם צבע ודראמה. הוא אוהב מרחבים, טבע, ובבית – חדרים גדולים. הוא מדבר גבוה וזקוק לקהל מאזינים גדול; וכשם שהוא מעליב בגדול, כך הוא גם עושה ג'סטות גדולות. ב"ג'ונגל" החברתי הוא המלך.

כשהחברה נשמעת לו, עושה רת דברו, מעריכה ומעריצה אותו – האריה מתגלה במיטבו: הוא מקרין עוצמה וכריזמה; הוא תופש פיקוד וחסות על "צאן מרעיתו" ומעניק להם תמימות, אהבה והגנה. אך כשהחברה מסרבת לקבל את מרותו ונוהגת בניגוד לדעתו – האריה השואג בהפך במקרה הטוב לחתלתול נבוך ונעלב, ובמקרה הגרוע הוא נעשה ממורמר, נוקם ונוטר.

המעניין הוא שהאריה יכול גם אחרת: בין זרים וסתם מכרים הוא עשוי לגלות מידה מפתיעה של רגישות. אולי משום כך יצא לו שם של שחקן מוכשר המשנה את התנהגותו בהתאם לחברה בה הוא נמצא. אך קביעה זו אינה לגמרי הוגנת. בדרך־כלל אין הוא מתכוון לאחז עיניים. הוא פועל אינסטנקטיבית לכיבוש מקום כבוד אצל מי שעדיין אינו מכיר אותו. משמקומו במרכז מובטח – הוא חוזר להתנהגותו הטבעית: המלך הפורש חסות על נתיניו... לטובתם.

יש אריות שבזכות גורמים נוספים במפות לידתם ניחנו ברגישות לצרכי הזולת. אלה הם ה"מלכים" האמיתיים של גלגל המזלות. הצירוף הנדיר של כושר ניהול ופיקוד מחד, וטוב־לב ונדיבות מאידך, בתוספת ענוותנות הנובעת מכיבוד אישיותו הייחודית של הזולת – יוצרים אישיות מעניינת וחיובית במיוחד. לאנשים אלה מובטחת האהדה וההערכה החברתית שהיא משאת נפשם של כל בני מזל אריה.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 23 ל־30 ביולי

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
בימים אלה יהיה עליכם להיזהר מפני אי־הבנות שנגרמו בגלל שיחות טלפון או מכתבים. עם זאת, בעבודה העניינים יתנהלו על הצד הטוב ביותר. תחושה חדשה של בטחון עצמי פותחת לפניכם דלתות רבות.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אם כי זה לא הזמן הנכון לארח בבית, בהחלט כדאי לקבל הזמנות לבקר אצל אנשים ולצאת לאירועים חברתיים. צפו השבוע לערב מהנה בחברת מישהו קרוב, אך הישמרו מפני דימיונות־שווא בתחום הזה.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
בתחום הקריירה מומלץ להפעיל עכשיו את המגע האישי. פיסות הפסיפס מתחילות עתה להתגבש, ותוכלו לקבל תמונה ברורה יותר על המצב. זה זמן טוב לשלוב עסקים עם בילויים. אל תחמיצו הזדמנות ליציאה.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
הוצאות בלתי־צפויות עלולות לפקוד אתכם השבוע בקשר לנסיעה כלשהי, אך זה בכל זאת זמן מוצלח ביותר לנסיעה, במיוחד בסוף השבוע. בשעות הערב מומלץ להתמקד ברומנטיקה ובהתרגעות במקום שקט כלשהו.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
השבוע תצטרכו להיזהר בשימוש בכרטיס אשראי, שאתם נוטים להפריז בו. כדאי עכשיו להימנע מנטילת סיכונים מיותרים ומעשיית מעשים בתופזה. המשיכה המינית שלכם חזקה, וחיי־החברה משגשגים.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
לא כדאי להתעצבן יתר על המידה בגלל אי־הבנה כלשהי. לסובבים אתכם איכפת ממה שקורה לכם, יותר מכפי שאתם מתארים לעצמכם. בימים אלה שימו דגש על הרומנטיקה. אחדים עשויים למצוא עכשיו אהבה.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
חטרעות כלשהן עלולות לשבש את קצב העבודה שלכם עכשיו, אך למרות זאת, ענייני עסקים משתלבים השבוע יפה עם בילויים. ההצלחה הגדולה ביותר שלכם צפוייה דווקא בשעות הערב. אתם מסתדרים יפה עם שותפים.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע צפויים ביטולים של פגישות עסקיות. כדאי להניח לפי שעה את ענייני הקריירה וליהנות מבילוי ומרגעים רומנטיים. אתם נוטים להפריז עכשיו בהוצאות. אחדים יתחילו בתוכנית של כושר גופני.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
אל תדאגו כל כך. למרות, שדברים בלתי־צפויים עלולים לערער קצת את שיווי־המשקל שלכם, תוכנית או פגישה שחיכיתם לה יעלו יפה. ענייני חבית מעסיקים אתכם בשעות הבוקר; כדאי להקדיש זמן לילדים ולחברים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
בימים אלה תתקשו להגיע להסכם כלשהו בתחום הפיננסי, וכל מיני דברים עשויים לקרות ברגע האחרון. הקסם שלכם ישמש אתכם היטב בערבים; זה זמן טוב להביע רגשות. אתם נוטים עכשיו למצבי־רוח משתנים.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
למרות התוצאות הבלתי־צפויות, לא תירתעו עכשיו מרכישת משהו שבאמת מוצא חן בעיניכם. השבוע תדעו להתייחס בסלחנות למצבי־הרוח המשתנים של חבר או שותף. שימו דגש על טיולים ועל יצירתיות.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
חובבי הממתקים יצטרכו השבוע להשגיח על תגיזרה. נסו לא להניח לעצבנות או לציפייה הקשורה בעניינים רומנטיים להפריע ליעילות שלכם בעבודה. המשיכה שלכם בעיני בני המין השני ומצאת עכשיו בשיאה.

פנטהאוז

יגאל לב

הירייה

בת אחת נהפך הרחוב השליו להמולה וורסנית, לפקעת של צעקות. בבת אחת נהפך ההמון הפרוזאי לעדר אנשים היסטרי המבקש לברוח, לשרוד. היריה הידהדה נליל חו, כמו נפץ אקדח המזניק ליד מסלול ישרוצים, והחיה המבוהלת ששמה המון החלה להשתולל.

נערה אחת צרחה, לפתה בשתי ידיה את חזה, מכווצת כולה, כאילו איזה חוט נעלם כרת את ראשה היא צונחת ארצה. האנשים שסביבה החלו לרמוס אחד את השני במאמץ נואש להציל את חייהם.

שעת בין־ערביים סמוך לבית המשותף. לא רחוק ממרכז הקניות, מבית־הקפה שבשעות הערב יורדים אליו האנשים להימלט מהדירות הלוהטות, לשתות משהו צונן, לפטפט לפני שהם חוזרים אל הכלובים שלהם התלויים זה על גבי זה, קומה מעל קומה. נפץ היריה ריסק את השלווה המדומה של הרחוב כאילו היתה קריסטל רגיש שכל רעש הופך אותו לאלפי פיסות מתרסקות בקול צילצול רועם.

כאשר היריה קרעה את שלוות הערב, ישבה גליה בבית־הקפה עם שתי חברות. לפתע דמה הרחוב ליס רוחש, שגליו נושאים לחישות, שאלות, תמיהות. כי זה היה? מה קרה? הרגו בחורה!! מישהו רצח אותה! האהב ירה בחתיכה שלו!! חיסול חשבונות של העולם התחתון?

עוד, אני ראיתי! הוא ניגש אל הנערה, ניסה לנשק אותה, אבל היא התנגדה. ואז הוא אמר לה: "אם לא לי – לא תהיי לאף אחד", ושלף את ההדק. צריך הוא ברח. ראיתי אותו. עשה רושם של בן 25, עם חולצה אדומה ומכנסי ג'ינס. משוגע מקנאה. אולי נגעה בו הבלבה? אולי סובבה אותו באף? מה את יודעת. אי־אפשר לסמוך על נשים. אולי היא הבטיחה לו. הם היו נשואים. והוא תפס אותה. היא צחקה לו. לא היתה לו ברירה.

"אני ראיתי הכל – הייתי לידם" – אמר גבר בעל מראה עכברי, שניכר היה בו שהוא גאה בהזדמנות שנפלה לידיו להיות ולו לרגע במרכז תשומת הלב. "היא החזיקה את האקדח בתוך התיק שלה. היה לה זיין לבן כזה, של נשים. היא צעקה לו. הוא ניגש אליה, ראיתי שהוא מרים יד. היא הוציאה מהתיק הלבן את האקדח, והוא חטף אותו ממנה. הוא לא התכוון. הירייה נפלטה במקרה".

מן המקום בו ישבה גליה קשה היה לראות את המתרחש. גם היא שמעה את הנפץ, ראתה את ההמון נסוג בבהלה ואחר־כך חוזר ומציף את המקום שסביבו צנחה הנערה.

הקהל סקרן. בקיץ הדמיון משתלהב. הקיץ גורם לאנשים לצפות שהרחוב יעניק להם הצגה מרתקת. בקיץ אנשים מבקשים לחרוג למרחבים רחוקים, קרירים, צוננים. אתה יוצא אל בית־הקפה כמו אדם ההולך להצגה. הרחוב חייב לך את ההצגה הזו. הרווחת את הזכות לחזות בה בעצם העובדה שאתה מצפה לה, ולא יעלה על הדעת שהרחוב יאכזב אותך.

ערב קיץ נושא בתוכו הבטחות, כמו רוח צוננת העולה מן הים. לפעמים הוא נושא הפתעה, צרורה בנייר. משהו שמתרחש ברחוב. התנגשות בין שתי מכוניות. אנשים רבים. משהו שאפשר להיאחז בו. משהו שיעקור אותך מהשיגרה המשעממת ויתן לך הרגשה שיש חיים מרתקים מחוץ למעגל הצר והמזיע שאתה נידון לחיות בו כמו אסיר.

הירייה היתה אותו משהו. היא חדרה ללבו של כל אחד במין כפילות של בהלה ורצון להציל את עצמו, ומצד שני היתה הסקרנות שמשכה אותם כמו פרפרים אל האש. מכאן תנועת הקהל הזו המזכירה זנב דרקון, התנועה ממוקד הירייה החוצה – וחזרה.

גליה יכלה רק להאזין לקולות שעלו ממוקד האירוע כמו בשידור ישיר בטלוויזיה. הקריין דוחף את המיקרופון מול פניהם הנבהלות של עדי הראייה, והם פולטים לתוכו את שראו באותה שביעות רצון של אדם שרגע אחד שופו אותו אורות הזרקורים, בתחושת גאווה של מי ש"היה שם".

"אני אומר לך שאני מכיר את הבחורה הזאת. איזו זנזונת מהשכונה. היא תמיד עוברת כאן. אני חושב שהיא עובדת באיזה מכון מסאז'. הגבר הזה היה לקוח. היא איימה עליו. ניסתה לסחוט ממנו. שמעתי.

הייתי קרוב אליהם. היא אמרה לו – 'אם אתה חושב שתוכל להתחכם איתי, תדע לך שאני אטלפן אליך הביתה'". בעל האינפורמציה היה שבע רצון מהעובדה שהאנשים בקהל העבירו את דבריו מאחד לשני, שורה אחר שורה.

אבל לא בדיוק כך היו העניינים, לפחות לא לפי סיפורו של גבר גבה קומה שבלי ספק יכול היה לראות את הדברים ממרומי שני המטרים שהתנשא אליהם. הוא נהג באנשים כאילו הוא פריסקופ המתרומם מעל לגלים ומעניק להם את הזכות הנדירה להציץ מבעדו אל הדברים שנשקפים למטה, הרחק מהישג עיניהם.

"איש הפריסקופ" ראה בדיוק מה קרה. "זה עניין של כבוד המשפחה. הנערה התעסקה עם כל מיני טיפוסים, פגעה בכבוד המשפחה שלה. האח שלה הזהיר אותה. הם לא יכלו לשאת את החרפה. והיא צחקה מהם. אפילו אמרה לאח שלה שהיא בהריון. אמרה שהיא תעשה מה שהיא רוצה. אין לה כבוד, לבחורה הזאת. ואז הוא ירה בה. ראיתי את זה במו עיני", אמר איש הפריסקופ בבטחון שאין לערער עליו.

הקהל התפזר, כאילו ירד המסך על ההצגה ושוב אין לו למה לצפות. לגליה נדמה שהקהל התפזר באחת. לפתע פתאום הרחבה שמול בית הקפה, שרגע לפני־כן היתה פקק של אנשים, כלי רכב צופרים, המולה והתלחשויות – התרוקנה. עוד רגע וגליה בקושי יכלה להאמין שהיתה עדה לפרשה נסעירה כל כך בערב ליל קיץ תל־אביבי חם. ירייה. רצח. התרגשות שיש להזין בה סיפורים שיספיקו לפחות לשבוע ימים.

אבל האמת היתה שהקהל התפזר לאט, בחוסר חשק, אנשים גוררים את רגליהם הביתה ומתעכבים בדרך, מהססים לשוב לעסקי היומיום האפורים שלהם.

סמוך לגליה התישב זוג. נערה בשמלה פרחונית וגבר בחליפת ספארי כחולה ונעליים תואמות. הנערה היתה נרגשת. הגבר נהג בה באדיבות מופלגת. הזמין בשבילה בקבוק מיץ, והיא שתתה אותו בבת אחת, לוגמת כאילו תכולתו היתה תרופה. על פניה ריחפה אימה, כאילו התמונה שראתה ברחוב הקפיאה את הבעתה בעווית של חרדה והיא טרם הצליחה להשתחרר ממסכת הברזל הזו.

כמעט בעל־כורחה שמעה גליה את השיחה שהתנהלה ביניהם. הנערה הנרגשת אמרה: "אני כל מתביישת... לא ידעתי... אפילו לא חלמתי שזה יהיה כך. כששמעתי את הירייה הרגשתי כאילו משהו פוגע בי. צרחתי. אחר כך, כשהבנתי שזה... רציתי להסתלק. אבל האנשים סגרו עלי מסביב... הם צעקו... ואני הרגשתי שאני מתעלפת..."

הגבר שמזג לה מבקבוק המיץ באבירות, ועמד על כך שתשתה, אמר בשקט – וגליה רק בקושי הצליחה לשמוע את המלים – "איזו משוגעת את". ואז הוסיף בקול בטוח של צעיר ישראלי שעבר מלחמות: "את כנראה לעולם לא תהיי מסוגלת להבדיל בין יריה של אקדח לבין פיצוץ של מפלט אופנוע..."

איש תמים היה

(המשך מעמוד 12)
קיהכשר כיפה. פשוט משום שיש לו ספרי קודש בבית. הוא אוהב מאד אנשים. הבית תמיד מלא נוכחים שאשתו מארחת בצורה נפלאה".

אבל בקהילה הדתית היה מי שטען שלשפירא יש יותר הדרת כבוד לתעשיינים מאשר לראשי ישיבות. שהוא נהגה כשהחרדים משחרים לפיתחו, אבל מתבייש בהם נוכח תעשיינים. הראיה, לדברי אותו מקור, שכשהגיע נכדו למצוות, עשה מסיבות נפרדות לדתיים ולחילוניים. "מתחת לכבודי להתייחס לדברים", אומר שפירא, "את כל השמחות של ילדי עשיתי תמיד יחד, חילוניים ודתיים. פשוט הפעם היתה בעיה שהמון אנשים הוזמנו, וחשבנו שכל אחד ירגיש עצמו טוב יותר בקרב הציבור שלו".

גם בקרב מתנגדיו אי אפשר למצוא מישהו שלא התפעל מיחסו של שפירא לעובדיו במפעל "שטיחי כרמל". כשעובד בכיר לקה בהתקף לב ונוטרל לתקופה ממושכת, הוא המשיך לקבל את משכורתו כולל כל ההטבות האפשריות, גם אלה שאינן מגיעות לאדם בחופשת מחלה. שפירא גם דאג להשאיר בידי העובד חלק מסמכויות ההחלטה שלו, כדי שלא יחוש מיותר על מיטת חוליו. "יש לו צוות מנהלים גדול ביותר. הוא לא מסוגל לפטר", מספר מנהל לשעבר. "אולי משום שהוא לא אוהב שלא אוהבים אותו".

ואכן, שפירא משתדל שלא יהיה סביבו קהל לא אוהד. כשח"כ רן כהן נפצע בידי חרדים בירושלים, טרח שפירא בעקשנות רבה לשכנע אותו שהתוקפים לא היו אנשיו. מערכת יחסים מיוחדת התפתחה גם בין שפירא ליוסי שריד. הם הכירו בימיו של ספיר, ידידם המשותף. שריד: "ספיר הלך לעולמו, נהייתי חבר־כנסת, ולימים גם שפירא. כמה פעמים נשבעתי ונדרתי שלא יהיה לי שיח ושיג איתו. שאני מנתק איתו מגע". אחת הפעמים, נזכר שריד, היתה אחרי שנודע לו שבמסגרת הלובי הדתי בכנסת אמר שפירא שאם יש צורך, אינו בוחל גם בשותפות עם מאיר כהנא למטרות של חקיקה דתית. "הודעתי לאחר מכן שמי שאינו בוחל בשותפות עם כהנא, בוודאי בוחל בשותפות שלי, ואני משחרר אותו ממנה. ואז קרה מה שקורה עם שפירא בדרך כלל. הוא בא ונשבע לי שלא היו דברים מעולם, שלא הבינו אותו, שהוציאו דברים מהקשרם. בפעם אחרת, כשהופיע לפני המשמרת הצעירה של מפלגת העבודה, הוא אמר שהיה רוצה שהם ילמדו סניגוריה על המפלגות הדתיות, כמו שיוסי שריד מלמד סניגוריה על אש"ף. אז קצה נפשי בו". אבל בסופו של דבר שריד סלח לו גם הפעם. "פשוט יותר קל היה לי לסלוח מאשר לקבל את תריסרי השליחים שטרח לשלוח אלי".

מחזור של 70 מיליון דולר בשנה, זהו היקף המכירות של התעשיין אברהם שפירא. מתוכם כ־35 מיליון דולר יצוא. מפעליו ממוקמים בנצרת, בבת־ים, בנתיבות, באור־עקיבא ובבני־ברק. מייצרים שטיחים מקיר לקיר, בדי ריפוד, צעצועים, שטיחים אוריינטליים ופרווה מלאכותית. 1,600 עובדים מועסקים במפעליו. "דתיים? אף פעם, חלילה, לא שאלתי עובד אם הוא דתי או לא. זה תלוי מה מקבלים מלשכת העבודה. סביר להניח שרובם אינם דתיים". שפירא אינו מתמצא במשכורות של העובדים. מה שחשוב, הוא אומר, זה היחסים בין העובדים להנהלה. וכמו שהוא לא חוקר את עובדיו לאמונתם כך, לדבריו, גם לא בודק את היחוס שלהם. כששאלתי אותו אם נכון שבמפעליו הועסקו דורון פלד, בנו של מנכ"ל המכס לשעבר, ואלפנדרי, מי שהיה סמנכ"ל המכס, הוא השיב: "מתחת לכבודי להתייחס לזה. עובדים אצלי אנשים שמתאימים לתפקיד". ואריה פרנקל מוסיף: "שפירא אף פעם לא בודק מי האב ומי האם".

אתה לא רואה התנגשות בין תפקידך כיו"ר ועדת הכספים להיותך איש עסקים עולה?

שפירא: "אין שום סתירה. על פי החוק, אסור לשר להיות איש עסקים. הוא צריך להתנתק לגמרי מעיסוקיו. החוק הזה לא מתייחס לחברי־כנסת. למרות זאת, בפועל אני כמעט לא פעיל בעסקים. חוץ מזה, כל מה שוועדת הכספים עושה, זה לאשר בקשות של משרדים ממשלתיים. זה לא יכול לעזור לעסקים שלי". אבל הטענות עדיין מצביעות על המיסוי הגבוה המוטל על שטיחים מיובאים, כאילו דאג למיכסי מגן על תוצרת שלו.

שפירא: "אין עלילה יותר שפלה מזו. לפני שהגעתי לכנסת, המס על שטיחים היה עוד יותר גבוה. מאז שאני בכנסת ובוועדת הכספים, המס יורד כל הזמן. נשאר רק מס קניה. מכס כמעט לא קיים. למרות שענף השטיחים הוא ג'ונגל גדול ואפשר לראות בפרסום בעתונות שיש יבוא מתחרה פרוע. אני מייצר גם צעצועים – למה על זה אין הגנה? אני מייצר גם פרווה מלאכותית, וגם על זה אין הגנה. אולי אפסית. אני יכול להוכיח שיש ענפים, למשל ענף הקוסמטיקה, שיש בהם העלאות מס לאחרונה. וכנ"ל חילוף למכוניות. קרמיקה. הרבה מוצרים. דווקא בשטיחים המס ירד".

ברוח זו הוא מגיב גם על הטענה שבעקבות הדליקה במפעל השטיחים שלו בנתיבות, הוא קיבל רישיון לייבא שטיחים מקיר לקיר כאילו היו חומרי גלם. "ההגנה הביאה הכל כחוק, מותאם למכס בישראל, כפי שהוא היה אז. הכל היה כחוק וכדין לפי חוקי ישראל", טוען שפירא אגב שעור ארוך בדיני המכס.

תשובות ארוכות יש לו, שפירא. לפעמים מספיק ארוכות כדי ששכח את השאלה. אני אומרת לו את זה.

"תשאלי, תשאלי", הוא דוחק בטוב לבב.

אני שואלת איך הוא מסביר את העובדה שהאיש המחזיק את ידו על אחד הברזים החשובים של ישראל, ומי שכינויו "מנכ"ל המדינה", הוא נציג של תנועה לא ציונית.

שפירא: "אני חושב שאנחנו, אגודת ישראל, הציונים האמיתיים. כי ציונות אצלנו נקראת חיבת הארץ, חיבת תורתנו הקדושה ואהבת ישראל, את יכולה לדבר עם כל הקשת הפוליטית, מערך, ליכוד, מפ"ם, ר"ץ, ותשמעי שבכל הנושאים שמובאים בפני ועדת הכספים, הקשורים בבניית הארץ, בקיבוצים, במשק הכלכלי, בתעשייה ובמלונאות, אני, כיו"ר הוועדה, לוחם עבורם מלחמת קודש. כמו שאני עושה עכשיו בעניין המושבים. אני רואה את זה כבעייה לאומית ממדרגה ראשונה. כן, ואני מניף את דגל ישראל ביום העצמאות. הבנים שלי שרתו בצבא. כולם? לא. שניים מהם. אחד קיבל שחרור מסיבה בריאותית, ואחד לומד תורה".

ומה בדבר הטענה הנשמעת בין החרדים שהוא דואג לעסקיו יותר מאשר לישיבות שכביכול מקבלות היום פחות ממה שקיבלו בתקופה של קודמו, שלמה לורינץ?

שפירא: "אני אראה לך מכתב שקיבלתי ממשרד הדתות, שבו הם כותבים שאינם יכולים שלא להביע את תורתם העמוקה לפועלי בעניין הישיבות. אני לקחתי רואה־חשבון מוסמך לעניין הזה. שילמתי לו אישית כדי שיבדוק מהי השחיקה האמיתית של הישיבות. בעקבות הבדיקה הזאת הם קיבלו תוספת שחיקה. ולא כתוצאה ממשא ומתן פוליטי, שהיה נחשב כסחיטה. כל נושא הכספים של הישיבות עכשיו יותר מסודר. מקבלים בכבוד, ובלי כותרות בעיתונים על סחיטה. כי אם יש משהו שלקחתי על עצמי בקדנציה הנוכחית, זה לשמור על הישיבות. על מוסדות החינוך. על תלמודי תורה ועל החינוך העצמאי. ואני עוקב אחריהם כל הזמן. אני כל הזמן על המשמר".

> "אנחנו אגודת ישראל, הציונים האמיתים. אני מניף את דגל ישראל ביום העצמאות. הבנים שלי שרתו בצבא. כולם? לא. שניים מהם. אחד קיבל שחרור מסיבה בריאותית, ואחד לומד תורה".

האם הוא יכול להצביע על חוק שהצליח להעביר בתקופת היותו חבר כנסת?

שפירא: "אני הצלחתי לסגור את הנושא של טיסות אל־על בשבת. אני גאה על כך שהצלחתי לסגור את החברה ובכל זאת מרוויחה הרבה יותר". איך הוא מסביר את זה? "פשוט", אומר שפירא, "אנשים דתיים התחילו לטוס באל־על יותר, מכיוון שאינה טסה בשבת".

ואתה?

שפירא לא עונה.

לפני שנבחרת לכנסת (בראיון ל"הארץ" ב־81') הבטחת לפעול לבניית דירות להשכרה על קרקע ממשלתית שמחירה לא ייחשב בעלות הבניה. מה יצא מזה?

שפירא: "ניהלתי מלחמה של שנים, יום־יום, כדי להשיג דירות להשכרה לאו דווקא לציבור הדתי. לכולם. בגלל הפעילות המיוחדת שעשיתי, יש מלחמות על זה עם משרד השיכון. זה קיים אפילו בהסכם הקואליציוני. כתוצאה מהלחצים שלי הוקמה ועדה על־ידי שר האוצר, והוחלט שנותנים הנחות מיוחדות במסים למי שיבנה דירות להשכרה. יש לנו אפילו קבוצת יהודים שהולכת לבנות פרוייקט נסיוני כזה".

והישגים כלכליים אחרים?

"אני לוחם על צמיחה, על פיתוח של אזורי פיתוח, על הורדת הריבית במשק".

אני שואלת מה דעתו על ממשלת האחדות.

שפירא: "כשדיברתי נגד ממשלת אחדות, חשבו כולם שזה מתוך אינטרס אישי. אבל עכשיו הוכח שצדקתי. שהממשלה לא מסוגלת לקחת החלטה. כמה זמן לקח עד שהחליטו על מבקר המדינה. על שגריר בארה"ב. כל ההחלטות נעשו אחרי הזמן".

אני אומרת לו שבעצם הוא לא אמר שום דבר שהוא הדי משמעי, חדשני, או בלתי צפוי.

"תשאלי," הוא אומר לי, "עם מי אני אלך בבחירות חרשות. עם הליכוד או עם המערך".

אני שואלת.

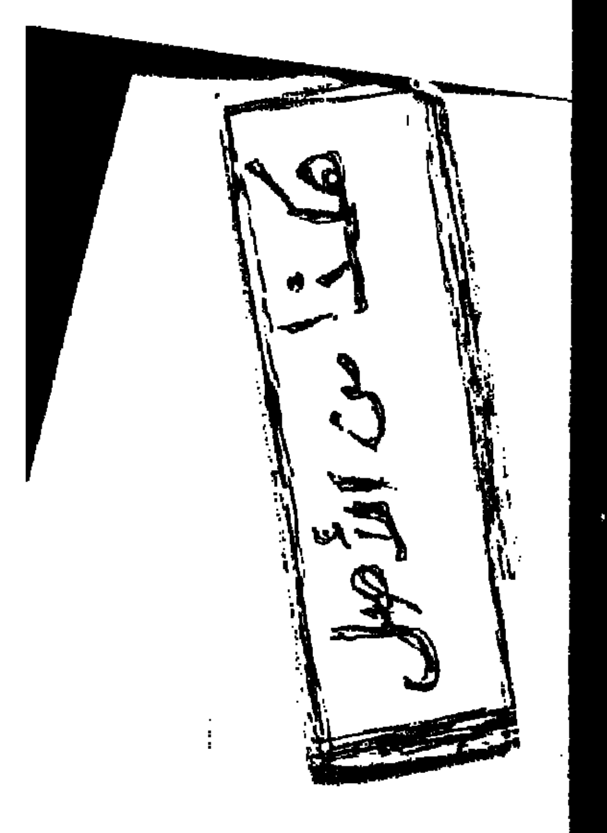
שפירא: "אני אלך עם אלה שמסוגלים לא רק להבטיח, אלא גם לקיים. אני חייב להגיד שיש לנו היום בעייה רצינית שהליכוד לא מסוגל לספק את מה שהוא הבטיח. לא רק בנושא של חוקים, גם בעניינים ארמיניסטרטיביים שתלויים ועומדים במשרדים של הליכוד. מה מחזיק אותנו עם הליכוד? בעיקר "חרות", שמתייחסת בהבנה לדת. וזה בגלל שבגין התייחס בכבוד לדת. בגין אמר לי פעם – אתם צריכים להיות בשביל לדרוש, ואני צריך לראות כיצד לספק את הדרישות שלכם. במערך, בתקופת בן־גוריון, היתה נטיה לתת לדתיים. אבל לצערי הרב יש היום במערך יותר מדי אנשים שנוטים שמאלה. במערך, כבר בדיבורים הראשוניים הם הורגים את הנושא".

אז עם מי תלך בכל זאת?

שפירא: "אני אלך עם זה שאקיה משוכנע שהוא מבטיח ומקיים. אם אהיה לשון מאוזניים, לא אחתום על שום הסכם בלי שיהיו לי ערבויות מראש על קיומו. אנחנו, אגודת ישראל, בקדנציה הקודמת והנוכחית, ניכווינו חזק. זה שהתנהגנו כג'נטלמנים, ולא עזבנו אותם, זה כדי להוכיח לציבור הלא־דתי שאגודת ישראל לא מאיימת, או שאתה נותן או שאני הולך".

שפירא מדבר כאילו כבר הבטיח לעצמו את הקדנציה השלישית. התגור שלו חמוש ברוב קסם וחן אישיים. הוא מצליח לכבוש אותך בעיניו המלאות חום ואהבת הבריות, בהומור ובחידודי הלשון, בתשובות הארוכות והמשתמעות לעתים לשני פנים. עם הנשק הזה הוא מתכוון לכבוש את מקומו גם בכנסת הבאה.

סימה קדמון

מה, קטשופ עומד על הראש?

כן, הקטשופ שהילדים כל כך
אוהבים עומד מעכשיו
על הראש! אז...
צריך פשוט ללחוץ ולדעת לדרוש,
קטשופ אמיתי אסם שעומד על הראש,
רק להרים את הפקק - וזה יוצא צ'יק צ'ק
מהלחיצה הראשונה - עד הטיפה האחרונה!

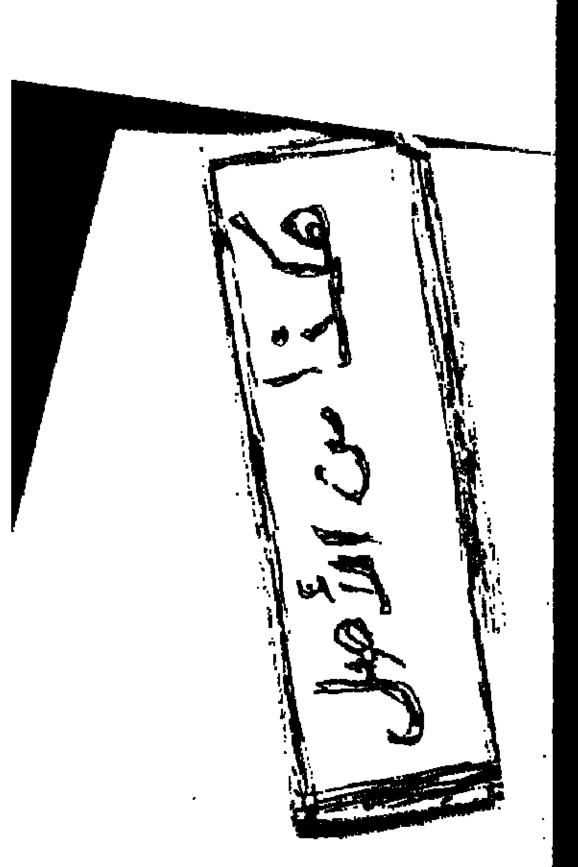
לבחירתכם:
קטשופ אמיתי וקטשופ אמיתי חריף
בבקבוק המשפחתי של 750 גר'.

זה טוב זה

כשר

קטשופ אמיתי

אסם

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 17.7.52 – 24.7.52. הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

רשת דיג למכירה
ב'רף רוחב 7 מ' אורך 200 מ' ו־300 מ' חבלים 16 מ"מ
לפנות: קיוסק "המעין", צומ' אעכל, רח' רבי מאיר 16, ת"א

הפיכה צבאית במצרים

מאורעות דרמטיים נתחוללו הלילה במצרים. בגלל האיפול שהוטל על התקנות ידיעות החוצה טרם נקבע בוודאות מה קרה למעשה. אך מסתבר שהיה נסיון של הפיכה צבאית שנסתיים בטיהור מקיף ובסילוק כל האלמנטים הפרו־וואפדיים מהפיקוד ומהקצונה המצריים.

שידור של רדיו קאהיר חבר קר נספק באמצע העברת תקליט על טכס השבעת הממשלה החדשה של הילאלי פחה. מראשית השידור נתברר, שמפקד הצבא המצרי, הגנראל היידר פחה (שהיה מפקד הצבא המצרי בעת הפלישה לארץ ישראל) - סולק מתפקידו. מפקד חדש, גנרל מוחמד נגיב, פרסם כרוז לעם ולקצונה על טיהור בצבא.

מוחמד נגיב הוצג כחבר המטה הראשי של צבא מצרים.

אין סיכוי לסיוע צבאי מארה"ב בקרוב

אין להניח שישראל תקבל בקרוב סיוע צבאי מארה"ב, אעפ"י שחוק העזרה לארצות חוץ מאפשר מתן סיוע כזה.

על אף כשלונות העבר מוסיפים עדיין חוגי הצבא בוואשינגטון לכלכל מחשבתם במושגים של אמנת הגנה למזרח התיכון ומהססים לעיין בהגשת סיוע לישראל מחוץ למסגרת זו. גישה זו היא המכשול העיקרי בדרך למתן סיוע צבאי לישראל – בצד העובדה שערב בחירות לנשיאות קשה להשיג החלטות חדשות באמריקה.

שניים שהיו...

פארוק ועבדאללה נפגשו ב־1948 לדיון בחלוקת השלל של "נצחונם" על ישראל. בינתיים האחד סולק בכדור והשני הסתלק, כדי להינצל מהכדור.

ברנזון פורש

עו"ד צ. ברנזון, המנהל הכללי של משרד העבודה, עומד לפרוש מתפקידו. כנראה יקבל תפקיד אחר בשרות המדינה.

ד"ר ח. שיבא, המנהל הכללי של משרד הבריאות, שהגיש את התפטרותו לפני זמן ונתבקש להמשיך בתפקידו עד אשר יימצא ממלא מקום, ממשיך בלחצו על שר הבריאות לשחררו מתפקידו בהקדם.

מר יוסף קוקיה, סגן פרקליט המדינה, הוא המועמד לתפקיד המנהל הכללי של משרד המשפטים. שר המשפטים מר ח. כהן ימשיך לכהן כיועץ משפטי. אולם הוא לא יכול להמשיך ולשמש מנהל כללי של המשרד.

עו"ד צ. ברנזון

יחולו שינויים בקווי "דן" בתל־אביב

שינויים ניכרים במהלך במה קווים עיקריים של "דן" בתל־אביב יחולו בקרוב.

הקווים מס. 6 ומס. 2 יתמזגו לקו אחד ומהלכו יהיה מהתערוכה בצפון דרך רחוב דיזנגוף, מלך ג'ורג', ככר מגן דוד, נחלת בנימין עד רח' פלורנטין. בדרכו צפונה יעבור הקו החדש את רחוב הרצל, כרח' אחד העם יפנה שמאלה לרח' השחר, גרוזנברג, נחלת בנימין, שינקין, יוחנן הסנדלר, עבודה, המלך ג'ורג' ודיזנגוף עד לתערוכה.

כן יתמזגו הקוים 13 ו־5. הקו החדש יצא משכ' רסקו, דרך שדרות נורדוי, רחוב סוקולוב לכל ארכו, ארם הכהן, ריינס, הנביאים ומכאן עד לתחנה המרכזית, לפי קו 5 עד עתה. בדרכו צפונה יעבור קו זה ברחוב שלמה המלך, במקום רח' ריינס, עד כה, ויגיע לתחנה הקודמת של מס. 13 בצפון.

חיל שריון פרסי מרד בשאח

מהומות חדמים בטהראן, שהבריחו את גאוואם סולטאנה להתפטר והעלו מחדש את חזית מוצאדק לשלטון, עלולות לפגוע קשה גם במעמדו של השאה. בבריטניה אף סבורים, כי חשאת קומחר ריזה פהלווי יואלץ כנראה לנטוש את כס המלוכה. חלק מהמשקיפים טוענים, כי יתכן שפרס תיהפך לריפובליקה ואחרים אומרים שאחיו של השאה ימלוך במקומו.

לפי ידיעות שהגיעו ללונדון הצטרפו הצוותות של טאנקים אחדים, שנשלחו לדכא את המהומות, אל המתמרדים.

מטוסים ישראליים בשמי קלקיליה

ירדן הגישה תלונה לועדת שביתת הנשק, כי מטוסים ישראליים טסו בשמי קלקיליה. כן התלוננו כי כוחות צבא ישראליים חדרו לתוך הכפר אל אומזוז, ויריו צצות על בתי התושבים והחליפו יריות עם אנשי המשמר הלאומי אשר אילץ את הישראלים לסגת – מודיע "פלשתין".

כולם יהודים

כל 14 חברי נבחרת הסיוף האולימפית האמריקאית הם יהודים. ארבעת היהודים האחרים בנבחרת ארה"ב לאולימפיאדה הנוכחית עוסקים במקצועות הספורט הבאים: זריקת פטישים, האבקות, הליכה ושחיה.

החל התמרון בהרי הגליל

תמרון הקיץ של צ.ה.ל. החל היום בהרי הגליל.

גיוס חיילי המילואים לתמרון לא נעשה השנה לפי צווי חירום לשרות מיוחד. תקופת התמרונים תיכלל בתקופת המילואים השנתית.

יחידות המילואים המשתתפות היום בתמרון ההררי (השלב הראשון של תמרון הקיץ) ממשיכות בחלקן באימונים השנתיים שלהן. בימים הקרובים יתכנסו היחידות השונות של המילואים ושל הצבא הסדיר למקום התמרון ויערכו "קרב".

אסרו על השוה"צ לאסוף חבילות

הועדה המרכזת של ההסתדרות החליטה לאסור על "השומר הצעיר" לאסוף חבילות בארה"ב ולחלקן בקרב יושבי המעברות.

בציבי מפא"י בועדה טענו, כי הפעולה הנבדלת של השומר הצעיר פוגעת במגבית ההסתדרותית בארה"ב. הם הזהירו שאם השומר הצעיר לא יפסיק מיד את אוסף החבילות יוצא ממסגרת מגבית ההסתדרות.

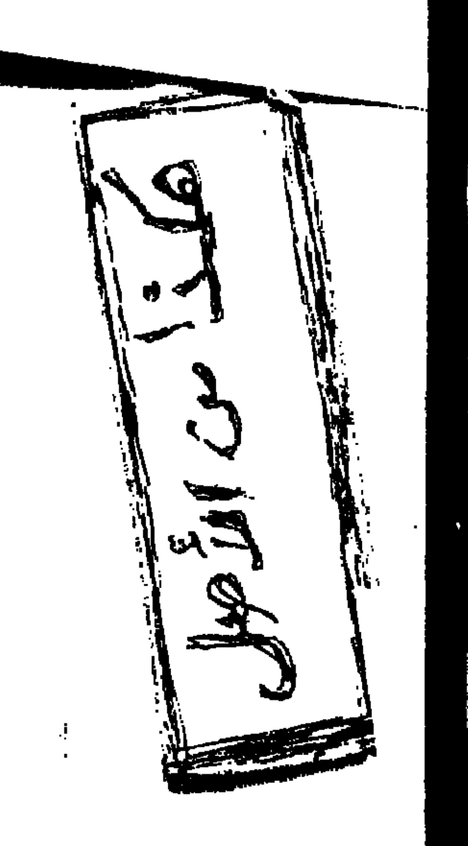
החום והלחות – למעלה מהרגיל

החום והלחות בארץ עלו בימים האחרונים על הממוצע המקובל – נמסר מהשרות המטאורולוגי לסופר "מעריב".

החום הגיע בימים האחרונים ל־29 עד 33 מעלות צלזיוס...

לציבור צרכני החלב בתל־אביב

פלמחאים – מחלקת אילת השחר
מסבה לפלמחאים שהיו במחלקת אילת השחר בתקופת שייקה, צביקה, צחיק ...

את
אוגוסט '87

שו חיינס
סבון
הווגי
של "שמן"

מופיע ביום ב' הקרוב
272 עמודים